

מבואותי מורה ר"ן

קמא

דף מזו: מזו: מח.

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה לג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
תורה לב
תהלים נא (ז) אֲדָנִי שְׁפִתֵי
תַּפְתָּח וּפִי יִגְדֵי תְהַלְלֶךָ:
בְּרֵאשִׁית כֶּסֶף (א) וְיִשָּׂא יַעֲקֹב
רִגְלָיו וְיִלְךָ אֶרֶצָה בְּנֵי קָדְשׁ:
תְּהַלִּים קִיט (יא) בְּלִבִּי
צְפַנְתִּי אֲמִתְּךָ לְמַעַן לֹא
אֶתְקַא לְךָ:
תורה לג
תהלים לד (ג) מִי הָאִישׁ
הַקֹּפֵץ חַיִּים אֲהַב יָמִים לְרֵאוֹת
טוֹב:
תהלים נג (יא) בְּאַלְהִים
אֶהְלֵל דָּבָר בִּידוֹן אֶהְלֵל
דָּבָר:
משלי ג (ז) דְּרָכֶיךָ יִרְכְּבֵנִי
נֶעַם וְכָל נִתְיֹבְתֶיךָ שְׁלוֹם:
יִשְׁעִיחוּ ו (ג) וְקָרָא זֶה אֵל
זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ
לִקְדוֹן צְבָאוֹת מִלֵּא כָּל הָאָרֶץ
כְּבוֹדוֹ:
נחמיה ט (ו) אֲתָה הוּא יַעֲקֹב
לְבָדְךָ אַתָּה אֲתָה עֲשִׂיתָ אֶת
הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל
צְבָאֵם הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ
הַיָּמִים וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם וְאֲתָה
מִתְּחִיל אֶת כָּל־ם וּצְבָא הַשָּׁמַיִם
לְךָ מִשְׁמֹתוֹת:
ישעיהו כא (יא) מִשָּׂא דוֹמָה
אֵלֶי קְרָא מִשְׁעִיר שְׁמֵר מִה
מִלִּיקָה שְׁמֵר מִה מִלִּיל:
דברים נצבים ל (יא) כִּי
הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי
מִצְוֶה הַיּוֹם לֹא נִפְלְאת הוּא
מִפְּנֵי וְלֹא רִתְקָה הוּא:

מו: ליקומי

אדני שפתי תפתח לב מי האיש החפץ חיים לג
עמכם אח"כ. ודיבר עמי קצת מענין המעשה הזאת הנאמר
שם בגמ' בענין זה, והכנתי שיש לו חידושי תורה על כל זה.

מוהר"ן

אך בעו"ה בא השמש בצהריים, ולא זכינו לשמוע כ"א מה
שנדפס, תהלה לאל ה' [א']:

הפעם נודה את ה' בגילה ברנה, אשר זכינו לסיים סבי דבי אתונא, דברים הסתומים
והסתומים באלף עיזקאין אין חכמה ואין תבונה וגם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצוא נלעג
לשון אין בינה, נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עינא, מה אדבר והוא אמר ועשה אזנים לתורה
הצפונה, עתה כפינו פרושות אל ה' בבקשה ותפלה ותחינה : ה' יגמור בעדינו להדפיס יתר
המאמרים הנוראים, אשר גילה בהם דרכי עבודתו ית' בדרכים נפלאים, עמודי שש מיוסדים על
אדני פז על כל פסוקי תנ"ך ועל כל דברי התנאים ואמוראים, גלילי זהב בתרשיש ממולאים,
מפנינים יקרים ומפז מסולאים, בזכותם נזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי
תורתך אשר קבלנו מפי אדון כל הנביאים, ויקויים במהרה בימינו ועלו בהר ציון מושיעים. אכ"ר:

(לשון רבינו ז"ל)

לב [ב] (תהלים נא) אדני שפתי תפתח, והוא בחי' ריקודין [ג] של התונה. כי כל זמן שלא נתונה לזווג, היא אתקריאת נער בלא ה' (זוהר בא דף לח ע"ב) [ד] גימ' ש"ך דינים. וכד אתתקנת לזווג איתקריאת נערה בח"א, שנמתקין הדינין ע"י ה' אלפין של אהיה שבכינה [ה] כמובא בפע"ה שער עמידה [ו]. נמצא הכלה עדיין בבחינות נער בבחינות ש"ך דינים, וצריך להמתיקה ולתקנה, וזה נעשה ע"י ריקודין. כי הרגלין הם בבחינות נצה והוד [ז], והם נתנשאים ע"י הלב, היינו ע"י שמחת הלב. כנראה בחוש שע"י שמחת הלב מרקדין, כמ"ש גבי יעקב (בראשית כט) **וישא יעקב את רגליו, ופי' רש"י לבו נשא את רגליו.** ולב היא"ח בינה, כמ"ש [ח] בינה לבא ובה הלב מבין. על כן צריך לכונן בריקודין 'האלפין שבלב ע"י הרגלין להכלה שהיא בחי' ה"א פעמים דין גי' ש"ך גי' נער. וע"י אור הלב שנמשך לה נעשית נערה בח"א, ונעשית ה' פעמים אדני". וזה בחי' **אדני שפתי תפתח** [ט], שע"י השפתיים שהם נצה והוד, נפתח ונמתק הכלה בכחי' זווג [י], ונעשית בחי' אדני, שהיא נערה, שהיא "ראוי לזווג. וזה דאיתא במדרש (בראשית פ' ע' [יא]) כשנשא יעקב את לאה בשעה שהיו מרקדין היו מומרין הייא לייא לרמוז ליעקב הא לאה. היינו כי לאה היא עלמא דאתכסאי (זוהר ויצא קנדה). שהוא בחי' לב, כמ"ש (תהלים קיט) **בלבי צפנתי אמרתך**. ומשם המיתוק של הדינים כשממשיכין ה"א מהלב. וזה הא לאה, שצריך להמשיך מלאה האלפין כדי להמתיק ולתקן את הכלה : גם היו אומרים שהכלה שמה לאה, שע"י בחינות עצמה נמתקת :

בעקו"ה, ע"י התורה הנקראת שלום, כד"א (משלי ג) **וכל נתיבותיה שלום** [כ] וע"י צדיקים שנקראו גם כן ברית שלום [כ]. ומחמת זה יכול לאהוב את השלום בכל מקום הן בטיבו כו', ויכול להיות שלום בין ישראל ולאהוב זה את זה : **ב וצריך** לדעת, **שמנח"כ"א** [כב], ולית אתר פנוי ב"מיניה [כג], ואיהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין [כד] ואפי' מי שעוסק במו"מ בעכו"ם, לא יכול להתנצל ולומר, א"א לעבוד את הש"י מחמת עוביות וגשמיות שנופל תמיד עליו, מחמת העסק שעוסק תמיד עמהם. כי כבר גילו לנו חכמינו ז"ל [כ], שבכל דברים גשמיים, ובכל לשונות העכו"ם, יכול למצוא בהם אלקות. כי בלא אלקות אין להם שום חיות וקיום כלל, כמ"ש (נחמ' ט') **ואתה מחיה את בולבם**. לבד שהחיות ואלקות הזה שם בצמצו' גדול ובמעוט רק כדי חיונו להחיותו ולא יותר. כי הקב"ה צמצם את אלקותו בצמצומים רבים ושונים, מראשית המחשבה עד נקודת המרכו של עולם הגשמי ששם מדור הקליפות. ובכל מה שמשתלשל יותר ומתצמצם יותר למטה, אלקותו מלוכש שם כמלבושים רבים יותר. וזה שגילו חז"ל ופתחו לנו פתח שהמשכיל ידע ויבין שבכל הדברים גשמיים יש אלקותו וחיותו, כמ"ש חז"ל (מנחות לד ע"ב) [כז] טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים [כח], להודיע שבכל לשונות העכו"ם יש שם אלקותו המחיה אותה [כט]: וזה שמכיא בירושלמי (תענית פ"א [לא]) אם יאמר לך אדם היכן אלקיך, תאמר לו בכרך גדול שברומי, שנאמ' **אלי קורא משעיר** [לב]. נמצא שזה האדם ששאל היכן אלקיך, בוודאי"ה הוא משוקע במדור הקליפות. כי הוציא א"ע מן הכלל וכפר בעיקר [לג], שאמר היכן אלקיך, ונדמה לו שבמקומו אין שם אלקים. בכך תאמר לו, אפי' במקומך, שאתה משוקע במדור הקליפות, ג"כ שם תוכל למצוא אלקותו, כי הוא מחי' את הכל, כמ"ש **ואתה מחיה את בולבם** [לד]. ומשם אתה יכול לדבק א"ע בו י"ת"ה, ולשוב אליו בתשובה שלימה. **כי לא רחוקה היא מנך** [לה], אלא

א עיין לק"ה שבת ו' אות ה' שם מבאר מוהר"ן בעצמו את שאר המאמרי סבי דבי אתונא
ב לא ידוע מתי וחיכן נאמרה
ג עיין תורה א' אות ו'. וכתובות טו: כיצד מרקדין לפי הכלה.
ד עיין עץ חיים שער יח פ"ה מ"ח כל זמן דלא קבילת דבר, ועיין כתובות ט: נער אפילו קטנה במשמע, ועיין ע"ח שער לד' פ"ג בעת הנסירה נקראת נערה. ובברכות ו: מי שלא משמח חתן וכלה עובר בה' קולות
ה פ"ב ב' מילויי אהי-ה דהיינו ש' ה' פעמים אות א - קמג- אלף הא יוד הא, קנא - אלף הה יוד הה, קסא - אלף הי יוד הי.
ו פרק א'
ז פתח אליהו
ח גם בדפוס' ותורד- היא, ומתורלו- הוא
ט פתח אליהו
י כך הגרסא גם בדפוס' ותורד, בלוח"ת של תורד ובתורלו- בריקודין להמשיך האלפין, (וכן גרסת הנוסאות והגהות ומתורלו- בריקודים (המשיך) האלפין
יא עיין פרי עץ חיים שער העמידה פ"א, ושער הכוונות דרושי עמידה א'
יב עיין זוהר חדש שיר השירים דף פח: עה"פ נאו לחיך מאמר ד' ס' נפתחות לה' ה- שאות ה' שבה תלוי ההולדה א"א בפה סגור
יג גם בדפוס' דאוי, בתורד ומתשכט - ראוי, ובכל המנוקדים- דאוייה
יד בראשית רבה פרשה ע' פסקא יט
יז בתורד- אמרתך
יח זוהר ו לשון רבינו ז"ל נאמרה כנראה בשנת תקסב (ח"מ קי)
יט גרסת הפסוק כמו בגמ' ברכות ט: ע"ש
כ מתורלו - בעיקר
כא * זוהר קרח קעו:
כב * השמטת זוהר בראשית רנו.
כג מתורלו - שמלא כל הארץ כבודו
כד * ישעיהו ו' ג'
כה בתשכט - מינה
כז * תיקון נו דף צא: [ונתיקון ע' דף קכב:]
כח * זוהר רע"מ פנחס רכה. [ועיין לקמן תורה סד אות ב' דף עח: טור א']
כט עיין לעיל תורה א' שצריך להסתכל בשכל של כל דבר. ועיין תורה רמד שאדם גדול ממלאך ויכול גם כשעוסק עם עכו"ם שלא יזיק לו.

שבמקומך שם רבו הלבושים : וכל מה שאדם הולך ממדרגה למדרגה, הוא מתקרב יותר אל השי"ת, ויכול לידע את השי"ת בהבנה יתירה. כי כל מה שהמדרגה יותר עליונה, נתמעטו הלבושים, ונתמעט הצמצום, ואז הוא מקורב יותר אל השי"ת, ויכול לאהוב א"ע עם השי"ת [2] באהבה יתירה :

ג והנה יש שני מיני ימים, ימי טוב וימי רע. כמ"ש (קהלת ז') **ביום טובה חי בטוב, וביום רעה ראה.** היינו שצריך לאדם להסתכל שם היטיב היטיב, בוודאי ימצא שם ימי טוב, היינו תורה: והימים נקראים מדות, כמ"ש (תהלים לט) **ומדת ימי.** והמדות הם התורה, כי אורייתא כולה הם מדותיו של הקב"ה [3], כי התורה מדברת מאהבה ויראה ושאר המדות. ובה ברא הקב"ה עלמין [4], כמ"ש (משלי ח) **ואחי אצלו אמון.** א"ת אמון אלא אומן (כ"ר פ"א [5] זוהר שמיני לה:). ואותיות התורה הם המחייין את כל דבר ודבר [6], אלא כל מה שהמדרגה היא למטה, שם הם אותיות התורה בצמצום יותר ממה שהיו במדרגה יותר עליונה, ואינם מאירים כ"כ כמו למעלה במדרג' עליונה, כדי שלא להשפיע אור וחיותה יותר מהראוי : נמצא אפי' במדרג הקליפות, היינו בימי רע, שהם מדות רעות ולשונות עכ"ם, שם יכולין למצוא אותיות התורה. אבל מחמת ריבוי הלבושים וגודל הצמצום, אינם נתראים אותיות התורה, היינו ימי טוב, ע"י ימי רע והחשך השורה עליהם. אבל מי שכופה את יצרו הרע, היינו הימי רע, היינו המדות רעות, אזי הרע נתבלבל לגמרי נגד ימי הטוב שבהם, אזי אותיות בולטות ונתראים ומאירים ביותר. כי מתהל' לא היו מאירין כל כך, כי לא קבלו אור מלמעלה, כדי שלא יקבלו הימי רע יותר מכדי חיונו. ועכשיו שנתבטל הרע, ונשארו אותיות התורה לכו, אזי מקבלין אור רב מלמעלה [7]: **נמצא,** זה שכופה את יצרו, היינו שכופה את ימי רע. כשהוא מדבר עם העכ"ם, או שרואה מדותיהם, אזי תיכף הרע ששוכן על הטוב היינו אותיות התורה, נתבטל ונופל, ואותיות התורה בולטין, אזי הוא יודע התורה שבאותו הדבר: **ו"ש** בזה"ק (לך דף צ' ע"א) **ברכו חי מלאכיו נבורי כח עושי דברו** [8], אליו אינון דמתגברין על יצריהון אינון דמיון למלאכין ממש. **עושי דברו** דעבדין להאי דבר, **לשמוע בקול דברו** אינון זכיון למשמע קלין מלעילא. כי התורה נקראת דבר, כמ"ש (תהלים קה) **דבר צוה לאלף דור.** וכל מה שאותיות התורה נתצמצם ונתלבשים בצמצומים ובלבושים יתירים, התורה הוא כהעלם ובאתכסיא יותר. ומי שמפשיט את האותיות התורה מהלבושים הוא דומה כמי שבונה את התורה. למשל אותיות התורה שהיו מפוזרין ומפורדין כלשונות העכ"ם, ולא חי' שום אדם יודע מהם מחמת הימי רע שהחשיך עליהם והלביש אותם. וכשבא זה האדם שהוא דומה למלאך ה' צבאות [9], ע"י שכופה את יצרו, היינו הימי רע. אזי הרע היינו לשונות העכ"ם נכפפין ונתבטלין

כנגדו, ואזי נשארו אותיות התורה בולטין. וכשנפשטין מהלבושים הגשמיים, היינו מלשונות העכ"ם, היינו ממדות רעות, היינו מימי רע, אזי מקבלין אלו אותיות התורה אור רב יותר ממה שהיו מקבלין מתחילה. כי מתחילה לא היו מקבלין אלא כדי היות הראוי לאותו מקום, כדי שלא להשפיע יותר מהראוי להם. כמ"ש בכתבי האר"י עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי [10], היינו שימשיך שפע להקליפות [11] כדי חיונו ולא יותר. ("עי' בפע"ח בכוננות פורים פרק ו' מבוואר שם שצריכין להמשיך היות להקדושה הנעלמת בתוך הקליפות. אבל צריכין להמשיך החיות בצמצום גדול, שזוהו סוד כוננות השכרות של פורים ע"ש). אבל כשנפשטין האותיות מהקליפות, אזי מקבלין אור רב מלעילא. וזהו **עושי דברו לשמוע בקול דברו,** כשעושיין ובונין להתורה שהיה מתחילה מפוזרין ומפורדין כלשונות העכ"ם ובמדות רעות וכימי רע, אזי **לשמוע בקול דברו,** וזוכין למשמע קלין מלעילא. היינו שהדבר היינו התורה מקבלין אור רב מלמעלה, וזה שמיעת התורה: **וזה בחי' נעשה ונשמע** [12], שמתחלה"ם עושין ובונין לאותיות התורה, שהיא אותיות בולטות ומצטרפות ויומא עג: [13] ואח"כ נשמע, וזכין למשמע קלין מלעילא. היינו שאותיות התורה מקבלין היות ואור רב יותר ממה שקבלו מתחילה כשהיו מלוכשין בלשונות הגוים וכימי רע :

ד וזה ידוע, שהתורה היינו המדות, היינו הימים, שורה בהם אהבתו ית"ש. כמ"ש בזה"ק [14] (בלק דף קצא ע"ב. בראשית דף מ"ז ע"א) **יומם יצוה ה' הסדו** [15], שהחסד היינו האהבה, כמ"ש (ירמיה לא) **אהבת עולם אהבתיך** [16] **על כן משכתיך הסדו** [17], הוא יומא דאזיל עם כולהו יומין [18], היינו המדות. כי המדות הם צמצומים לאלקותו, כדי שנוכל להשיג אותו ע"י מדותיו, כמ"ש בזה"ק (בא מב): **גנין דישתמודעין ליה,** כי בלא מדותיו אי אפשר להשיג אותו. ומחמת האהבה שאהב את ישראל, ורצה שידבקו בו ויאהבו אותו עמו מזה העולם הגשמי, הלביש את אלקותו במדות התורה. וזה בחינות של תרי"ג מצות, כי השי"ת שיער בדעתו שעל ידי המצוה הזאת נוכל להשיג אותו, ועל ידי זה צמצם את אלקותו [19] דווקא באלו התרי"ג מצות. למשל ששיער בדעתו מצות תפילין, שהמצוה הזאת צריך להיות כך, היינו ארבע פרשיות וארבע בתים של עור כתובים ורצועות של עור. כי כך שיער בדעתו, שעל ידי הצמצום הזה נוכל להשיג אותו ולעבדו, ולכן לא צוה שיהיה ארבע בתים של כסף וזהב, כי כן שיער ומדד על ידי אהבתו. נמצא שעל ידי אהבתו שאהב את ישראל הלביש את עצמו כמדות התורה. נמצא שבכל מדה ומדה יש שם אהבה, שהקב"ה אוהב את עצמו עם ישראל : נמצא מי שמפשיט את התורה מלבושי הקליפות על ידי כפיית היצר, אזי הוא מקורב אל השלום, כמו שכתוב

תורה אור
קהלת ז' (יד) ביום טובה היה כטוב וביום רעה ראה גם את זה לצפת זה עשה האלהים על דברת שלא ימצא האדם אתרוי מאומה:
תהילים לט (ה) חודיעני ייוד קצי ומדת ימי מה היא ארעה מה חדל אני:
משלי ח (ל) ואהיה אצלו אמון ואהיה ששערים יום יום משחקת לפניו בכל עת:
תהלים קג (כ) פרכו וקנקן מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו:
תהילים קה (ח) ובר לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור:
שמות משפטים כד (ו) ויחך ספר הנביות ויקרא באיני העם ויאמרו כל אשר דבר ידוד נעשה ונשמע:
תהלים מב (ט) ויוםם צוה יהוה חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל תני:
ירמיה לא (ב) פרחוק ידוד נראה לי ואהבת עולם אהבתיך על פן משכתיך חסד:

* מתרצו- ממדרגה למדרגה
 ב' כי כל אדם אוהב עצמו ואוכל ונהנה מעוה"ו היינו שאהב את עצמו עם עוה"ו אבל צריך שיאהב עצמו עם השגות וזכרון הקב"ה (הרב גדליה קניג זצ"ל בירחון תשצ"ט עמ' 47)
 ג גם בדפ"ר- היטיב היטיב, ובתשכט- היטב היטב
 ד גם בדפ"ר- בוודאי, ומתוצו- בוודאי
 ה עיין תורה נו את ג' ולק"ה נדרים ג' ד'. ובברכות לג קראו רז"ל מצות התורה בשם מדות, ע"ש שעושה מדותיו של הקב"ה החמים, (ע"ש רש"י).
 ו זהו תרומה קסא: ובריש פרשת תולדות דף קלד. ופקודי דף רכא. וח"ג דף קעה. גם עיין שם דף רלט. ולעיל תורה ח' את ז'.
 ז ע"ש את א'
 ח לעיל תורה לא לשון מורה"ת ד"ה וז"ש רז"ל ועיין בעש"ט עה"ת בראשית את יא ובמקור מים חיים שם את י'
 ט גם בדפ"ר- שם, ובתשכט- [גם] שם
 י גם בתולד- נתבלבל, ובלוח התיקון שם- נתבטל
 יא הכוונה שיש תוספת מהסובב אל הממלא כי בעלמא כל חילוקי המדרגות הן בממלא עצמו אבל כאן ע"י כפית היצר שנופל הרע אפשר להמשיך תוספת מבחוץ מהסובב לממלא. אין לנו שום תפיסה בסובב רק צדיקים יחידי סגולה היה להם איהו תפיסה מועטת במשהו מהסובב (הריצ"ח לג ב' דקה 46)
 יב תהלים קג ב'
 יג ובברכי הימים- טו טו
 יד עיין מנחות לד: שר"ע דייקא גילה שטפת היינו טט בכתפי שתים וכו' הוא שלא טעה במלאך ה' צבקות כנ"ל בתורה לא

ליקוטי

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים לד

מוזהרין

מח.

תורה אור
תהלים מב (ט) יוסף נצח
ידוד חסדו ובלילה שירה
צפי תפלה לאל תני.

שמות יתרו יט (ו) ואתם
תהיו לי ממלכת כהנים וגוי
קדוש אלה הדברים אשר
תדבר אל בני ישראל:

בראשית מקץ מב (ו) ויוסף
הוא השליט על הארץ הוא
המשיביר לכל עם הארץ

תהלים סט (כא) הרפה שקרה
לבי ונאנשה ואקרה לניד ואין
ולבנתמים ולא קצאתי:

בראשית מקץ מא (יא) יקוק אלהי
אבותכם יסף עליכם ככם
אלף פעמים ויברך אתכם

תהלים פא (יא) אנכי יקוק
אלהיך המפעל מאריך מצרים
הרחב פיך ואמלאהו:

בראשית מקץ מא (לט)
ויאמר פרעה אל יוסף אתרי
הודיע אלהים אותך את כל
זאת אין גבון וקחם קמון:

ג ובחיינה הזאת, היינו יוסף הוא השליט, הוא בחי'
מאלפום. כמ"ש (בכל ספרי קבלה [1]) ומובא בשערי ציון [11]
בשער תיקון הנפש) ברית מרכבה [2] ליסוד אשר הויה שלו
בניקוד מלאפום (2). כי המלאפום הוא האותיות מלא פום [2א],
להורות שכלי השפע, היינו הפה של הצדיק, הוא מלא מאלקות
של הש"י, כי לכאורה קשה, למה אנו צריכין לתפלה, והש"י
יודע מחשבות [2ב]. אבל מחמת שהדיבור הוא כלי השפע,
שבהם מקבלין השפע [2ג], כמ"ש (דברים א') ויברך אתכם
כאשר דבר לכם, היינו לפי הדיבור כן השפע, אם הדיבור היינו
הכלי השפע הוא בשלימות ובמלאוה, אזי יכולין לקבל בהם רוב
שפע. והדיבורים של הצדיק, בוודאי הוא בשלימות ובמלאוה,
לכן יכול להמשיך השפע לישראל. ועל ידי זה נקרא בחי' מלא
פום, להורות שהפה שלו במלאוה ובשלימות :

ד וכל אחד ואחד מיישראל, יש בו בחי' צדיק מושל, שהוא
בחי' מלא פום, כמ"ש (ישעיה ס') ועמדו ישראל כולם צדיקים.
וזהו פי' (תהלים קיד) ישראל ממשלותיו, היינו מי מושל בי
צדיק. כי יש בכל אחד מיישראל, דבר יקר שהוא בחי' נקודה,
מה שאין בחבירו [2]. כמעשה דאביי ואבא אומנא (תענית כא
ע"ב), שהשיבו לו לא מצית למעבד כעובדא דאבא אומנא וכו'
[2]. ובחי' הזאת שיש בו יותר מחבירו, הוא משפיע ומאיר
ומעורר לב חבירו, וחבירו צריך לקבל התעוררות ובחינה הזאת
ממנו, כמ"ש [2ג] ומקבלין דין מן דין: כי קודם מתן תורה היה
הממשלה ביד הש"י, ואחר מתן תורה נתן הממשלה ליד כל
ישראל, כל אחד לפי בחינתו. כי אותיות התורה הם התלבשות
רצונו של הש"י, כי רצונו של הש"י שהמצות יהיו כך, למשל
מצות תפילין, היה רצונו שיהיה בארבע פרשיות ובתים של
עור ולא של כסף, כי כן רצונו. נמצא שרצונו משובש בכל
התורה. ועכשיו שהתורה מסורה בידינו, גם הרצון של הש"י
מסורה בידינו, שאנו מושלין כביכול להיות רצונו כפי רצוננו
[2ב]. וזה בחי' ישראל ממשלותיו כנ"ל: וזהו שדרו"ל (ירושלמי

ר"ה פ"א) [1] רבות עשית אתה ה' אלקי [2א] קודם מתן תורה.
ואחר מתן תורה, נפלאותיך ומחשבותיך אלינו [2ב], היינו
שהכל בידינו: וזהו (תהלים פא) אנכי ה' אלקיך המעלך מאריך
מצרים, היינו קודם מתן תורה, היה הכל אנכי. ואחר מתן
תורה, הרחב פיך ואמלאהו [2ג], זה בחי' מלאפום, שהוא בחי'
יוסף הוא השליט, היינו מי מושל בי, היינו שהשפע הוא לפי
הרחב' הפה ולפי כלי הדיבור, כ"א לפי בחינתו :

ה ומלאפום היינו בחי' יוסף הוא השליט, הוא בחי' נקודה
עם ואו כי בחי' יוסף נמשך מהחכמה ובינה, כמ"ש (בראשית
מא) אחרי הודיע אותך את כל זאת אין נכון וחסם כמורך,
היינו חכמה ובינה [2ג], ועי"ז נעשה יוסף הוא השליט. וחכמה
היא בחי' נקודה, היינו יוד מעיין [2ג], ובינה הוא נחל [2] הנמשך
מן המעיין. ועי"ש המשכות, הוא ואו, נקרא נחל הנמשך מן
המעיין שהוא יוד :

ומצאתי קצת. כי עיקר הכוונות של לולב הוא להמשיך כל
החסדים עד החזה להאירם אל המלכות. וצריכין לנענע
הנענועים כדי להמשיך אור משורש החסדים שבדעת אל
החסדים המתפשטים בגוף להוסיף עליהם אור גדול משרשם
שבדעת וכו'. עי"ש בפע"ח בשער הלולב [1]. וגם מבואר שם [2]
שהכוונה בענין הכתוב יומם יצוה ה' חסדו ולא אמר יום אלא
יומם שהוא הולך עם כולם עי"ש. וכל זה מבואר בהתורה הנ"ל,
עי"פ דרכו הנורא של רבינו ז"ל. כי מבואר שם [2] שע"י כפיית
היצר זוכה לגלות האהבה שהוא החסד שהוא יומא דאזיל עם
כולהי' יומין דהיינו שהאהבה שהוא החסד מלוכש בכל המדות
וכו'. ומבואר שם [2] שיש אהבה שבדעת שהיא למעלה מהזמן
והמדות. ועי"ז שמקשר לבו לדעתו שלבו ברשותו וכו', אזי
מקבלין המדות אור האהבה שבדעת וכו' כנ"ל. וכל זה הוא סוד
כוונות לולב הנ"ל, שהוא להמשיך הארה משורש החסדים
שבדעת, שהוא בחי' אהבה שבדעת, לתוך החסדים שבגוף,
שהם בחי' כלליות המדות שבכולם מלוכשים חסדים שהם בחי'
אהבה כנ"ל : וכל זה כדי להאיר אל המלכות שהוא האתרוג [1].
היינו כדי לגלות מלכותו לכל באי עולם [1], היינו למצוא אלקותו
בכל לשונות העכו"ם ובכל הדברים גשמיים ובכל מדורי
הקליפות כנ"ל שכל זה הוא בחינות ומלכותו בכל משלה [2].
וכל זה נעשה עי"י הצדיק שכופה יצרו, שהוא בחי' הלולב שהוא
בחי' צדיק כידוע [2], בחי' צדיק בתמר יפרח [1]. כי בסוכות אנו
עוסקין לגלות מלכותו לכל באי עולם, ואפי' לכל הע' לשונות
העכו"ם, שזהו סוד הע' פרים שמקריבין בשבילם בסוכות [1].
וזהו שאנו אומרים אחר נטילת לולב והקפותיו, למען דעת כל
עמי הארץ כי ה' הוא האלקים אין עוד [2]. וכל זה מבואר
בהתורה הזאת כמבוא' לעי' באריכות: ועדיין צריכין עיונא
רבא לבאר כל הכוונות של לולב עי"פ התור' הנ"ל באר היטב.
וה' יאיר עינינו בתורתנו שנזכה להבין דבריו ורמזותיו הנוראים
והנפלאים :

לד [1] (שמות יט) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים
וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני
ישראל :
א כתיב (תהלים טט) חרפה שברה לבי, היינו החרפות
ובזיונות שוברין לבו של אדם. והתיקון הוא, על ידי שמקשר
את לבו להנקודה השייך ללבו בעת הזאת [1], ועי"ז נתבטל
החרפה השורה על לבו :
ב כי הנה הכלל, שהממשלה ביד הצדיק לפעול פעולות
כרצונו, כמו שדרשו חז"ל (מ"ק טז ע"ב) צדיק מושל וכו' [2],
מי מושל בי צדיק. וזהו בחי' (בראשית מב) ויוסף הוא השליט.
והוא שורש כלליות נשמות ישראל, והם הענפים שלו המקבילים
ממנו: ועיקר הממשלה, להאיר ולהתעורר לבם לעבודת הש"י.
כמ"ש (דברים לג) שמע ה' קול יהודה ואל עמו תביאנו, היינו
להאיר הארת הצדיק בענפים, היינו בלב ישראל, וזהו ואל עמו
תביאנו :

א פרקים א' ב' ג'
ב שער הלולב פ"ג
ג ג'
ד ג'
ה ג'
ו ג'
ז ג'
ח ג'
ט ג'
י ג'
יא ג'
יב ג'
יג ג'
יד ג'
טו ג'
טז ג'
יז ג'
יח ג'
יט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט ג'
ע ג'
עא ג'
עב ג'
עג ג'
עד ג'
עה ג'
עז ג'
עח ג'
עט ג'
פ ג'
פא ג'
פב ג'
פג ג'
פד ג'
פה ג'
פז ג'
פח ג'
פט ג'
צ ג'
צא ג'
צב ג'
צג ג'
צד ג'
צה ג'
צז ג'
צח ג'
צט ג'
ק ג'
קא ג'
קב ג'
קג ג'
קד ג'
קה ג'
קז ג'
קח ג'
קט ג'
כ ג'
כא ג'
כב ג'
כג ג'
כד ג'
כה ג'
כו ג'
כז ג'
כח ג'
כט ג'
ל ג'
לא ג'
לב ג'
לג ג'
לד ג'
לה ג'
לו ג'
לז ג'
לח ג'
לט ג'
מ ג'
מא ג'
מב ג'
מג ג'
מד ג'
מה ג'
מז ג'
מח ג'
מט ג'
נ ג'
נא ג'
נב ג'
נג ג'
נד ג'
נה ג'
נז ג'
נח ג'
נט ג'
ס ג'
סא ג'
סב ג'
סג ג'
סד ג'
סה ג'
סז ג'
סח ג'
סט

מאמר מי האיש החפץ חיים

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

תורה זו היא לשון רבינו

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע. ויש משערים¹ שהיה
בסוכות שנת תקסב.

פתיחה

תורה גל לשון גילוי מבואר בה כיצד זוכים לגלות אותו ית' בעולם וחושך עוה"ז. תכלית הכל הוא השלום בעולם. והשלום הוא הקב"ה, שהוא שלום ושמו שלום, ממילא היכן שהוא ית' מתגלה שם שוכן השלום. וכל חוסר השלום היא הסתרתו בלבושים. וכל ההסתרות והלבושים הם מהסט"א, היא היצר הרע. ועל כן לזכות למשוך אותו ית' אלינו כדי שנזכה לשלום, לזה צריך לכפות את היצר לדעת. כי כל אחד יודע האמת שהקב"ה ברא את העולם ומחייב את כל באי עולם להמליך אותו. וע"י שאדם כופה וקושר את יצרו לעשות רק רצון ה', כפי השגתו, ע"י זה מפיל הרבה הסתרות ולבושים מהעולם הזה, ומכניע את הסט"א, ואזי נשפע אור רב מלמעלה. שכיון שחיות המקומות המטונפים הם ממאמר הסתום שבכתר, דהיינו מהרצון בלבד ששם האור הגנוז והאהבה שבדעת, לכן בהפלת הלבושים וההסתרה ע"י כפיית היצר מתגלה האור הגנוז שם, שהוא בחי' תורה הגנוזה, תורה דעתיקא, פנימיות התורה, שעתידה להתגלות לעת"ל. ואין מקום ואין זמן שבו א"א לשוב בתשובה ולכפות היצר לדעת כנ"ל כי אפילו במקום המרוחק ביותר מהאמת ואמונה, גם שם מסתתר ה', וע"י כפית היצר נופלים שם הלבושים הרבים והוא ית' מתגלה. נמצא שהשלום והאלוקות וכל הטוב והישועות שבעולם נמצאים בבחי' בכח בכל מקום, ורק יש עליהם לבושים לכל אחד כפי גודל יצרו. ורק צריך לגלותם ואזי יוצאים מכח לפועל. נמצא שע"י כפיית היצר מגלים שהאוצר שאנו מבקשים, הוא אצלינו ממש, מכוסה בהסתרת היצר. והעיקר הוא לחפש את הצדיק האמת שבדור², שאורו גנוז ונעלם הוא הצדיק גיבור כח עושה דברו הדומה למלאך ה' צבקות שתורה צריך לבקש ממנו כי הוא זכה לבטל יצרו לגמרי עד שהיכן שמסתכל נופל הרע וע"י ז' מכניע את הרע של אנשיו ומגלה בתורה חדשה מצרופי אותיות שנפלו בעולם ובלשונות העכו"ם וממנו אפשר לקבל תורה הגנוזה תורה דעתיקא.

ליקוטי הלכות

אור"ח ח"ג דף קעד יו"ט ב' (ב) מבואר שימי החול כלפי יום טוב הם ימי רע וע"י המלאכות אנו מבררים את הטוב שבהם בבחי' וביום רעה ראה. ושבת הוא אור אהבה שבדעת. ומלאכת אוכל נפש של יו"ט היא להעלות את הימים ומדות לאור אהבה שבדעת. אכילת הצדיק חי' השביע בצחצחות נפשך, פי' שהצדיק מתענג באכילתו מאור אהבה שבדעת שהוא אורות הצחצחות שהם למעלה מימים ומדות. כי ע"י שמוצא אלוקות בכל דבר גשמי זוכה לאור אהבה שבדעת באכילתו הגשמית, כי בכל התענוגים יש אור אהבה שהוא שרשם. וזה בחי' אכילת שבת שנעשה כל זה מחמת קדושת השבת שהיא למעלה מהזמן.

אור"ח ח"ג דף ריט: יום כיפור ב

אור"ח ח"ג דף רמג: חנוכה ג ט אותיות (א) ולפעמים מתגברים, חס ושלום, מאד מאד, עד שהטוב שיש בישראל בכל אחד ואחד נתעלם לגמרי עד שאין יודעים כלל איך להתעורר עצמו לשוב להשם יתברך באמת, אזי עקר התקון הוא על ידי הצדיק הדור האמת, כי על ידי שזוכין להתקרב להצדיק האמת, אזי כשהצדיק האמת עוסק עמו ומדבר עמו ורואה מעשיו ומדותיו, אזי הרע נתבטל ונתבלבל לגמרי כנגד הצדיק האמת שכפה את יצרו והכניע הימני רע, ואזי הרע נופל והטוב נתגלה אפלו מעמקי עמקי הקלפות (כמבאר היטב במאמר הנ"ל), כי הצדיק יכול לבנות התורה ולגלות הטוב מכל אדם שבעולם, אפלו אם הוא במקום שהוא.

¹ אלו תשעט עד ה' חשון תשפ' ירושלים

² בחיי מוהר"ן סימן תקי מבואר שתורה זו היא אחת התורות שרמז בהן סוד התפילין, וכן כל התורות שאמר אז, ולפ"ז יש שרצו לומר שנאמרה בשנת תקסב בערך (זמני אמירת התורות של משך הנחל) (ועיין בפעולת הצדיק של הרב שיק שכתב שנאמרה בסוכות תקסב) וכנראה דס"ל כן עפ"י השיחה של רבינו היכן אנו אוחזים בתפילה וס"ל שבתקסב אחזו בהנחת תפילין וסבר דבסוכות כי בסוף התורה מדבר מכוונות לולב וצ"ע.

³ אין הכוונה להיכנס לוויכוח אם צריך לחפש צדיק אמת חי, או שרבונו הוא הצדיק, (לדעתי שניהם אמת) בין כך או כך, גם מי שמצא את הצדיק החי לא נפטר מלקבל מרבנו, וזה נמצא דווקא בתורה שלו לא בשאר קיום העצות שעל ידם אתה נקרא מאנשיו. כי רק בלימוד התורה שלו בעיניו כל אחד לפי כוחו אפשר לומר שמתעבר בתורתו ורבנו מעלה אותו מייך נוקבין ומחדש נפשו ומכניע את הרע שבה, כמבואר בתורה יג ובלק"ה (נט"י לסעודה ו' פט, ומציאה ואבדה ג' ה'). שכל מי שיעסוק בתורתו תאיר לו התורה לצאת מחשבת אפילתו כי ע"י עוסקו בהתורה חוזר ונתחדש נפשו בבחי' עיבור מחמת שזאת התורה נמשכת גם מעליית התחדשות נפשו. ונלקחה משרש נפשות ישראל שלוקחם ומקבצם יחד קודם הדרוש בבחי' וְלָקַח נְפִשׁוֹתָם. ובגודל כחו העלה גם את כל הנפשות העתידין לבוא בבחי' ולא אתכם לבדכם וכו' כי את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה. דהיינו אע"פ שכבר העלה את הנפשות כשאמר את התורה אבל משמע שהעלה את הנפשות שיעסקו בתורתו באמת להבין ולקיים.

או"ח ח"ג דף רנז: פורים ד' ח' אותיות בענין המבואר באות ג' עיין תורה יב תנינא חו"מ ח"א דף לב הלוואה ה

שיחות

התורות והמאמרים שבספריו הקדושים הם כלליות, וכל מה שאתה ממשמש בהם אתה מוצא בהם טעם נפלא וחדש, ומתוק לחיך, ומאיר עיניים מאוד, ויש בהם עמקות גדול בדרך פשט, ובדרך סוד ונסתר, כי כל התורות יש בהם סודות נסתרים ונפלאים ונוראים מאוד מאוד, ואי-אפשר לבאר זאת. גם בכל מאמר יש כוונות של מצוות, שכל מאמר שייך לאיזה כוונות המבוארים בכתבים בעץ חיים ופרי עץ חיים. כגון התורה של "מי האיש החפץ חיים" (בליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן ל"ג), יש בו סוד כוונת לולב אף-על-פי שלא נזכר בו דבר ממצות לולב, וכן "בקרוב עלי מרעים" (- שם, לו, ו-ק"א), כמדומה לי שיש בו כוונת קידוש (עיין בחי"מ סימן שפ"ז), וכיוצא בזה שארי המאמרים. ושמעתי מפיו הקדוש שאמר, שרצה לעשות פירוש על העץ חיים, אך פירוש פשוט אינו נצרך, רק צריכין לומר תורה שיהיו פירוש, וכבר אמרתי כמה תורות השייכים לעץ חיים. גם שמעתי בשמו שאמר, שזה סמוך גמר העץ חיים וראה שהוא כולו מוסר. וכן כמה תורות יש בהספר, כגון "מרכבות פרעה" (בליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן ל"ח), "אשרי העם-זרקא" (- שם, סימן ל"ה), "בחצוצרות" (שם, סי' ה'), "אנכי" (שם, סי' ד'), ועוד כמה תורות שאמר באותן העתים, וכולם הם סוד כוונות תפילין: (חיי מוהר"ן, סעיף שס"ב).

סיפר לי חברי רבי נפתלי, שפעם אחת סיפר עמו ממצוות תפילין, והפליג מאוד בקדושת התפילין, ואמר: שראוי לאדם להתלהב מאוד בהנחת תפילין, כי תפילין הם קדושים ונוראים מאוד, וראוי שיפול על האדם פחד ורעדה גדולה, ואימה ויראה עצומה, כשרוצה להניח תפילין, אשר קדושתם שגבה וגבהה מאוד. והאריך בזה הרבה. וגם אנכי הננתי מדבריו עוצם הפלגת נוראות קדושת התפילין.

ואמר: שכמה וכמה תורות שלו, רבות מאוד, כולם נאמרו על מצוות תפילין, אף-על-פי שלא נזכר שם תפילין כלל, אף-על-פי-כן הם נאמרו על ענין תפילין. והם: "בחצוצרות - בסימן ה'; "אנכי ה' אלוקיך" - בסימן ד'; "ומי האיש החפץ חיים" - בסימן ל"ג; "ואשרי העם יודעי תרועה - סימן ל"ה; "ומרכבות פרעה" - בסימן ל"ח. כולם ב"לקוטי" (מוהר"ן חלק הראשון. ועוד מאמרים רבים, אשר נאמרו באותן הזמנים, כולם נאמרו על תפילין. ומזה יוכל (האדם) לשער מעט עד היכן גדלו ושגבו קדושת התפילין: (- חיי מוהר"ן, סעיף תק"ט).

נראה שאלו אז צדק התפילה בהנחת תפילין עפ"י הגיחה ששאל היכן לנו לוחזין בתפילה

ראשי פרקים לפי אותיות

א. צריך לבקש שלום	בג. כי עי"ז הן מקבלות אור רב מבתחילה (והיא בחי' התגלות תורה חדשה כמבואר בלק"ה פורים ד' ד')
ב. בין בני ישראל	כד. וזה בחי' נעשה ונשמע
ג. ולכל אחד במידותיו	כה. ביאור האר"ז לעד דלא ידע. היינו סוד כוונת השכרות להמשיך מעט חיות לקליפות כדי חיותן ולא יותר.
ד. ובמאורעותיו שלא יהיה חילוק בין טיבו לעקו תמיד יהלך את ה'	כז. אות ד
ה. ולזה זוכין ע"י תורה כי נתיבותיה שלום	כו. בתורה היינו במידות היינו בימים שורה אהבתו ית'
ו. וע"י צדיקים שנקראים ברית שלום	כז. "יומם יצוה ה' חסדו" פי' היום שלהם הוא חסדו ית' היינו חסד הוא יומא דאזיל עם כלהו יומין.
ז. ומחמת זה יכול לאהוב את השלום בכל מקום	כח. זה בחי' אהבת עולם אהבתך
אות ב	כט. צמצם אלוקותו בתרי"ג מצוות הוא כשיעור אהבתו את ישראל
ח. לית אתר פנוי מניה טובב וממלא	ל. בכל מידה שבתורה יש שם אהבתו שאוהב השי"ת את עצמו עם ישראל
ט. אפילו בכרך גדול של רומי אפשר למצוא אלקים (עיין לק"ה פורים ד' ב' מבאר עפ"י תורה יב תנינא שמקומות המטונפים מקבלים חיות מבראשית מאמר סתום)	לא. לכן מי שמפשט את התורה מלבושי הקליפות ע"י כפית היצר הוא מקורב אל השלום
י. ככל שעולה מדרגה מתמעטין הלבושים ויכול לאהוב עצמו עם השי"	לב. בתורה יש נגלה ונסתר (נראה שנגלה שכאן הוא הנסתר בכל מקום אחר)
אות ג	לג. נסתר היינו אורייתא דעתיקא סתימאה דעתידה לאתגליא לעת"ל
יא. ימי טוב וימי רע (הם רק בדמיון הלב הסתרת האמת והכל רק בלב יצר לב האדם שרע מנעוריו וצריך לזככו כי באמת אין רע אלא ניגוד הרצון שמנעוריו הלב רוצה רצון אחר)	לד. וכשתתגלה יהיה שלום בעולם כי תתגלה האהבה שבדעתו ית'
יב. טוב היינו תורה	אות ה
יג. ימים נקראים מידות	לה. אהבה שבדעת היא אהבה שבכח דהיינו שקודם הבריאה כשהיו ישראל במוחו ודעתו
יד. מדות הן תורה, מדותיו ית'	לו. היא למעלה מהזמן והמידות ואין לה לבוש (ולכן אינה תלויה בדבר)
טו. בה ברא את העולם	לז. היא פנימיות התורה
טז. אותיות התורה מחיין כל דבר	לח. והיא אורייתא דעתיקא שתתגלה לעתיד
יז. במדרגות תחתונות האותיות בצמצום	לט. ועל ידה תתמלא הארץ דעה כמים לים מכסים
יח. ואינן מאירות כל כך כדי שלא ינקו החיצונים	מ. והיא אור הגנוז
יט. הכופה את יצרו אפילו במקום שרבו הלבושים יכול למצוא אלוקות	מא. ויש צדיקים שהם מבחי' זו (נ"ל פשוט שצדיקים גנוזים אין הכוונה לצדיקים נסתרים אלא לצדיק שרבו עליו הלבושים כמו על התורה הגנוזה שרק
כ. כי ע"י שכופה יצרו לדעתו הרע מתבטל ונופל והאותיות בולטות	
כא. נמצא המתגבר על יצרו עושה דבר ה' וזוכה לשמוע אותו	
כב. כי ע"י שמפשט אותיות התורה מהלבושים ע"י כפית יצרו הוא כבונה אותה	

מב.	וכשיתגלו הצדיקים הצפונים והתורה הצפונה יתרבה שלום בעולם (צ"ע מי שבכר זכה לאור הגנון למה צריך שיתגלו לו הצדיקים הגנונים, נראה שהתגלות הצדיק הגנון היא התגלות ה' כי הצדי' לבוש ומרכבה לה) אות ו
מג.	גם במידות עצמן כל אחת היא בחי' דעת לבחי' שתחתיה
מד.	עטרת החכמה היא עקב הענוה
מה.	מלכות דיצירה הוא כתר דעשיה
מו.	יש אדם שאהבתו עם הש"י היא אצל חבירו אהבה שבדעת אות ז
מז.	גם היום כל אחד לפי בחינתו יכול לטעום אור האהבה שבדעת ע"י שיקשר לבו לדעתו
מח.	דהיינו לדעת שהוא ממלא כל עלמין (לכל אחד לפי הכלים שלו)
מט.	ושהוא טובב כל עלמין (לכולם בשווה)
נ.	ולית אתר פנוי מניה
נא.	ולדעת את התורה דהיינו רצונו
נב.	המידות והימים נכללין בלב
נג.	לכן כשכופה ליבו לדעתו הנ"ל דהיינו שליבו ברשותו אזי מקבלים המידות שבלב אור האהבה שבדעת
נד.	וחכה לאור הגנון לפי בחינתו היינו את אור הצדיקים והתורה שהיה גנון ממנו
נה.	החפץ הוא בלב

נו.	חיים בחי' דעת
נז.	בתורה הזו כלולים כל כוונות לולב
נח.	עיקר כוונות לולב להאיר אהבה שבדעת למדות ומשם לכל העולם דהיינו את חסד הכולל להאיר בחסדים המתפשטים במדות ומשם אל מלכותו שתייה בכל משלה וצריכים לנענע כדי להמשיך אור משרש החסדים שבדעת אל החסדים המתפשטים בגוף להוסיף עליהם אור גדול משרשם שבדעת וכו'
ס.	צריך להמשיך מסוד אהבה שבדעת לחסדים שבגוף דהיינו כלליות המידות שבכולם מלובשים חסדים שהם בחי' אהבה וכל זה להאיר למלכות שהוא האתרוג
סא.	כדי לגלות מלכותו לכל באי עולם למצוא אלוקותו בכל השונות והגשמיות והקליפות דהיינו מלכותו בכל משלה
סב.	וכל זה נעשה ע"י הצדיק שכופה את יצרו שהוא בחי' הוללב כמ"ש צדיק כתמר יפרח
סג.	בסוכות אנו עוסקים לגלות מלכותו לכל באי עולם אפילו לשבעים לשונות העכו"ם סוד שבעים הפרים שמקריבין
סד.	וזהו שאומרים אחר ההקפות למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים אין עוד
סה.	כל התורה הזו רמוזה בפרק לד תהילים - (יב) לְכוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵי יְרֵאתָ יְהוָה אֱלֹמֶדְכֶם: (יג) מִי הָאִישׁ הַחֲפִץ חַיִּים אֲהֵב יָמִים לְרֵאוֹת טוֹב:

הקדמה להקדמה

המכוון בתורה זו הוא השלום, ויתבאר לקמן שהשלום הוא הקב"ה שנקרא שלום (כידוע שמטעם זה אסור לומר שלום בבית המרחץ)¹ נמצא שעיקר המכוון הוא כיצד זוכים לתשובה בכל מצב/י.

תורה זו היא שניה מתחילת סדר התורות שאחרי ביאור מאמרי חז"ל. ונראה לי שמבאר בה סוד הצמצום דאינו כפשוטו², אלא אדרבה אלוקותו נמצאת ממש בתוך ההסתרה וכפי גודל ההסתרה כך האלוקות הנסתרת בה היא יותר גבוהה וכמבואר בתורה יב תנינא שההסתרה מקבלת חיותה מבראשית מאמר סתום דייקא. וכן מבואר בתורה נו, וכאן מרחיב בזה מאד שדייקא תורה דעתיקא מסתרת בכרך גדול של רומי. וכן האהבה שבדעת היא בתוך אהבה שבמדות. נמצא שהשלום נמצא כאן ממש ואפילו בתוקף המחלוקת שנאה ורוגז.

והעיקר הוא שיש עצה להתגבר על כל ההסתרה אפילו הגדולה ביותר, וזה ע"י כפיית היצר, כפשוטו, להיות תמיד שם לנגד עיניו את מציאות ה' בבחי' שויתי ה' לנגדי תמיד ואת רצונו ית' בכל רגע, שהיא התורה הקדושה, ומאיר זאת ללבו ע"י כפיית היצר וכפיית תאוות לבו, לקשור את היצר הרע, ובכל רגע להיות נלחם בו ומתגבר עליו³. וכשמכניע הרע בליבו, אזי הטוב שנשאר בליבו מקבל אור רב מלעילא, שהוא אור האהבה שבדעת שמאיר במדות דהיינו אור הגנון שהוא אור מהסובב כל עלמין אור אלוקות שעל ידו בכל דבר ומקום מתגלה הש"י להדיא⁴

הקדמה

הכלל הוא שצריך לבקש שלום.

שלום בין ישראל, נראה שהכוונה לואהבת לרעך כמוך, שאמר ר"ע זה כלל גדול בתורה. וע"י שידוע שכל הנעשה עמו הוא רק מה' ורק לטובה ממילא גם כשחברו עושה לו רע, מבין שחברו רק שליח ה' שהוא הטוב הרוצה רק להיטיב עמו.

ושלום כל אחד במידותיו הכוונה ששום מדה לא תפעל מצד טבעה לבד, אלא רק מצד הרצון להמליך את הקב"ה. כי יש אדם שטבעו חסד ויש שטבעו יראה ויש שטבעו קנאה, וכשהם פועלים מצד טבעם נדמה להם

¹ שבת דף י: אין שם שאילת שלום מסייע ליה לרב המנונא משמיה דעולא דאמר אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית המרחץ משום שנאמר ויקרא לו ה' שלום.

² מההלכה שאין אומרים שלום בבית המרחץ כנ"ל, נראה לכאורה שבבית המרחץ א"א לשוב בתשובה. ומה יעשה מי שכלוא בבור האסורים מקום מטונף מצואה. וצ"ל שתשובה קדמה לתורה.

³ זו סוגיא ארוכה שנחלקו בה גדולי עולם, ונראה עפ"י תורה כא שרבנו לא בא לתרץ אותה, אלא הולך פשוט בדרך הבעש"ט שהיא דרך החסידות המקובלת עלינו.

⁴ לבד מאיזה מים אחרונים שחייבים לתת לו כידוע אבל מעט ולא יותר.

⁵ (בלק"ה יו"ט ב' מבואר שאור זה הוא אור הצחצחות שזוכה הצדיק שאוכל לשובע נפשו ונראה כי באמת אכילה בקדושה היא עיקר חשוב בכפיית היצר לבד מעצם סגולת האכילה כמבואר בתורה סב ותורה ה' תנינא ותורה ז תנינא עוד עיין לק"ה ברכת הריח שמקשר זאת לתורה יב תנינא)

שהם עושים לשם שמים גם כשטועים ועושים חסד שמזיק או יראים בדקדוק הדין במקום שצריך להאריך אף ולותר או מקנאים ונדמה להם שהיא קנאת ה' ובאמת היא מדת הכעס שלהם שמתפרצת, אבל כשיש דעת ומחוברים באמת לה' אזי כל מדה פועלת רק לשם שמים באמת ומדה הנכונה.

ושלום במאורעותיו שידע שכל מאורעותיו (מאור רע) דהיינו בין שהוא אור ובין שהוא רע, הכל רק מה' הרוצה להיטיב עמו.

ולשלום זוכים ע"י התורה וע"י הצדיקים. על ידם יכולים לאהוב את השלום. כי הכל יודעים שעיקר הוא השלום, אבל כשחבר או מאורע נתפס כרע אזי הלב ממאן בשלום. ורק ע"י התורה והצדיקים מתבטל ההתנגדות בליבו לשלום.

ובאמת הרי יש לנו תורה שכל נתיבותיה שלום ויש לנו צדיקים שהם ברית שלום, והיכן השלום? אמנם רואים בחוש שיש לנו הרבה יותר שלום מאותם שאין להם תורה וצדיקים. אבל באמת עיקר התורה והצדיקים שהם שלום השלם, הם תורה וצדיקים הצפונים וגנוזים מאיתנו.

וזה מבאר רבנו באות ה' שהכוונה לתורה גנוזה ולצדיקים גנוזים שיתגלו לעתיד לבוא (כשיתבטל הרע וההסתרה והיצר הרע) כשתמלא הארץ דעה, ולא יכנף עוד מוריק דהיינו שהקב"ה יתגלה בעולם. כי השלום כיון שהוא הקב"ה בעצמו הוא תלוי בדעת שהיא עד כמה שאנו מחוברים אליו וזה תלוי עד כמה שאנו מכניעים את היצה"ר המסתיר אותו. אבל לעת"ל כשיתבטל הרע יתגלה ה' ותמלא הארץ דעה וממילא יהיה שלום נפלא אפילו בין הבעלי חיים שבעוה"ז היו טורף ונטרף, כמ"ש וגר זאב עם כבש/טו.

והתורה הצפונה היא פנימיות התורה שתתגלה לעתיד לבוא, שהיא בחי' התגלות ה'.

וצדיקים גנוזים הכוונה שיתגלה עד כמה הצדיק האמיתי הוא מרכבה להקב"ה, שע"י שהכניע יצרו הרע זכה ללכת בדרכיו מידותיו בשלימות ונעשה לו מרכבה. אלא שבעוה"ז מי שלא זכה לכוף יצרו ועדיין היכן שמתכל לא נופלים הלבושים והסתרות מפניו, אזי כשרואה צדיק רואה רק חיצוניות ומצד החיצוניות יש לצדיק גוף ומעשיו משונים כעורו של הכושי כמבואר בגמ' מו"ק, ועוד יותר נדמים מעשיו הפך האמת כמבואר בתורה קמ. וכלפי חוץ לא רואים בו קדושה, דהיינו אפילו פחות מהנראה באדם רגיל כמבואר בתורה רמג. וכן בגמ' (סנהדרין ק) שמשא רבנו שבחיינו כל גדולי ישראל/ו חלקו עליו, ואע"פ שהיה כידוע קדש קדשים בעיקר בתאוה הידועה חשדוהו באשת איש וכו'. וכן הרבה צדיקים שבחיהם אע"פ שהכירו אותם בחיצוניות, אבל הצדקות שלהם היתה צפונה, וכן בכל דור יש צדיקים שצדקתם צפונה. וכמו שסיפר רבנו (במעשה מז' בעטלרס יום שני), על צדיק שומר הגן דהיינו יסוד העולם, שהחזיקוהו כולם למשוגע וזרקו אחריו אבנים וגרשוהו.

אבל לעתיד לבוא כשיתבטל היצה"ר ויתבטלו ההסתרות אזי יתגלה פנימיות הצדיק. היינו שיתגלה להדיא כיצד הצדיק אמת הוא מרכבה להקב"ה, ויתכן מאד שיתגלה שהגנני המשוגע הוא הצדיק האמיתי.

באות ב' רבנו מאריך לבאר שאין שום מקום בגשמיות וברוחניות שהקב"ה לא נמצא בו. ונראה כוונתו לומר שהשלום שעליו דברנו נמצא בכל מקום בבריאה. ומה שאמר שצריך לבקש שלום, אין הכוונה במקום רחוק ולא בזמן רחוק, אלא עכשיו ממש ובמקומך ממש, רק צריך לעשות תשובה, להיות מבקש ה' וזה אפשר תמיד.

מאות ג' מתחיל רבנו לבאר כיצד צדיק גדול זוכה לשלום, שע"י שהוא גבור כח לכוף את יצרו לדעתו מכניע את כל הרע ואת כל ההסתרות אזי מתגלה לו אותיות התורה שנפלו ונתפזרו בלשונות העכו"ם ובכל דבר בעולם. וכשנפול מהן ההסתרה אזי נשפע להן אור רב מלמעלה, והצדיק מצרף אותן ומתגלה לו התורה הגנוזה וחדשה (חדשה בעוה"ז ובאמת היא קדומה מאד שקדמה לעולם) תורה דעתיקא סתימאה דעתידה להתגלות לעת"ל.

נמצא שלשלום אמיתי בעוה"ז זוכה רק הצדיק הגדול שמכניע יצרו ומבטלו לגמרי, הוא הגיבור כח עושה דברו, בשלימות, שזוכה לגלות את התורה הצפונה כבר בעוה"ז.

נמצא שאת התורה צפונה יש מי שיגלה בעוה"ז, אבל את הצדיקים הצפונים דהיינו אותו בעצמו, אין מי שיגלה אלא לעתיד לבא, יתגלה ממילא. אבל בעוה"ז אין שום הסבר כיצד זוכים לזה.

עכ"פ נמצא שהשלום הוא אור הגנוז הוא התורה הגנוזה תורה דעתיקא שהיא אהבה שבדעת שהיא אהבת הקב"ה לישראל, אהבה בעצם, כמו אב האוהב את בנו כשהוא עדין במוחו.

^ט שם בהמשך הפסוקים כתוב ואריה יאכל תבן, צ"ע האם רק האריה או כל הטורפים. כי ממה שאמרו וגר זאב עם כבש מוכרח שהזאב יאכל תבן דאם לא כן, מה יאכל. אבל ממה שאמר שאריה יאכל תבן כנראה בא למעט, שהרי אם לא אמר כלום, גם ידענו שאריה יאכל תבן, דאם לא כן, מה יאכל, שהרי הוא בשלום עם כל בעלי החיים. ואולי דווקא בכל הר קדשי יהיה שלום כזה של יחידו, וכשירצו לאכול יצאו למקום רחוק ושם יאכלו בשר, וצ"ע.

^י עיין דברי יואל חלק ח' פרשת קרח דף טו – ועובדא ידענא שא"ז הייטב לב זלה"ה שמע מזקיני הישמח משה ולל"ה, שאמר לו שהוא נתגלגל בעוה"ז פעם הג', פעם אחת הי' בדור המדבר, ואמר שכל ראשי סנהדראות עמדו בשיטתו של קרח, ורק ההמון עם הי' עם משה רבינו, ושאל אותו הייטב לב באיזה צד עמד הוא ז"ל, השיב שהוא עמד בפני עצמו לא עם משה ולא עם קרח, שאלו הייטב לב היתכן לעשות כך נגד משה רבינו, השיבו שאתה לא היית יודע את קרח, אילו היית מכיר אותו לא היית שואל כך ע"כ. עכ"פ היוצא לנו מזה שקרח הי' איש קדוש וצדיק אמת אלא שטעה בדבר כמ"ש האר"י הק'. שכיון שראה מה יהי' בעתיד שיהיה כהן גדול חשב להקדים הזמן של עולם התיקון בימיו, וזה היה טעותו.

באות ו' מבאר רבנו שיש גם בחי' שלום לכל אחד לפי בחינתו. כי כל אחד יש דעת שנעלמת ממנו וגנוזה ממנו, וגם אותה אפשר לגלות ע"י שכופה את יצרו לדעתו לדיעת ה' ורצונו, שכן יודע. וע"י שמכניע יצרו, נופל לפי בחינתו הסתרה אזי נמשך ללבו אור אהבה שבדעת לפי בחינתו וזוכה לעוד שלום.

ובאמת כל אחד צריך להשתדל בכל כוחו להכניע יצרו ולזכות לעוד דעת בכוחות עצמו. אבל צריך לדעת שבאמת עיקר ההצלחה בזה גם לזכות ליותר כח להכניע היצר הרע וגם לזכות להתגלות תורה דעתיקא דהיינו אהבה שבדעת יותר מבחינתו הנ"ל זה רק כשהוא מקושר לצדיק אמיתי, לגבור כח עושה דברו ית'. וזהו שדרשו בגמ' עה"פ (מלאכי ב') "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבקות הוא". ודרשו חז"ל אם הרב דומה למלאך ה' צבקות דהיינו שביטל יצרו הרע עד שנעשה כמלאך בלא יצה"ר, תורה יבקשו מפיהו.

כי הצדיק שביטל יצרו לגמרי אזי גם כל ההסתרות ולבושים שעל האותיות שבכל לשון ובכל מקום נופל לפניו כנ"ל ואזי השומע תורה ממנו שומע תורה חדשה דעתיקא, שבכוחה להכניע את היצה"ר של השומע ממנו, ואזי כשיפול הרע מהמידות הטובות יאיר בהם אהבה שבדעת ויהיה לו שלום במידותיו. כמבואר בפל"ח אות ב'.

ועל כן בהכרח שיהיה קשה להתקרב לצדיק האמת עד שצריך לזה כפיית היצר שהרי כשמתקרב זוכה שיפול הרע בלא כפיית יצרו.

אור הגנוז אהבה שבדעת

אור השלום דהיינו הקב"ה, דהיינו אור הגנוז שעליו מדבר רבנו כאן, ושהוא אור רב הבא מלמעלה להיכן ששם נופלים הלבושים והתרות ע"י כפיית היצר לדעת. מכנה אותו רבנו אור האהבה שבדעת. דהיינו אור של אהבה ודעת, ומבאר שהוא האהבה שהקב"ה אוהב את עם ישראל אהבה בעצם אהבה שאינה תלויה בשום דבר כי היא כמו אהבת אב את בנו כשהוא עדיין במוחו. ואהבה הזו היא השלום המחבר את כל חלקי הבריאה והיכן שהיא נמצאת היא עושה כלי לכל שפע טוב. והיא התורה שבא ברא הקב"ה את העולם ובה הסתכל כשברא את העולם. דהיינו תורת אהבת ישראל. וכל פרט בבריאה נברא מתוך האהבה הזו לישראל. ותורה הקדומה מבואר בעמק המלך שהיא צרופי האותיות ברל"א שערים פנים ואחור הנזכר בספר היצירה. נמצא שכל השלום המחבר הפכים חיבר כבר בתורה שקדמה לעולם את האותיות שיהיה להם אפשרות להצטרף לתיבות שבהם יברא העולם.

ומבואר שהמקומות היותר רחוקים מאמת ואמונה דהיינו שיש עליהם הכי הרבה לבשים והסתרה שם דייקא נעלמת תורה הגבוהה ביותר, דהיינו תורה הקדומה הנ"ל. והיא מאמר הסתום שמחיייה את המקומות המטונפים כמבואר בתורה יב תנינא. ומאמר הסתום הוא הכתר דהיינו בחי' הרצון, נמצא המקומות המטונפים מקבלים חיות לא ממאמר מפורש אלא רק מעצם הרצון של הקב"ה שיהיה מציאות כזו (בשביל הבחירה). נמצא שמי שכופה את יצרו ומפיל את כל ההסתרות אזי דייקא במקומות המטונפים ביותר המלאים כפירה ביותר שם דייקא מתגלה הרצון של הקב"ה, בחי' תורה הקדומה אהבה עצומה שאינה תלויה במעשים אלא אהבה בעצם של הקב"ה לישראל, והשלום הנפלא ביותר.

ביצר זוכים לשלום.

אין הכוונה לשלום שבלשון המדוברת שהוא שביתת נשק או ויתור בגלל פחד או איזה סיבה שלא כדאי לריב. אלא הכוונה לשלום לשון שלימות שהוא בחי' ברית וחיבור ממש והתכללות בין שנים. עד שנחשבים כמו אחד שלם. כמו השמים שהם אש ומים והקב"ה עושה שלום במרומו ומחברם לאחד ממש.

דוד המלך אומר בתהלים בקש שלום ורדפהו. ובוודאי גם כפשוטו צריך להיות מתלמדיו של אהרן הכהן רודף שלום כמבואר באבות (א' יב) שהיה עושה שלום בית בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו וכמבואר במשנה פאה (א' א'. ועפרש"י במדבר כ' כט ובדברים לד' ח'). אבל צריך לדעת שבאמת בעוה"ז מצד הטבע הגשמי, לא שייך שלום כלל, כי הוא נברא בדין וגבול ומידה לכל דבר ודבר. דהיינו שמצד הטבע כל העולם הזה הוא עולם הפירוד. ממילא נמצא שכל שלום שיש בעוה"ז הוא לא מכאן אלא הארה מחוץ לעולם. מבחי' עוה"ב.

וכמו שכתוב ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים, דהיינו שלעתיד לבוא תיהיה הדעת ממלאה את כל העולם עד שלא יראו את גשמיות, ממש הפך עוה"ז שהגשמיות ממלאה את העולם ואלוקות לא רואים. וכשתמלא הארץ דעה אזי יהיה שלום גדול אפילו בין החיות שטבען בעוה"ז לאכול זה את זה. נמצא שהשלום תלוי בדעת. דהיינו החיבור עם הקב"ה, שהוא ע"י שמאיר הדעת שבמח למדות שבלב, וכופה יצרו לדעתו.

והטעם כיון שהשלום בעצמו הוא אלוקותו ית' כמו שאנו אומרים אחרי ברכת כהנים אתה שלום ושמך שלום. נמצא שכל כח המחבר בעוה"ז, שהוא עולם הפירוד, דברים שהם במדה וגבול, דהיינו שכל דבר לעצמו, זה רק הקב"ה בעצמו.

נמצא שגם שלום של האדם במידותיו תלוי עד כמה הוא מחובר להקב"ה דהיינו תשובה, וזהו שרבנו מיד ממשיך באות ב' לבאר שאין שום מצב או מקום או זמן בעולם הזה, שאי אפשר לאדם לשוב בתשובה, כי מלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מינה. והוא סובב וממלא כל עלמין פירוש שאפילו מי שהוא בתחתית הסולם

של קרבת ה' דהיינו מצד הקו הממלא הוא בסוף כל המדרגות עד שנדמה שלא מאיר שם שום אלוקות, עדיין צריך לדעת שהוא מקבל חיות ממנו ית' מצד הסובב כל עלמין שמאיר בשווה לכולם אפילו לקליפות. ועל ידי כפיית היצר יכול להתקשר אליו ית' אפילו שם. (וכן ע"י העצה המבוארת בתורה יב תנינא איה. כמבואר בלק"ה פורים שהשווה ביניהן)

סוד השלום ומהותו

לשון רבנו בתחילת התורה הכלל הוא שצריך לבקש שלום וביאר הריצ"ח שהכלל הזה רומז למה שאמר ר"ע ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה (ירושלמי נרדים). לרעך כמוך דייקא, כי השלום צריך כלי, ומהות כלי הוא שכל חלקיו בטלים זה לזה, עמ"נ שיווצר מהם כלי לקבל בו את השפע.

ממילא זה כולל את כל סוגי השלום, דהיינו בכלליות ובין כל ישראל, ובפרטיות כ"א במדותיו, ובמאורעותיו, כי תמיד השלום הוא בין פרטים, שמצד עצמם הם הפכים, והשלום מחברם. כי טבע כל דבר לבטא ולגלות את עצמו, לכן לא שייך לעשות שלום, אלא רק להכין כלי להשראת השלום. וזו כוונת דוד המלך שאמר "בקש שלום ורדפהו" הכוונה שנבקש לרדוף, שנזכה לביטול שפלות וענווה.

הריצ"ח (לג א 36) אחז"ל עוה"ז דומה לאילן שרשו למעלה וענפיו למטה וככל שירוד יותר למטה כן מתרבים הפרטים ובפרטים כשפרט רואה עצמו כשלם זה הכרזת המלחמה על השלום. ככל שאדם תופס עצמו יותר שלם הוא יותר במחלוקת עם כל העולם ולהפך להפך, רק כשמתבטל לגמרי כל פרט לכל הפרטים, אזי נעשה כלי שלם, לקבל בו את השלום. "נחנו מה" זה הכלי להשגת השלום.

בהמשך השיעור ביאר שכאן ההפך משלום הוא רע, ולא כבכל מקום שהפך השלום הוא מחלוקת וביאר זאת עפ"י הפסוק עושה שלום ובורא רע.

שם דקה 57 הכלי להשגת השלום הוא הדעת והדעת כשהיא פועלת על האדם דהיינו שהיא זו שקובעת אצלו אם הוא מציאות שאפשר לקרא לו בר דעת אז האדם הזה הוא לעולם בטל אל הדעת ובשום מקרה שבעולם האדם הזה אינו נגרר אדרבה הוא הקובע של המציאות ודווקא משום כך הוא בטל למציאות האמיתית כיוון שיש לו דעת אמת ומכח המציאות של הדעת הוא קשור לשלום ולא לרע. רע ושלום הם שני הפכים אנחנו יודעים שמחלוקת זה הלעומת של השלום אבל בפסוק כתוב יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא רע כשם שאור וחושך הם שני הפכים כך שלום ורע הם הפכים שלום זה השלם ורע זה השבור ומחמת הקושיא איך אפשר שנברא רע לכן בתפילה תרגמו וכתבו ובורא הכל לומר שהרע אינה בריאה לא כתכלית אלא כאפשרות כדי שעל ידה יהיה הברור והמבחן של הטוב שע"ז יש את השלימות שנקרא כל.

כי דרך המציאות של הרע אפשר להגיע לשלום שבעצם הוא שנקרא כל וזה רמוז בפסוק כל נתיבותיה שלום כל דייקא. לכן וזה עומק הענין הוא שלכן כל עוד שהאדם באיזה דרך שבעולם לא הופך את הרע לכיסא למרכבה לטוב אז הוא לא יכול להיות בשלום.

דקה 40 כל עוד שרע נתפס אצלו כמציאות של פירוד, שכביכול לא מוצא בו את הש"י, לא זכה לשלום. רק באופן אחד א"א למצא את הקב"ה ברע, זה כשנתפס אצלו שהרע מתכווין להיות רע. כי צריך לדעת שיש רע, אבל לא כתכלית, אלא כאפשרות.

הסיבה שיש פירוד, כי יותר יש כבוד שמים שמוצאים את הטוב בתוך הרע. כמבואר בזהר לית טב אלא דנפיק מגו בישא. וזה לא סותר למה שכתוב מבישא לא הוי טבא.

אור הגנוז

צדיקים צפונים הנ"ל, נ"ל פשוט שהעיקר שכשיפלו כל הלבושים והסתרות אזי יתגלה הצדיק שבכל אחד מישראל, ולזה זוכים צדיקים גם היום, כל אחד לפי מדרגתו. ובוזה יתבאר נפלא דברי הבעש"ט (הובא בבעש"ט עה"ת בראשית קכא מקור חיים שם אות ק' צדיק קטן אוהב רשעים קטנים צדיק גדול אוהב צדיקים גדולים ומשיח יהיה אוהב ומלמד זכות אפילו על רשע גמור. ולפי הנ"ל זה נפלא כי כפיית היצר היא מדרגת הצדיקים, ומשיח שיהיה הגדול מכולם בכפיית היצר, יתגלה לו הצדיק שיש בישראל אפילו ברשע גמור, דהיינו הנקודת יהדות החבויה בהמון המון לבושים וכסויים הכל יפול לפניו ע"י שכפה את יצרו כנ"ל. וכן מצינו במשה רבנו כמבואר בתורה פב תנינא¹⁴ שאפילו בקל שבקלים שבישראל מצא אלוקות ועי"ז היה מקושר עמו.

ותורה צפונה הנ"ל שמתגלה היא האהבה שבדעת, היא התורה הקדומה שמבואר באות ג' שבה ברא עלמין. והיא נשמת התורה של היום¹⁵. הפירוש שהיא כח עוצם אהבתו שבדעת שלא תלויה בדבר. היא הכח נפלא

¹⁴ תורה פב תנינא - ועקר התשובה הוא בחדש אלול, כי הם ימי רצון, שעלה משה לקבל לוחות אחרונות ופתח דרך כבושה לילך בה. והדרך שעשה משה הוא כך, שמשך קשר את עצמו אפילו לפחות שבין ישראל ומסר נפשו עליהם, כמו שכתוב (שמות ל"ב): "ואם אין מחני נא". וזה פרוש (שמות ל"ה): "ויקהל משה" וכו' שמשך היה מאסף ומיחד ומקשר את עצמו עם כל ישראל, אפילו עם הפחות שבפחותים. וזה פרוש (תהלים נ"ג): "כלו סג יחדו" אפילו בשאני רואה אחד מישראל, שסג מכל וכל מהקדוש ברוך הוא, אף על פי כן צריך אני שנהיה יחדו צריך ליחד ולקשר עמו, כמו שעשה משה: כי יש בחינת אלקות אפילו בדיקטא התחתונה, אפילו בעשרה פתרי דמסאבותא, לקים (תהלים ק"ג): "ומלכותו בכל משלה". וזה בחינת חיריק, כמו שכתוב (בתקוני זהר תקוני י, דף כח): "ובחיריק לאנתתא לה לתתא, להמליך לה על תתאין. נמצא שבפחות מישראל יש בו בודאי איזה אלקות, ועל ידי זה אני יכול להיות יחדו עמו, וזה: "כלו סג יחדו":

¹⁵ כמבואר בסוף אות ד' ובוזר בהעלותך קנב. שצין שם הטשרינערב, ונתבאר בעמק המלך שער ה' פרק מז באריכות - וזה לשונו בקטע מדבריו שם - "אינון דידעין יתיר לא מסתכלין בלבושא, אלא בגופא דאיהו תחות ההוא לבושא. חכימין עבדי דמלכא עילאה, אינון

של שלום שנמצא טמון בבריאה בגשמיות ורוחניות בדרך נפלא. כי היא כח השלום המחבר את האותיות בעולם המלבוש שקדם לבריאה אלפים שנה, כפי העמק המלך (בשער א' פרק ד') שהכוונה לנתיב שהוא ב' פעמים רלא. רלא שערים פנים ואחור, בחי' שני אלפים. בחי' התורה שכל נתיבותיה שלום. וכח צירוף האותיות הזה הוא כח אהבתו שבדעת, היא התורה שהסתכל בה וברא את העולם, הפירוש שאהבתו שבדעת את ישראל, היא שהדריכה אותו בבריאת העולם שברא מרוב אהבתו את ישראל כל פרט בה באופן שישראל יוכלו לגלותו ולהחזיר לו כבוד בחי' לכבודי בראתי יצרתיו וכו'. ויקבלו שכר כמבואר בתורה יז.

וזהו שאנו אומרים אחרי ברכת כהנים אתה שלום ושמן שלום. כי השלום זה הוא ית' בעצמו, וכנ"ל כשיתבטל הרע מהעולם יפלו גם הלבושים המסתירים ומעלימים את הקב"ה ותתגלה תורה דעתיקא והאהבה שבדעת, ונוכל להצביע ולומר זה ה' קוינו לו. נמצא הוא ית' הוא השלום הנובע מאהבתו שבדעת את ישראל, הוא כח שלום וחיבור עצום שמחבר את כל פרטי הבריאה אלא שזה באופן נעלם מאד ומתגלה רק לכופה את יצרו כנ"ל. וכבצלאל (ברכות נה.)¹⁷ שידע צרופי האותיות שבהם נבראו שמים וארץ. כי ע"י שכפה את יצרו נפלו כל הלבושים וראה בכל דבר את צרופי האותיות שע"י השלום שהוא אהבה שבדעת שבו נברא. ועי"ש בגמ' פרש"י שצרופי האותיות הכוונה למבואר בספר היצירה. כידוע שם נזכר לראשונה סוד הרל"א שערים פנים ואחור. דהיינו עולם המלבוש שנברא קודם הבריאה כח צירוף האותיות שעל ידם נבראו שמים וארץ. והוא כח השלום הנובע מאהבה שבדעתו ית' את ישראל כנ"ל.

השלום שבחומר

ונראה פשוט שהדבר נמצא גם בגשמיות ממש עפ"י המבואר במחקרים שכל החומרים מרכיבים מיסודות (אטום) וכל יסוד מרכב מחלק ניח (פרוטון בלעז) וחלק הנד סביבו במהירות (אלקטרון בלעז). והחלל שביניהם הוא עצום ביחס לגדלם, כמפורסם שאם נוציא את כל החלל הזה מכל החומרים שבכדור הארץ נקבל כדור בגודל של אגרוף. (דהיינו בערך אחד חלקי 318.5 מליין)¹⁸ והכלל שכל סובב מורכב משני כוחות כח הדוחה אותו לחוץ וכח המושך אותו לפנים¹⁹ וע"י שהם שווים הוא סובב בשווה.

ולפי שהחומר נדמה לחומר שלם ומלא, מוכרח שמהירות הסיבוב היא עצומה עד שבכל רגע נדמה שהחלק הסובב נמצא בכל מקום/טו, נמצא שגם הכח המושך ששווה לו הוא עצום, ומכרח שיש שלום שמחבר ביניהם שלא יתגבר זה על זה שהרי הם סותרים זה לזה בתכלית. והשלום הזה הוא אהבה שבמדות כמאמר חז"ל אם לא בריתי יומם ולילה חוקת שמים וארץ לא שמת, וכתוב מחדש בכל יום מעשה בראשית.

נמצא שגם מצד החוש אפשר להשיג עד כמה עולם הזה הוא דמיון ואפילו הממשות שבו היא בטלה במאות מליונים, לחלל המלא אהבתו ית', שמחזיק לבדו את הכל, כדי לתת מקום לחשוב שהוא אינו בנמצא. נמצא שהוא ית' "נמצא מאד" ואעפ"כ מצליח להתחבא מאחרי גשמיות קטנטנה. וע"י כפיית היצר אפשר לגלות את האמת כי כל הדמיונות של הסתרה נופלים. עד שאפשר לזכות לראות בעין שכל דמיון עוה"ז הוא צירופי אותיות שכח אהבתו ית' את ישראל מתלבש בהם לקיים את העולם. ואז יהיה אפשר להצביע ולומר זה ה' קוינו לו אבל הגשמיות תהיה נעלמת שהרי באמת היא מאות מיליונים קטנה ממה שהיום נדמה לנו כגשמיות.

מי האיש החפץ חיים

דקימו בטורא דסיני, שם פסקה זוהמתן והירושה נחלקה להם בסודי התורה לאת אשר ישנו פה ואת אשר אינו פה' מה שנוגע לחלקו לחדש סודי התורה. גם שם נאבדה הגשמיות, וזהו ושמות ל"ג ו, סוד עדיים שהתנצלו בהר חורב בעון העגל, אינון לא מסתכלי אלא בנשמתא דאיהי עקרא דכלא, אורייתא ממש, תורה קדומה, שלא נתגשמה קודם שנברא העולם של לבושין. ואלפים שנה הוא נגור מלשון וזאלפך חכמה' (איוב ל"ג ל"ג) שני לימודים שהם משונים זו מזו, וזו לפנים מזו, דהיינו ב' דרכי הסוד שהוא דרך הנשמה ונשמתא לנשמתא, דהיינו העולמות וצירופיהם בפרט וכלל העיונות (העליונות). ועתיקא קדישא ממתיק התבשילין, ונותן בהם טעם להלבישם, כדי שיבינו בני אדם. ולעלמא דאתי זמינין לאסתכל בנשמתא דנשמתא דאורייתא, כמו שהוא בזוהר שלח לך, 'שמעו תרין מילין ברוי דעתיקא דעתיקין, דבאנו עלמין וחריב עלמין' וזהו במדבר קט"ב ב', והמבין יבין.

²⁰ ברכות דף נה. אמר רב יהודה אמר רב יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ (פרש"י בספר היצירה תני לוח) כתיב הכא וימלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת וכתוב התם ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה וכתוב בדעתו תהומות נבקעו.

²¹ רדיוס כדור הארץ בערך 1,274,200,000 ס"מ. וביחס לרדיוס האגרוף שהוא בערך 4 ס"מ, הוא 318,550,000 פעמים.

²² בלקוטי הלכות יו"ט הלכה ה' עפ"י תורה ע' מבואר שכח המושך בבריאה נובע מהכלל שכל דבר נמשך לשרשו. ושרש הכל הוא הצדיק יסוד עולם מכח הביטול שלו אל האין, כמבואר בתורה ע'. נמצא פשוט שכל הבריאה נמשכת לשרשה באין. ונמצא פשוט שהבריאה יש מאין היא כח הדוחה. ולפי"ז ביאור דברי האריז"ל בסוד הצמצום הוא שכח הדוחה יש מאין הוא בעצמו דחה את אור האין סוף אלוקות אל החוץ.

כי הבריאה התחילה יש מאין והיש נוצר מכח הדוחה אל החוץ. אבל כיון שתמיד הנברא נשאר אחוז בשרשו הוא מטבעו שואף לחזור אליו. נמצא כח הדוחה הוא בריאה חדשה זמנית, שכדי להעלים את עצמו דחה את היש מאין לצדדים, וממילא האין סוף נדחה אל החוץ, לתת מקום לעולמות שיעלימו אותו.

ושני כוחות אלו המושך והדוחה מחזיקים את העולם, הם ממש סותרים זה את זה, ומה שאעפ"כ הם משלימים זה את זה ליצור עולם, זה מכח השלום של הקב"ה שהוא שלום ושמו שלום.

²³ צ"ע הרי בטבע הסיבוב מעלים את המסתובב ולא את הנח. וכנראה שזה דווקא במהירות נמוכה יחסית כמו מאוורר אבל במהירות עצומה נדמה כאילו הנע נמצא בכל מקום באותו זמן.

וכל זה רמוז נפלא בפסוק שבו פתח את התורה מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, וההמשך נצור לשונך וכו' סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו. דהיינו "מי" הוא "הנקרא "איש"? זה "החפץ חיים" בלבד, כי חיים היינו דעת, והוא מחבר דעתו ללבו דהיינו כופה את יצרו לקיים מה שידע מציאות ה' ורצונו בשכלו. ואזי נופלים לפניו הלבושים ומתגלה לו אהבה שבדעת ואזי "אוהב ימים" שמאיר את אהבה שבדעת לימים ומדות, דהיינו התגלות הדעת במידות בחי' מלאה הארץ דעה, שעי"ז השלום ואזי זוכה "לראות טוב", דהיינו אור הגנוז שהם התורה וצדיקים הגנוזים. וזהו נצור לשונך מרע שכידוע לשה"ר כנגד כולם, סור מרע ועשה טוב כל זה הוא כפית היצר, שהיא הדרך לבקש שלום ולרדפו.

אם רב דומה למלאך תורה יבקשו מפיהו

נתבאר לעיל עפ"י הפל"ח שרק צדיק אמיתי ואולי רק אחד בדור זוכה לזה לכופ יצרו לגמרי עד שמתבטל הרע לגמרי ואזי הין שמסתכל בולטות האותיות ומקבלות אור רב מלמעלה וזוכה לתורה חדשה תורה דעתיקה אהבה שבדעת אור הגנוז. וכששומעים מפיו תורה נופל היצה"ר אצל השומע וזוכה גם כנ"ל פי בחינתו לאהבה שבדעת ואור הגנוז דהיינו תוספת דעת שהיה נעלם ממנו. נמצא שכל תיקונינו תלוי בצדיק האמת. שכיון שהוא זכה לזה בשלימות רק הוא יכול הביא אותנו לזה לפי בחינתנו אבל במדרגה היותר גבוהה שאפשר לנו. כנ"ל בפל"ח וכמבואר בלק"ה חנוכה ג' א'. נמצא שאמנם את התורה הצפונה וגנוזה הצדיק יכול לגלות לנו וכמו שאמר רבנו על התורה שלו שהוריד אותה מעתיקה. אבל את הצדיק הגנוז מי יגלה לנו? וא"כ נפל פתא בבירא. שהרי הצדיק את עצמו לא מגלה עצמו אלא אדרבה מעלים ומסתיר את עצמו מאד, וכן מבואר בחיי מוהר"ן סימן תב שמשך רבנו יכול היה למשוך את כל ישראל אליו בכח המושך שהיה לו ובכוונה הסתיר עצמו והגביר עליו את הכח הדוחה. ובפרט היום שהאמת נעדרת ונעשית עדרים עדרים (לבד מהעדרים של שקר) וכל אחד טוען שהצדיק האמת בעדר שלו. ואין עצה ואין תבונה אלא לצעוק הרבה לה'. והחפץ באמת שולחים לו מלאך של אמת (לק"ה מנחה ו' ה'). ובכל דור גם הצדיק האמת העולה על כולם ואנשים נדמה שהם אחד מהעדרים, ובאמת הם שזכו ולא האחרים. וכנ"ל שא"א להוכיח ולשכנע, כי הצדיק האמת גנוז, ורק לעתיד לבוא יתגלה האמת.

לאהוב את עצמו עם ה'

בסוף אות ב' יש לשון – ויכול לאהוב את עצמו עם השם יתברך באהבה יתירה. עוד שם אות ד' – הקב"ה אוהב את עצמו עם ישראל. לכאורה זה לשון מתורגם מאידיש, אבל קשה לקבל זאת בתורה שהיא לשון רבנו שאמר עליו שאפשר לדייק ולדרוש בה כמו במקרא. ואין ספק שרבנו ומוהר"ן ידעו היטב לשון הקודש ולא הוצרכו לתרגם מאידיש. וכן נראה שהבין גם רבי גדליה קניג זצ"ל שכתב ביאור לזה. – שכל אדם אוהב עצמו ואוכל ונהנה מעוה"ז והיינו שאוהב את עצמו עם עוה"ז אבל צריך שיאהב עצמו עם השגות וזכרון הקב"ה (הרב גדליה קניג זצ"ל בירחון תצפית 47) אלא שצ"ע כיצד יפרש לשון זה באות ד' שנאמר על הקב"ה כנ"ל. מאידך כיון שמצאנו לשון דומה בתורה יב – נושק את עצמו עם התנא. ועוד שם – לנושק את עצמו עם נבלה. ובתורה עב תנינא – לראות את עצמו עם הצדיק. לכן אולי זה כן תרגום מאידיש. עכ"פ אם אינו תרגום אולי אפ"ל חילוק בבחי' מה שראיתי במדרש שמואל ביאור שאהבת יהונתן לדוד שהיא דוגמא לאהבה שאינה תלויה בדבר הבטל, מבאר שם שיהונתן אהב את דוד יותר מאת עצמו שהרי הפסיד מלוכה עי"ז. ואולי אפ"ל שזה החילוק כי יש אהבה של מצוות ואהבת לרעך כמוך. ויש יותר מכמוך, כמו בתורה פ' שיש שלום שהוא אהבת ה' של מסירות נפש, נמצא שזו אהבה שאוהב את הקב"ה יותר מעצמו ורבנו מדבר כאן על אהבה שאוהב את ה' מתוך אהבת עצמו דהיינו לא מוסר נפשו אלא מתענג על האהבה שלו את ה'. ויש בכל אחת מהן מעלה יותר מחברתה. והכי נמי הקב"ה אוהב את עצמו עם ישראל, דמסתמא לא אוהב את ישראל יותר מעצמו. הלשון מטעה שהרי גם אמנון אהב את עצמו עם תמר, אלא שהיתה אהבה שהיא מחלוקת, כי באמת אהב רק את עצמו, מאידך יהונתן אהב את דוד ולא את עצמו. ורבנו מדבר על אהבה של שלום וחיבור הלבבות, בחי' ואהבת לרעך כמוך. וצ"ע אפשר לדחות, כנ"ל שהוא תרגום. דהיינו שגם יהונתן אהב עצמו עם דוד.

עד כאן ההקדמה

תורה לג [י"ז] (תהלים לד)^{י"ז}

מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב :

בסוף התורה רבנו מבאר כיצד רמוז בפסוק הוזה מהלך התורה בקיצור מאד – "מי האיש" המקשר "חפץ" לבו לדעתו, דהיינו שלבו ברשותו, וכופה יצרו. הוא "אוהב ימים", שממשיך אהבה שבדעת לימים ומדות, הוא זוכה "לראות טוב" האור הגנוז שהיא התורה הגנוזה והצדיקים הגנוזים.

והמשך הפסוקים לפי פשוטו הן עצות כיצד לזכות לזה נצור לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה: סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו:

ורבנו נראה שמבאר להפך שע"י שכופה יצרו וזוכה לאהבה שבדעת ומאיר אותה לימים ומדות אזי זוכה לשלום

דהיינו כיצד זוכים להישמר מלשון הרע ולסור מרע ולעשות טוב ולבקש שלום ע"י החפץ חיים דהיינו דעת אוהב ימים היינו להאיר אהבה שבדעת לימים ואזי זוכה לראות טוב רק את הטוב הגנוז בכל אחד ובכל דבר דהיינו בחי' הצדיק והתורה שיש בכל מקום.

אות א

רבנו פותח את התורה במעלת השלום והחיוב לבקשו ולרדוף להשיגו.

בהגדרתו צ"ע כי רבנו מבאר שידוע שכל מאורעותיו לטובה בחי' בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר. ולכאורה זה גדר הדעת כמבואר בתורה ד'. וצ"ל שאין הכי נמי כי השלום תלוי בדעת/ט' וכן מבואר בתורה נו. ומבאר שהדרך להשיג את השלום הוא ע"י התורה והצדיקים כי הם נקראים שלום.

ועיין בסוף התורה שע"י שכופה יצרו נופל הרע והלבושים ואזי מתגלה התורה גנוזה/כ' וצדיקים גנוזים. בסוף הש"ס סוף מסכת עוקצין (ג' ע"ב) אמר רבי שב"ח לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום. שנאמר "ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום"^{כ"א}. הרי שחיפש הקב"ה כלי, לברכה שרוצה להשפיע, ולא מצא. דהיינו שלא קיים בשום מקום בעולם אלא הכלי של שלום. ואין הכוונה שהשלום הוא בעצמו הכלי, אלא שאין מציאות של כלי אלא ע"י השלום. וזהו שלא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא ע"י השלום. ושלום הוא

^א תורה זו לשון רבינו ז"ל נאמרה כנראה בשנת תקסב (ח"י"ט ק')

^ח תהילים פרק לד (יג) מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב: (יד) נצור לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה: (טו) סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו:

^ט היסוד הוא התקשרות של משפיע ומקבל. וכן הדעת הוא לשון חיבור כמ"ש והאדם ידע וכו', אלא שהדעת מחבר בין החכמה ובינה אבא ואמא מח ולב, והיסוד מחבר בין תפארת ומלכות זכר ונקבה.

^כ תורה הגנוזה היא התורה שקדמה לעולם אלפים שנה וכמבואר בעמק המלך שהכוונה לעולם המלבוש רל"א שערים פנים ואחור שהם כל חיבור וצירוף כל הכ"ב אותיות זו לזו. ונראה לומר שכח החיבור הזה הוא השלום, נמצא שהתורה הקדומה בה נמצא כח השלום הנעלם. וכן הצדיקים הגנוזים צדיק יסוד שנקרא שלום כי הוא כח החיבור בין ישראל להקב"ה. והכופה את יצרו נופל לפניו כל הלבושים שעל הכח הזה ומתגלה בחי' צדיק הגנוז בכל אחד מישראל שהם הצדיקים הגנוזים. דהיינו כח השלום והחיבור שיש בכל אחד מישראל בפנימיות שמחבר אותו להקב"ה ונעלם רק בגלל רוב הלבושים של יצה"ר אבל באמת הוא החלק אלוק והעיקרי של ישראל. ולכן כנ"ל מי האיש החפץ חיים נצור לשונך מרע כי ישראל והקב"ה אחד ובעצם אין רע בישראל אלא רק בחיצוניות ומי שאוחז בחיצוניות לא יכול לזכות לחיים שעל ידם זוכה לאוהב ימים לראות טוב. כנ"ל

^{כ"א} צ"ע מזה הראייה מהפסוק, דנשמע שהאור הוא העז והכלי הוא השלום, וא"כ היה צריך לברך בעז לתוך כלי שלום. ומה הכוונה שברך את עמו בשלום. נמצא שאת העז הוא יתן ואת השלום המקבל אותו הוא יברך.

ונראה פשוט שעצם השלום דהיינו הכח המחבר הפכים, לא נמצא בטבע כלל אלא רק כח אלוקי שנוגד את הטבע. וזהו שאמר שב"ח לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום. פי' בעולם הטבעי לא מצא כלל, אלא את עצמו, שהוא ושמו שלום, כלשון חז"ל אתה שלום ושמן שלום. וזהו שמביא שב"ח ראייה מהפסוק "ה' עז לעמו יתן" דהיינו את תורה יתן. וכדי שיהיה לעמו כלי לקבלה, אזי "ה' יברך את עמו בשלום", יברך פי' ישפיל עצמו ביניהם לחברם להיות כלי לקבל את התורה.

ברכה לשון המשכה מגבוה לנמוך. לשון להבריק את הגפן. וכן הברכיים נקרא המקום שמכופף ברגליו כדי להשפיל עצמו. ואע"פ שכתוב "יברך את עמו" אין הכוונה שישפיל את עמו, אלא שישפיע לעמו באופן של ברכה, מלמעלה למטה. וכמ"ש בברכת כהנים יברך ה' וישמרך, פי' שישפיע לך ברכה שתשמור עליך.

ואעפ"כ יש בחירה על השלום עד שצריך לבקשו ולרדפו להשיגו. כי הוא ית' הפך הטבע, אינו משתלט אלא משפיע באופן שנשאר בחירה לקבלו או לא לקבל, לכן יש בחירה על השלום. שכשהיצר משתלט אזי מתגבר על כח השלום, וכשרק מתגבר על יצרו ממילא הוא בשלום. וזהו שמבואר לקמן שע"י שכופה את יצרו נופלים כל הלבושים שעל הדעת הגדול של אהבה שבדעת, והיא מתגלה, ומחברת ועושה שלום.

השלום מחבר הפכים בחיבור ממש. להבדיל מויתור שהוא בחי' שלום בלא דיבור הנזכר בתורה נו. כי יש ג' מצבים מחלוקת, פירוד, שנאה, ולעומת זה שלום חיבור ואהבה. ויש ממצע שהוא לא מחלוקת ולא שלום, אלא חיים זה בצד זה ואפילו עושים מעשים ביחד, אבל בלא דיבור הלבבות. כי טבע כל דבר להיות מציאות לעצמו ממילא בשמתחבר רוצה להשתלט על המציאות השונה ממנו כדי שיוכל להתחבר עמה. נמצא שגם ויתור הוא כח גדול שמוותר על עצמיותו כדי להתחבר לזולתו. אבל אין זה שלימות שנעשה ע"י הקב"ה בעצמו.

הקב"ה בעצמו. כי חיבור השלום הוא כח אלקי. נמצא שהכלי מחזיק ברכה, והברכה מחזיק את הכלי. דהיינו שהברכה הראשונה היא שמברך עצמו להחזיק את חלקי הכלי, ואזי בכלי הזה משפיע ברכה, את התורה שנקראת עז.

הכלל הוא ^{כבא}, **שצריך לבקש** ^{כג} **שלום** / ^{כד} דהיינו את הקב"ה שהוא ושמו שלום/כ"ה. וכלשון המשך פסוק הנ"ל "מי האיש החפץ חיים וכו' **בקש שלום** ורדפהו", ועיקר רדיפת השלום הוא בין ההפכים ^{כה}, דהיינו בין בריות שטבעם שונה/כ"ה ומאורעות שונים וכל שתי מציאות שונה. ושלום לשון שלימות, כי השלום מחבר פרטים לקומה אחת וכלי אחד שלם/כ"ה. **שיהיה שלום בין ישראל** / ^{כט} שכל אחד יתפוס שכל אחד מישראל/ל' הוא איבר בקומה/כ"ה אחת שלימה, עד שירגיש ריחוק מאחד מישראל כריחוק איבר מגופו/כ"ה,

^{כז} **צ"ע** האם כלל כל התורה או כלל שבתורה זו. ואם תמצוי לומר שבכל התורה כבר אמר ר"ע ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט) הוא כלל גדול בתורה. כמובא בב"ר כד ז')

נראה **כוונת רבינו** שהרוצה לקיים את הכלל הגדול של ואהבת לרעך כמוך צריך לבקש שלום דהיינו לבקש את הש"י בכל דבר ומהמשך דבריו ושיהיה שלום לכ"א במידותיו משמע ואהבת לרעך כמוך כולל לא רק בין רעך אלא גם את תיקון של כמוך דהיינו כל אחד במידותיו של עצמו שגם שם יהיה שלום כמו בינו לרעהו ואז גם בינו לרעהו יהיה אהבה שלימה עם שלום.

^{כח} **לבקש שלום** כלשון הפסוק בקש שלום ורדפהו ורמוז בזה שהשלום מצד עצמו לא נמצא באן בגלוי אלא בסתר הוא חבוי כי המציאות השלימה לא נמצאת באן בעוה"ז בגלוי כי באן עלמא דשקרא עלמא דפרודא.

לבקש שלום - צ"ע כי עפ"י המתבאר לקמן שהעיקר זה להכין כלי ע"י כפית יצר הלב א"כ השלום ממילא בא וקשה קצת לשון בקש שלום כאילו יש לבקשו במעשה בפועל ואמנם אפשר לתרץ פשוט שלהכין כלי זה גם בחי' לבקש שלום אלא שמצטרף לזה הקושיא לקמן בשמורח"ג מבאר סוד הנענועים של הלולב עפ"י הכוונות ועפ"י התורה שלנו מבאר שצריך להמשיך החסדים מהדעת אל הלב והכוונה בפשטות את האהבה שבעת שתאיר במידות שבלב וקשה הרי זה ממילא ע"י זיכור הלב וגם לא שייך להמשיך אל הלב לפני שכופה בו את יצרו לכן נראה שצריך כוונת בקש שלום ורדפהו זה לבקש את התורה שכל נתיבותיה שלום תורת הנגלה המלמדת איך זוכים לשלום ועל ידה יודע רצון הש"י ויודע מה הוא הטוב שצריך לכפות את בלב לעשות ומה הוא הרע שצריך לכפות את ליבו שלא לעשות ובאמת כשיזכה ע"י לכפות את כל יצר ליבו אזי יוכל להאיר לו בלב אור רב מלמעלה אור דתורה דעתיקה שהיא תורת השלום בעצמו וגם בזה יש בחי' שמאיר כ"פ לפי בחי' ומדרגתו של עכשיו כפי כפית היצר והכנעתו תחת הדעת אמת

אין זה תירוץ מספיק כי באמת לקמן שם מבואר שגם אחרי כפית יצר הלב צריך לכונן להמשיך את האהבה שבעת למידות משמע לא נעשה ממילא וא"כ יש בחי' בקש שלום גם אחרי הכנת הכלי עדין צריך לבקש שלום ואולי כי יש גויים שכופים את יצר לכוונה אחרת אבל מאידך קשה כי אצלם אינן בשלימות כי תמיד נשאר איזה לגרמיה כמבואר בזהר.

^{כט} **הריצ"ח כאן ביאר** - ששלום לשון שלימות ולכן "אין שלום לרשעים אמר ה'", כי לא שייך שלום לנברא שהוא חלק לעצמו, שהרי אינו שלם אלא השי"ת, שזהו שמו, אתה שלום ושמן שלום. וכשאומרים שלום הכוונה אליו, לכן א"א לעשות שלום, אלא רק לבקש שלום, וזה ע"י שמבטל עצמו למי שהוא שלם, ואז מאיר בו שלום, ע"י שמצטרף לשלום, בחי' ופרוס עלינו טובת שלום, דהיינו שמכניס עצמו תחת המציאות של שלום.

^{כה} **כלשון שאנו אומרים** אחרי ברכת כהנים, אתה שלום ושמן שלום. וכן הלכה שאין אומרים שלום בבית המרחץ כי הוא שם השם כנ"ל בהקדמה.

^{כו} **לקמן אות ה'** כשיתגלו הצדיקים והתורה הצפונים יתגלה שלום רב בעולם שיתחברו הפכים יחד.

ועיין תורה פ' - הנה ידוע שגדול השלום, כמו שדרשו רבותינו, וזכרונם לברכה (עקצין פרק ג'): 'שלא מצא הקדוש ברוך הוא פלי מחזיק ברכה אלא השלום'. ומה הוא השלום, שמחבר תרי הפכים. כמו שדרשו רבותינו, וזכרונם לברכה (זהר ויקרא דף י"ב): בפסוק: 'עושה שלום במרומיו', כי זה המלאך מאש וזה ממים, שהם תרי הפכים כי מים מכבד אש, והקדוש ברוך הוא עושה שלום ביניהם ומחברם יחד. והוא בחינת יוסף, כי יוסף מחבר תרי הפכים, חסדים וגבורות.

ועיין תורה נו אות ו' - גם לפי הגדלת הדעת, בן נתרבה השלום. כי שלום תלוי בדעת, כמו שכתוב (ישעיה י"א): 'וגר זאב עם כבש וכו' כי מלאה הארץ דעה'. שיהיה שלום נפלא בעולם, שיוכלו לגור ביחד שני הפכים, מחמת גדל הדעת שיהיה אז. כי על ידי הדעת נגדל השלום, כי נתבטל הכעס והאכזריות על ידי הדעת. כי כעס ואכזריות הוא מהעדר הדעת, כמו שכתוב (קהלת ז): 'כעס בחיק כסילים ינוח'. וכל מה שמתרבה הדעת, מתרבה הרחמנות והשלום

^{כז} **מסתמא להתחיל** בשלום בית, דאיש ואשה בוודאי הפכים מאד, ועי"ז גם השכינה שורה כמחול בסוטה יז. וכו שכינה ביניהם פרש"י - שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן יו"ד באיש וה"י באשה:

^{כח} **עיין סוף הש"ס** משנה עקצים פ"ג יב- רבי שמעון בן חלפתא, לא מצא הקדוש ברוך הוא פלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שצאמר (תהלים כט), 'עז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום':

^{כט} **שלום בין ישראל** צ"ע שרבנו מקדים השלום בין ישראל לשלום במדותיו של עצמו, משמע שתחילה צריך להיות משתדל לעשות שלום בינו לחבריו ובין חבריו וכמבואר במשנה פאה שאנו אומרים בכל יום אחרי ברכת התורה והבאת שלום בין אדם לחברו ובין איש לאתו. וכמדת אהרן שהיה רודף שלום (אבות א יב). ואולי זה בעמו סגולה שגם במדותיו של עצמו יהיה לו שלום.

^ל **מסברא לפ"ז** צריך לאהוב אפילו את הרשע הגדול שבישראל, שהרי גם הוא פרט ואיבר בקומת כנסת ישראל. וכן מבואר בבעש"ט שצדיק גדול אוהב אפילו רשע גדול ומשיח יאהב גם רשע גמור. מה שצדיק קטן לא יכול לזה משמע שצריך לאהוב אלא שקשה לו.

עיין מקור מים חיים על הבעש"ט - פרשת בראשית אות ק) בריש ס' מדרש פינחס החדש כתב וז"ל, בשם הרה"צ ר' גדליה מליניץ זצללה"ה שאמר בשם רבו הרה"צ המוכיח זצללה"ה (רבי יעקב יוסף מפולנאה) אשר משיח יהיה מלמד זכות טוב על כל ישראל אפילו על הרשעים, שהם צדיקים, אז זי"א זענין גירעכט, ומחמת הזכות שילמד זכות עליהם יחזרו בתשובה ועל ידי זה יהיו נגאלים, כי בתשובה נגאלים, והיה אומר, צדיק קטן אוהב רשעים קטנים, וצדיק גדול אוהב רשעים גדולים, אבל משיח יהיה אוהב ומלמד זכות אפילו על

ושיהיה שלום לכל אדם במדותיו^{לג}. היינו שלא יהיה מחולק במדותיו שלא תהינה מדותיו כל אחת פונה למלא תאוותה אלא שכולן תהינה לכבודו ית' ולא לכבוד עצמו והנאת עצמו **ובמאורעותיו**, שלא יחלק בין מאורע למאורע^{לד}, ולא יחשוב שבמאורע רע הוא מרוחק מהקב"ה, **שלא יהא לו חילוק בין בטיבו בין בעקו תמיד ימצא בו השי"ת** שזה גדר הדעת שאני מחובר אליו ית'. וכמבואר בתורה ד'להי' **היינו (שם נו)/לו' בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר [לז]/לח'** דהיינו שכל מאורע בין שהוא דין ובין שהוא רחמים תמיד אני יודע שהכל מאהבתו ית' כי הוא אחד רק טוב ומיטיב פשוט, שגם הנהגת הדין שלו היא אהבה:

נמצא שהשלום נובע מדעת, וממילא השלום הראשון שבו צריך להתחיל הוא השלום של חיבור עם הקב"ה, וכשחסר זה, לא נקרא שלום, אלא כשלום של גויים שהיא אהבה התלויה בדבר^{לט}. ואע"פ שנדמה להפך

רשעים גמורים, וכל מי שמלמד זכות על כל הברואים הוא מבחינת משיח כו' ע"ש, ולפי שידוע שהרב המוכיח היה נאמן ביתו של הבעש"ט, לכן ברור בעיני שקיבל דבר זה מפי הבעש"ט ז"ע.

וצ"ע עיין בב"מ לב: ת"ש אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכופ את יצרו. ושם בתוס' מציין לפסחים קיג: שמדובר בשונא ישראל שמותר לשנאתו כגון שראה בו דבר ערוה או שיש עדים שראו. ולרב נחמן בר יצחק מצווה לשנאתו. שנאמר יראת ה' שנאת רע. **אמנם בתוס' פסחים** שם ביאר מדוע אעפ"כ שייך בו כפית יצר לעזור לו לטעון משאו כדי שלא יהפך לשנאה גמורה. משמע שרק שנאה שאינה גמורה מותר לשנוא ישראל. אבל עדיין צ"ע אם מצוה לשנאתו מדוע צדיקים לא קיימו מצווה זו. ועוד הרי אעפ"כ הוא איבר מקומת כנסת ישראל. וצ"ל שאיבר חולה שיש חשש שיגרומם חולי לשאר איברים צריך לנתח ולהרחיק, ואע"פ רצון ה' דלא ידח ממנו נדח. לכן רק צדיק גדול מותר לאהוב אותו כי בכוחו להחזירו בתשובה. ונראה שלזה התכוונו התוס' שנאה שאינה גמורה, שמתרחק ממנו כדי כדי לשמור עצמו מהזיק ולא שרוצה שיהיה לו רע.

אמנם מצינו בתורה עונש נדוי ומיתה. וכתוב ישעיה פרק מח (כב) **אין שלום אָמֵר יְהוָה לְרָשָׁעִים:** וכן איתא בגמ' (פסחים קיג:) שלשה הקדוש ברוך הוא שונאן המדבר אחד בפה ואחד בלב והידוע עדות בחבירו ואינו מעיד לו והרואה דבר ערוה בחבירו ומעיד בו יחידי. ובגדה טז: – אמר רבי שמעון בן יוחאי ארבעה דברים הקדוש ברוך הוא שונאן ואני איני אוהבן הנכנס לביתו ופאום ואצ"ל לבית חבירו והאוחז באמה ומשתין מים ומשתין מים ערום לפני מטתו והמשמש מטתו בפני כל חי. הרי שגם הקב"ה שכל המצוות הן לקיים והלכת בדרכיו גם הוא שונא. (הכוונה לזעיר אנפין שבו האהבה במדות ולא לאריך אנפין שבו האהבה שבדעת)

ועיין במעשה מפלגש בגבעה שופטים פרק כ' כא שהרגו כמעט שבת שלם כיון שלא מיחו על דבר ערוה, ועוד הרגו עיר שלימה יבש גלעד כיון שלא הצטרפו למלחמה והשאירו רק ד' מאות בתולות לתינם לבני בנימין ועי"ש כא יג משי"כ המלבי"ם שידעו שלא תשרה עליהם שכינה אם יכחד שבת אחד מהי"ב שבטים. ואיתא בגמ' טעם שנהרגו אלפים משאר שבטים כיון שלא מיחו כך על פסל מיכה. הרי שהיה רצון ה' כך לשנא עד כדי הריגת המונים אפילו רק על אי השתתפות במחאה. ועוד היה עליהם טענה מדוע לא עשו כן גם לשבת דן ששם היה פסל מיכה.

^{לא} **כמבואר בירושלמי** פ"ט הל' ד' – גמ' – כתיב לא תקום ולא תטור את בני עמך. היך עבידא הוה מקטע קופד ומחת סכינא לידי תחזור ותמחי לידיה. פ"י האם יעלה על דעתך שאם יד תפצע את ירך השניה תקום ותחזור הראשונה ותפצע אותה.

^{לב} **הריצ"ח** (ג' א 24) ביאר ששלום הפירוש שאין כאן פרט שהוא דבר לעצמו אלא הכל נמצא בשלימות. וזה שכתוב ואהבת לרעך כמוך כמוך דייקא (שם 52).

עיין לקוטי תפילות לג אות תצב ד"ה ותוכני לעסוק בתורתך מבאר שע"י אהבה שאוהב את חבירו נעשים כאחד ואזי כל מצוה שמקים חבירו נחשב שגם הוא מקיים ויכול עי"ז לקיים מצוות שלא שייך בהם בעצמו כגון מצוות הכהנים וכיו"ב.

^{לז} **צ"ע שלא ראיתי** אדם שמידת האהבה שלו כועסת על מידת הגבורה או הקנאה הרי שיש שלום ולמה מתכווין רבינו **צ"ע מדוע אדם** שאין לו שלום במדותיו לא מכה את ידו כשהיא גרמה לו איזה צער? דהיינו מדוע במידותיו הוא מחולק ואילו תפיסת כל האברים כקומה אחת, זה כן פשוט אפילו לקטן שבקטנים.

^{לד} **אולי אפ"ל מאורע** נוטריקון מאור רע. דהיינו בין שהוא אור ובין שהוא רע הוא מאהבת ה' רק לטובה.

^{לה} **עיין תורה ד'** שם נראה שרבינו אומר אותם דברים במילים פשוטות יותר וא"כ למה כאן נקט לשון מסורבל אבל האמת נראה שכאן חותר לכיוון שונה משם כי שם כמעט כל העבודה היא ביטול לצדיק אבל כאן מדבר לכאורה מעבודה עצמית של כפית היצר לדעת תורה כפי שיתבאר ועדין צ"ע.

הריצ"ח לג א 33 ביאר כאן שכלפי מה שקרא לה דעת, אמר שם שזה מעין עוה"ב, דהיינו הארה שאינה מעוה"ז כלל, אלא צריך להמשיך אותה. וגם זה כלול במה שאמר לעיל "שצריך לבקש שלום" כי זה דבר שלא נמצא כאן בשלימות, אלא ע"י "בקש שלום ורדפהו", זו רדיפה עד א"ס, כי אין גבול לשלום, תמיד אפשר לבקשו עוד.

^{לו} **תהילים פרק נו (יא) בְּאֱלֹהִים אֶהְלֵל דְּבָר בְּיַדְּךָ אֶהְלֵל דְּבָר:**

מצודות דוד (יא) באלהים – ר"ל בין מתנהג עמי במדת אלהים שהוא דין אהלל דברו ובין מתנהג עמי במדת ה' שהוא רחמים אהלל דברו ואברך על הרעה כמו על הטובה:

^{לז} גרסת הפסוק כמו בגמ' ברכות ס: ע"ש

^{לח} **רבנו הפך** את הסדר והתחיל מבה' אהלל אולי לומר לא זו אף זו.

^{לט} **עיין תיקוני זוהר כב.** אינון ערב רב כל חסד דעבדין לגרמייהו עבדין.

ששלום אם חבר הנובע מאהבת ה', כביכול מחסר בשלום עם החבר, שהרי החבר נעשה היכי תמצוי להתחבר לה, אעפ"כ זה השלום האמיתי. כי העיקר הוא להתחבר לחלק אלוך של החבר, ולא לחיצוניות שלו/מ.
וע"י מה ימצא השי"ת בין בטיבו בין בעקומא, דהיינו איך זוכים לדעת וע"ז לשלום **ע"י התורה הנקראת שלום**, בתורה לשון הוראה ועצה, והתורה כל עצותיה כיצד להיות בשלום עם הקב"ה לדעת רצונו ולקיים ולעשות. והאדם עם עצמו, כי היא מלמדת כיצד לקיים בכל דרכך דעהו שהיא בריאות הנפש. ועם בני אדם דכתיב ואהבת לרעך כמוך שכולל לכל המצוות שבין אדם לחבירו, ועם הגויים/מ"ג **כד"א (משלי ג') וכל נתיבותיה שלום** /מ"ג/שכל עצות התורה מוליכות אל השלום ופרשה שלמה כתובה בה ללמד עד כמה מוזיקה המחלוקת ובפרט, על הצדיק שגם הוא נקרא שלום, והוא איסור תורה/מ"ג "לא תהיה כקרח ועדתו" [מ"ג] /מ"ג/ **וע"י צדיקים/מ"ג** **שנקראו גם כן ברית שלום** [מ"ג] גם על ידי עצות הצדיקים

^מ וזה לא סותר כלל נאמנות פשוטה לחבר כמו שראיתי באיזה מאמר שהרב שלמה זלמן אויירבך זצ"ל הוכיח אדם שאמר על חבירו איזה מדה רעה שיש בו, ואמר לו על חבר לא מדברים כך. ואע"פ שהחבר שאמר זאת לא התכוון לרעה. כי נאמנות היא עוד מדה חשובה בפני עצמה. אבל לענין השלום הכלל תמיד שיעקר הוא הדעת שמחבר אותי לה' כמ"ש בכל דרכיך דעהו. וכל השלום שאנו מדברים הוא הנובע מדעת. אמנם צריך זהירות לא לדרוך על חבר כדי להתחבר להקב"ה. ומאידך להתרחק מחבר שמונע ממני להתקרב להקב"ה. וכמו שראיתי מפרשים על ההגדה של פסח עה"פ וירעו אותנו המצרים, שנעשו לו רעים וחברים וע"ז עשו אותנו רעים להקב"ה.

^{מב} סתור - בעיקר

^{מב} **עין לק"ה חנוכה ג'** משמע שדוקא ע"י התורה שמגלים בחושך והצדיקים הכופין את יצרם ונופל הרע לפניהם אוי בכוחם יכול כל אחד לזכות לשלום. עין רמב"ם סוף הלכות חנוכה כל התורה כולה לא ניתנה אלא לעשות שלום בעולם.

^{מג} **יש גויים שהשלום עמהם היא מלחמה**, כגון בריש פרשת כי תצא. ואעפ"כ תחילה כתיב (י) **כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום: (יב) ואם לא תשלם עמך ועשתה עמך מלחמה וצרת עליה: וכשאתה צר עליהם תניח רוח רביעית פתוחה שיוכלו להמלט.** (יג) **ונתנה ידך אליה בידך והפית את כל זכורה לפי חרב: והטעם (יח) למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבתם אשר עשו לאלהיכם ונתקאתם לידוד אלהיכם: כי כל שלום הוא בתנאי שלא יופר השלום עם הקב"ה.**

יש גויים שצריך לקרבהם שיהיו גר תושב ויש גר צדק, וכגון יפת תאר במלחמה כמבואר באור החיים דברים פרק כ'. ועוד כגון מחזיקים ידי גויים בשביעית ושואלין בשלומן, (שביעית ד ג)

^{מד} **כל נתיבותיה שלום** - נתיב עיין קהלת יעקב נראה שבכללות רומז לנתיב לא ידעו עיט שרומז לשער הנ' שלא שזפתו עין והוא כולל את כל לב נתיבות חכמה המאירים בבינה

וע"ש נתיב לא ידעו עיט הוא סוד נקודת ציון העליונה שבבינה ששם מזדווג עימה הדעת הנעלם הרב בספרא דצניעותא דף קסב. ושם בסמוך מבואר בדבריו שסוד הדעת נקרא נתיב לא ידעו עיט וכן יסוד דחכמה המזדווג עימה נקרא נתיב לא ידעו עיט והכל אחד כי נקודת ציון שבה עבור שהיסוד קבוע בה תמיד נקרא גם הוא נתיב לא ידעו עיט ועין בע"ח היכל נוק' דז"א שער ו פרק י' שביאר שם דנתיב לא ידעו עיט הוא יסוד אבא המושך מדעת דאבא מתרין מזלין נוצר ונקד ושורשן מדעת דתיק יומין הגנוז בין גולגולת ומוחא.

נתיב הוא סוד המלבוש הנבנית מן רל"א אלפא ביתות פנים ורל"א אחרו. ב"פ רלא גימט' נתיב וזהו סוד נתיב לא ידעו עיט שער הנ' מנ' שערי בינה שלא השיגו משה. ע"ח שער א פ"ד ופרק נב.

אולי אפ"ל לפ"ז עפ"י שנתבאר בתורה לא סוד רלא שערים עפ"י עמק המלך ע"ש שסוד רלא שערים הוא סוד כח צירוף האותיות בבחי' שרש התורה הקדומה שקדמה לעולם ובה ברא את העולם ונתיב שהוא ב"פ רלא כולל את כל הצרופים כולם כל התורה הקדומה כולה ועפ"י הנ"ל הוא שער הנ' הכולל את כל לב נתיבות חכמה המאירים בבינה ולכן נקראת התורה נתיבותיה שלום נ"ל נתיב הוא כמו שביל אבל דק יותר משביל דהיינו כמעט כמו סימון בלבד וציון לשביל מרוב דקותו דהיינו שרומז לבחי' אמצע שבאמצע של השביל כידוע שאמצע רומז לא"ס ב"ה כמו שנתבאר במפרשים על חצות לילה בפרשת בא

נמצא שכל נתיבותיה שלום רומז לפנימיות דפנימיות התורה שהכל מכוון אליו ית' ששמו שלום דהיינו שכל פרט בתורה מנתב ומכוון אותך אליו ית' לגלות אותו וממילא כשמגלים אותו הוא נמצא בגלוי שזה בעצמו הכלי לשלום כי מלא כל הארץ כבודו אלא שבהעלם ממילא גם השלום שם בהעלם, (שהרי רואים בחוש שכל גשמיות העולם כל חומר שבו מורכב מפרודות וחלקיקים דקים מאד והכח המחבר אותם הוא תמיד על ידו ית' דהיינו ע"י השלום שלו אלא שזה בהעלם) והיכן שמגלים אותו שם הוא נמצא בגלוי ושם השלום בגלוי.

^{מה} **אם הוא לאו מתרי"ג** נחלקו הראשונים רמב"ם ורמב"ן והמרגרייתא טבא על ספר המצוות ביאר שנחלקו בבאיור הגמ' סנהדרין קי. אמר ריש לקיש מכאן שאין מחזיקין במחלוקת דאמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר ולא יהיה כקרח וכעדתו רב אשי אמר ראוי ליצטרע כתיב הכא ביד משה לו וכתוב התם ויאמר ה' לו עוד הבא נא ידך בחיקך. שהרמב"ן למד שרב אשי בא להוסיף על רב. והרמב"ם למד שרב אשי חולק על רב, כיון שלא אמר וראוי אלא ראוי.

^{מז} * זוהר קרח קעו:

^{מז} **זוהר קרח דף קעו.** - ואמר עוד **קרח אָויל במחלוקת** קרח הלך במחלוקת, והיינו רחוק קרח שנטל לעצמו את המחלוקת, **מאי מחלוקת** מה הלשון מחלוקת, ואמר **פְּלוּגְתָא** הוא לשון פירוד וחלוקה, **פְּלוּגְתָא דְּלְעִילָא וְתָתָא** רצה לעשות פירוד למעלה ולמטה, שהמאחד ביניהם הוא השלום (והיינו סיכור המאחד בין תפארת למלכות). **וּמֵאֵן דְּבִעֵי לְאַפְּלָגָא תְּקוּנָא דְּעֵלְמָא** ומי שרוצה להפריד את תיקון העולם, **יְתְּאָבִיד מְכַלְהוּ עֵלְמִין** יהיה נאבד מכל העולמות, שהרי אין קיום לעולם אלא על ידי השלום, ולכן קרח שלא רצה בשלום נאבד מכל העולמות. ואמר עוד כי **מחלוקת היינו פְּלוּגְתָא דְּשֵׁלוּם** כלומר נגדי ובר פלוגתיה של השלום, **וּמֵאֵן דְּפְּלִיג עַל שְׁלוּם, פְּלִיג עַל שְׁמָא (דף קעו ע"ב) קְדִישָׁא** ומי שחולק על השלום, שאינו רוצה בשלום אלא במחלוקת, חולק על שם הקדוש, **בְּגִין דְּשְׁמָא קְדִישָׁא שְׁלוּם אֶקְרִי לְפִי שְׁשֵׁם הַקְדוּשׁ נִקְרָא שְׁלוּם.** (מ"מ ומפ"ט)
הנה מלת שְׁלוּם היא נוני לתפארת. (מ"מ כח"א דף פו ע"א), ו"ל קב"ה אֶקְרִי שְׁלוּם. וכו' סיכור נקרא שְׁלוּם, כמ"ס לעיל (דף קטו ע"ב), ו"ל ונתתי שְׁלוּם בְּרַחֲמֵי, דא יסוד, וכן מבואר בפירוש נעטר, והטעם שנקראים שְׁלוּם, לפי ששם מְכַרְמִים ועושים שְׁלוּם בין ב' הקוים.

זוכים לדעת ועי"ז לשלום. ובעיקר זוכים על ידי ההתקרבות אליהם לשמירת הברית למדת היסוד הנקרא שלום, ועי"ז לשלום כאמור שיסוד השלום הוא הברית¹³¹, והקשר והחיבור עם הקב"ה. **ומחמת זה¹³²** שהתורה והצדיקים נקראים שלום לכן על ידם יכול לאהוב את השלום **יכול לאהוב את השלום¹³³** ועי"ז לרדוף לבקשו, דהיינו שכואב לו כל פירוד בין אדם למקום ובין אדם לחברו (כמו שנאמר באבות (א' כ') על אהרן הכהן אוהב שלום¹³⁴ ורודף שלום וכו') **בכל מקום** אפילו המגושם ביותר, אפילו בים נגרש של תאוות יכול לקיים הנותן בים דרך ע"י קשר הברית שלום עם הקב"ה (כמו שאומרים להחזיק את הראש מעל המים ולא לאבד את הכיוון) **הן בטיבו כו'** והן בעקו, נראה הכוונה שזוכה שלבו מזדכך ומתבטל יצר ההתנגדות לזולתו, עד שאפילו בשעת צרה שטבע הלב להתכווץ ולהסגר לזולתו, וכן בטיבו הוא שמח להתחלק בטוב שלו עם זולתו, כי אין בלבו שום התנגדות לזולתו, אלא רצון להתחבר אליו. כי הפרוד מצד היצירה, לכן כשהחלישו את עמלק בפרידים¹³⁵ התקיים בהם "ויחן שם ישראל" ופירש רש"י כאיש אחד בלב אחד, **ויכול להיות שלום בין ישראל ולאהוב זה את זה** כי עיקר השלום הוא לא רק הפך המחלוקת, אלא שתהיה אהבה, שיתקיים ואהבת לרעך כמוך, וכנ"ל הכלל שצריך לבקש שלום, ובירושלמי נדרים אמר ר"ע ואהבת וכו' זה כלל גדול בתורה :

תא הו', לית עלמא קאם בא וראה כי אין העולם עומד, להיינו המלכות הנקראת עולם אינה יכולה לעמוד, אלא על שלום שהוא מדת היסוד, ומפרש פד ברא קדשא בריך הוא עלמא כשברא הקב"ה את העולם, לא יכיל לאתקיימא לא היה יכול להתקיים, עד דאתא ושרא עליהם השלום, ומאי הוא ומה הוא השלום, ואמר שבת שהיא מדת היסוד, דאיהו שלמא דעלאי ותתאי שעל ידו יש שלום בעליונים ובחתוננים, וכדין אתקיים עלמא ואז נתקיים העולם, ומאן דפליג עליה **תאביד מעלמא** ומי שחולק על השלום יהיה נאבד מן העולם. (ומביא שם ראייה מצלפחד וכו')

רבי יוסי אמר הוא פליג ואמר שאין אנו צריכים לכל זה, כיון שחלק על התורה, וזה שאמר **כתיב שלום רב לאוהבי תורתך** ואין לנו מכשול, הנה אנדייתא הוא שלום התורה היא שלום, דכתיב בשבחי התורה וכל נתיבותיה שלום, וכיון שקרח חלק על התורה שצותה שאהרן יהיה הכהן גדול, הרי שחלק על השלום, וקרח אתא לאפגמא שלום דלעילא ותתא וקרח בא לפגום את השלום שלמעלה ומטה, להיינו את התפארת הגורם השלום למעלה ולמטה, בגין כך אתעניש הוא מעילא ותתא לכן הוא נענש מלמעלה ומלמטה, כלומר שדנו אותו למעלה בשמים, ונענש למטה שבלעו הארץ. (מק"מ ומפשים)

בתורה ד' מבאר שלוכות לידע שכל מאורעותיו לטובה צריך להעלות את המלכות קדושה מן הגלות וזה ע"י וידוי דברים לפני תלמיד חכם (והכוונה שם לת"ח שהוא צדיק הדור הכלול בא"ס). ועיני לקמן שזוכים לזה ע"י כפי היצר לדעת. וצ"ע א"כ לכאורה הוא כבר בעצמו צדיק, ומדוע תיקונו גלות את הצדיקים. ועיני לק"ה חנוכה ג' א' ופרפראות לחכמה את ב' שעיקר התגלות הדעת והכנעת הימי רע זה ע"י הצדיק שזוכה לזה.

¹³¹ * השטתת הוורר בראשית רנ.

¹³² **זוהר בראשית דף רנ.** – השמטות – עוד כתוב ביום השלישי של מעשה בראשית ויאמר אלהים תדשא הארץ שחוליא המלכות הנקראת ארץ. דשא עשב מיני נשמות הנקראות לשא ועשב (עין פ' פנחס דף כג ע"ב). **מזריע ורע עין פרי וגומר** ומפרש דר"ג דצדיק דאקרי עין החיים עין פרי הוא מלגת הדליק שהוא היסוד הנקרא עין חיים, כמו התפארת הנקרא עין חיים, כי היסוד הוא משך התפארת, כמובא בזכר (פ' פנחס ר"ג ע"ב) גוף וברית חשנין חד, ואיהו עשה פרי והיסוד הוא העשה פרי הנשמות, כי הוא המוסר את זרע הקודש למלכות ובה מתעבדות הנשמות, דהא לית בכלהו דיעביד פרי בר איהו כי אין בכל הספירות מי שיעשה פירות ותולדות מלכות אלף הוא. ומה שכתוב ורעו בו על הארץ, דייקא בטונה כח"ז, כי הוא מזדווג עם המלכות הנקראת ארץ, ומוסר לה את זרע הקודש שמהם יוצאות נשמות בני ישראל, וקבלתיה לתתא וכנגדו למטה כדן יעקב את יוסף בן פרת יוסף בן פרת עלי עין כי יוסף שהיה ציבור נחבדך "פורת" שהוא לשון פריה ורביה, והוא עומד עלי עין, למעלה מן המלכות הנקראת עין (פנחס דף כז ע"ב ר"ג ע"ב וכו'). **ואקרי ברית שלמא** ונקרא ברית שלום, המשום שלום ברית. **וגגין כך** וכשביל שגמזים ביום השלישי שני ספירות התפארת והיסוד, לכן תרי זמני בהאי יומא פי טוב שתי פעמים זוכים ביום הזה כי טוב, חד לקבל דר"ג דתפארת פעם אחת כנגד מלגת התפארת, וחד לקבל דר"ג דצדיק ופעם אחת כנגד מלגת הדליק שהוא היסוד. דאיהו יומא דשבתא דלעילא ועבידתא אחרא לית ביה זיווג לאפקא פרי נשמתין לעלמא פרי עובדיו דקב"ה ה"נ לתתא דזיווגא שרי ביה משבת לשבת ת"ח רוא עלאה דאורייתא מאי עין פרי עושה פרי לקבל יומא דשבתא איהו.

¹³³ **בריש פרישת פנחס** – במדבר פרק כה (יא) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתו מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי: (יב) לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום:

¹³⁴ **הלשון ומחמת זה צ"ע**. שפתח בוע"י מה ימצא את הש"י בין בטיבו וכו' וסיים ומחמת זה וכו'. ולכאורה היה צ"ל ועי"ז יכול לאהוב את השלום וכו'. ונראה הכוונה מחמת זה שהתורה והצדיקים נקראים שלום לכן על ידם יכול לאהוב את השלום.

¹³⁵ **לאהוב את השלום** – הלשון הזה צ"ע, שלכאורה לא זה המבוקש, אלא השפע שזוכים ע"י הכלי של שלום. אולי כיון שהשלום הוא הקב"ה לכן גם אהבת השלום היא תכלית לעצמה. דהיינו שלאהוב את הקב"ה בכל מקום ובכל מצב, זה אפשר בשלימות רק ע"י התורה והצדיקים כי נקראים שלום, ולקמן יבאר שבאמת הם נגזיזים.

או אולי הפי' כי הכל יודעים שעיקר הוא השלום, אבל כשחבר או מאורע נתפס כרע אזי הלב ממען בשלום. ורק ע"י התורה והצדיקים מתבטל ההתנגדות בליבו לשלום.

¹³⁶ **רע"ב על אבות פרק א משנה יב** – (יב) הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום – פירשו באבות דרבי נתן כיצד היה אהרן אוהב שלום כשהיה רואה שני בני אדם מתקוטטים היה הולך לכל אחד מהם שלא מדעת חבירו ואמר לו ראה חברך איך הוא מתחרט ומכה את עצמו על שחטא לך והוא אמר לי שאבוא אליך שתמחול לו. ומתוך כך כשהיו פוגעים זה בזה היו מנשקים זה את זה.

¹³⁷ **שמות פרק יז** – (ח) ויבא עמלק וילחם עם ישראל בפרידים: (יג) ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב: ושם פרק יט (ב) ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחגו במדבר ויחן שם ישראל נגד החר:

פרש"י – (ב) ויסעו מרפידים – למה הוצרך לחזור ולפרש מהיכן נסעו והלא כבר כתב שברפידים היו חונים בידוע שמשם נסעו אלא להקיש נסיעתן מרפידים לביאתן למדבר סיני מה ביאתן למדבר סיני בתשובה אף נסיעתן מרפידים בתשובה (מכילתא):

ויחן שם ישראל – כאיש אחד בלב אחד אבל שאר כל החנויות בתרעומות ובמחלוקת (מכילתא):

אות ב

כדי לבאר שאין שום מצב שבו אדם מנותק מהקב"ה עד שא"א לו לשוב בתשובה מקדים רבנו לבאר שאין מקום פנוי ממנו ית' בין בגשמיות ובין ברוחניות. וענין זה נראה שנוגע בסוד הצמצום, המבואר בתחילת עץ חיים שכדי לברא את העולם פינה וצמצם את אין סוף אלוקותו לצדדים והשאיר מקום לבריאת העולמות ולתוכו המשיך קו אלוקותו מצומצם. ונחלקו גדולי עולם כיצד לבאר דברים אלה ובכלליות היא מחלוקת האם הצמצום כפשוטו או שאינו כפשוטו. (בתורה סד ובתורה יב תנינא קצת ביארנו בזה) ובכלליות נראה דעת רבנו בכמה תורות שאינו כפשוטו. ואעפ"כ משמע בתורה כא ובתורה סד שלא נכון להיכנס לבאר כיצד אינו כפשוטו כי א"א לבארו ביאור שלם.

אע"פ שצריך לבקשו, אין הכוונה שאינו כאן, אלא הוא כאן ממש, אלא שהוא בהעלם¹⁰ ויצריך לדעת, שמכא"כ¹¹ /¹²שמלא כל הארץ כבודו¹³ /¹⁴ כמו שראה ישעיה הנביא שהמלאכים אומרים יחד זה לזה קדוש קדוש פנוי ממנו ית', אע"פ שצמצם אלוקותו לצדדים כדי לברוא עולם, אינו כפשוטו אלא רק מצד הדמיון שנתן מקום לדמות שאינו בנמצא, ואיזה ממלא כל עלמין והוא ממלא כל העולמות¹⁵, בבחי' קו אלוקות מצומצם הנמשך בחלל הפנוי, בכל העולמות ומאיר לכל אחד לפי מדרגתו, וסובב כל עלמין¹⁶ אין הכוונה כפשוטו לסובב שמקיף בעיגול, אלא לאופן הארה שאינה במדרגות אלא בשווה¹⁷, דהיינו שלבד ממה שהוא ממלא אורו בהדרגה הוא גם מאיר לכולם בשווה¹⁸ הארת אמת ואמונה¹⁹. הכוונה בזה נ"ל ר"ל

¹⁰ ואע"פ שכתוב הארץ האירה מכבודו כמבואר בתורה יא זה דווקא אחרי שמגלים אותו ולא קודם וכמבואר לקמן באות ג' אָבְל כְּשֶׁנִּפְשְׁטִין הָאוֹתִיּוֹת מִהֶקְלָפוֹת, אֲזִי מְקַבְּלִין אֹרֶךְ רַב מִלְּעֵלָא.

¹¹ מתולדו - שמלא כל הארץ כבודו

¹² לכאורה קצת תימה שהמלאכים בשמים ואומרים שהקב"ה מלא כל הארץ כבודו, מדוע לא אומרים מלא כל השמים, או מלא כל העולם.

¹³ * ישעיהו ו' ג'

¹⁴ ישעיה פרק ו' (א) בְּשֵׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזָהוּ וְאָרְאָה אֶת אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל פְּסָא רָם וְנִשְׂאָ וְשׁוֹלְיוֹ מְלָאִים אֶת הַהִיבָל: (ב) שָׂרְפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לֹו שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד בְּשָׂתִים יְכֶסֶה פְּנָיו וּבְשָׂתִים יְכֶסֶה רַגְלָיו וּבְשָׂתִים יְעֹפֵף: (ג) וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְדוּד צְבָאוֹת מְלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

¹⁵ רש"י (ג) וקרא זה אל זה - נוטלין רשות זה מזה שלא יקדים האחד ויתחיל ויתחייב שריפה אלא אם כן פתחו כולם כאחד וזהו שיסד ביוצר אור קדושה כולם כאחד עונים כו' ומדרש אגדה מעשה מרכבה הוא וכן תירגם קדוש קדוש קדוש ג' פעמים כתרנומו:

¹⁶ לעומתו יחזקאל הנביא פרק ג' יב ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך כבוד ה' ממקומו. משמע לכאורה שיש לו מקום ואינו בכל מקום. ובשחרית בברכת יוצר אנו אומרים את שני הפסוקים, משרתי אומרים ביראה קדוש קדוש קדוש ה' צבקות מלא כל הארץ כבודו. והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו. ונראה שהן שתי השגות כידוע שיחזקאל היה בחו"ל והשיג למטה מישיעהו הנביא וכן ביוצר הנ"ל מבואר שמלא כל הארץ אומרים ביראה דהיינו בהשגה שה' נמצא מאד בסמוך, ואילו כבוד ה' ממקומו אומרים ברעש גדול, דהיינו השגה בריחוק מקום לכן היראה חלשה יותר וברעש גדול כמשמע למי שנמצא רחוק.

¹⁷ בתשכט - מינה

¹⁸ * תיקון נו דף צא: [תיקון ע' דף קכב:]

¹⁹ תיקוני זהר דף צא: -כלהון (כל המלאכים) עקריהון לעילא (משרשים בספירות), ולית מלאכא דלא אשתכח ביה שם יקו"ק (שהוא נשמות), דאשתכח (שם הדין) בכל אתר (במלאכים), כוונתא דאשתכחת בכל אבר ואבר (ומזה איותו), ובגין דא אית לבר נש לאמלאכא יקו"ק בכל ספירן (ריצירה), ובכל כורסיין (דבריאה), ובכל מלאכין (ריצירה), ובכל אבר ואבר דבר נש (שבעשיה, ימליך עליו את שם הדין), דלית אתר פנוי מניה (מארץ אין סוף) לא בעלאין ולא בתתאין (כי מלא כל הארץ כבודו).

²⁰ צ"ע אם הוא ממלא כל עלמין מה הואיל הצמצום עצמו כדי לברא עלמין. וראיתי ביאור עפ"י תורת חב"ד שצמצם רק את אורו כיון שתופס מקום, אבל עצמותו לא צמצם כיון שאינה תופסת מקום. אבל לפי רבנו קשה לבאר כן שהרי מבאר שאפשר למצא אותיות בכל מקום משמע גם בחלל הפנוי ולא מסתבר שאפשר למצא את עצמותו היכן שאורו נסתלק שאם אינו תופס מקום כ"ש שאין בו שום תפיסה. אלא מוכרח לפי רבנו שגם אורו נשאר אע"פ שצמצם אותו משם. אלא שהוא דבר א"א להבין בשכל אנוש כיצד אינו סתירה. וכמבואר בתורה כא לענין הבחירה והידיעה.

²¹ * זוהר רע"ט פנחס רכה. [ועיין לקמן תורה סד אות ב דף עה: טור א']

²² עיין תניא לקוטי אמרים פרק מח.

²³ לכאורה היא סתירה כי אם הוא בכל מקום בודאי שהוא גם טובב, ועוד כיון שממלא כל עלמין מה תועלת בזה שהוא טובב ובמה זה מתבטא. אבל עפ"י הסוד הכוונה לשני סוגי הארה שהמלא הוא בחי' השפעה ביושר שהיא לכל אחד לפי הכלים שלו. והסובב הוא בחי' עיגולים שהיא הארה לכולם בשווה כמו השמש. וזה בחי' אור פנימי ואור מקיף המבואר בתורה כא.

ועיין ספר שומר אמונים הקדמון אות מה מה שכתב לבאר ענין זה שהוא סוד הצמצום שהוא חלל וקו הנכנס לתוכו והיינו טובב וממלא. וזה לשונו שם - סוד תמונת העיגול וקו בתוכו, הוא להעירנו על הקדמה מוסכמת, והיא, שכל סיבה מקיף את מסובבו, וכל מסובב מוקף מסבתו, וכמו שאנו רואים הרקיעים שהם המשתלשלים הגשמיים המושגים בחוש, והם זה למטה מזה, תחתון מוקף מעליון, ועליון מקיף את התחתון, ומכאן הכרח למסובבים הנעלמים, הנפלאים מההשגה החושית, המושגים בהשגה שכלית, שדרכם כדרך זה, שהעלול מוקף מעלתו, וכל עלה מקיף את עלולו. ונוסף על זה יש בחינה אחרת, דלעולם העלה מתפשטת ומתלבשת בעלול, כנשמה בתוך הגוף, כדי להחיותו ולקיימו, ובמ"ש האר"י זלה"ה בס' מבוא השערים ש"ב ח"ג פ"ה, דהאור העליון היורד מא"ק אל האצילות, הנה החלק

שאפילו מי שמצד סולם המדרגות שבקו הוא בתחתית המדרגה עד שנעלם ממנו לגמרי האלוקות, עדיין צריך לדעת שמקבל חיות רק ממנו ית', מצד שהוא טובב כל עלמין שמאיר בשווה לכולם ואפילו לקליפות, לכן ואפי' מי שעוסק במו"מ במשא ומתן בעכו"ם /בעבודת ככבים ומזלות, דהיינו שעוסק בממון שהוא עבודה זרה/ע"א, ותאוות ממון קשורה בו חזק, או שלפרנסתו מוכרח להיות בחברת בני אדם (עכו"ם) /ע"ב, מגושמים שכל מחשבתם ודבורם בתאוות ממון, לא יכול להתנצל ולומר, א"א לעבוד את הש"י מחמת עוביות וגשמיות שנופל תמיד עליו, מחמת העסק שעוסק תמיד עמהם. כי כבר גילו לנו חכמינו ז"ל [ע"ג], שבכל דברים גשמיים, ובכל לשונות העכו"ם/ע"ג, יכול למצוא בהם אלקות (ע"י כפיית היצר כפי שיתבאר). כי בלא אלקותו אין להם שום חיות וקיום כלל, כמ"ש (נחמי' ט') /ע"ד ואתה מחיה את כולם עיין תורה א' שבכל דבר יש שכל שהוא החיות שלו. לבר שהחיות ואלקות הזה שם בלבושים רבים לכן הוא בצמצו' גדול ובמעוט רק כדי חיונו להחיותו ולא יותר.

כי הקב"ה צמצם את אלקותו בצמצומים רבים ושונים, מראשית המחשבה עד נקודת המרכז של עולם הגשמי ששם מדור הקליפות דהיינו הקו אלוקות מצומצם שהמשיך לתוך החלל הפנוי מאין סוף עד תחתית החלל (כמבואר בריש עץ חיים) ובו ברא עולמות בקומה שלימה ראשו בתחילת הקו ורגליו בסופו, ובכל מה שמשתלשל יותר ומתצמצם יותר למטה, אלקותו מלוכש שם במלבושים רבים יותר דהיינו ככל שהוא מרוחק יותר מהראשית רבו בו הלבושים וההעלמה. וזה שגילו חז"ל ופתחו לנו פתח שהמשכיל ידע ויבין שבכל הדברים גשמיים יש אלקותו וחיותו, כמ"ש חז"ל/ע"ד (מנחות לד ע"ב) /ע"ח/ע"ט שם נחלקו רבי ישמעאל ור"ע מהיכן לומדים שבתפילין

המעולה והגדול נשאר מקיף לכל האצילות, והחלק היותר קטן שיש כח בכלי לסובלו, נכנס בעולם האצילות בתוך עתיק עד סיום רגליו המסתיימים בתחתית עולם האצילות, וכן מהעתיק יוצא אור מקיף לא"א ולכל הפרצופים שלמטה ממנו עד סוף האצילות, ואור פנימי בתוך א"א לבדו, ועל דרך זה הם שאר הפרצופים כנוכר שם. הרי מבואר דכל עלה מקיף את העלולים שלמטה ממנו, וגם מתלבש בתוך העלול העליון, כנשמה בגוף. וכן הוא הענין באין סוף עם א"א כנוכר שם. ומטעם זה הוא שאנו מציירים שאור האין סוף אחר הצמצום הוא כתמונת עגול סביב, שהוא האור המקיף, וקו ישר יורד בתוכו, שהוא האור הפנימי המתלבש בא"א כנוכר, לפי שזו היא דרך יחס העילה אל העלול, להקיפו סביב מכל צדדיו, ולהלביש השפעתו בתוכו כנשמה בתוך הגוף. אמנם האמת הברור הוא, דכאן וכאן הוא על דרך משל לשכך את האון, כי אפילו באצילות אין הענין כך ממש, שהרי הרוחניים אין להם מקום, ולא יתעלו זה על זה במקום, וכל שכן באין סוף שהוא מקומו של עולם, והוא בלי מקום:

טט עיין לק"ה ערובי תחומין הלכה ה' שהיא הארה מיחוד התדיר של חו"ב. שמאיר שווה בכל העולם הארת אמת ע"ש.

ע צ"ע מדלא נקט שעוסק עם עכו"ם אלא בעכו"ם משמע שעוסק בעצמו בעבודה זרה ולא רק עם בני אדם שעוסקים בע"ז. לכן נראה לפרש שעוסק במו"מ דהיינו ע"ז כמבואר בתורה כג. או שבעצמו נפל לאפיקורסות ונושא ונותן בחקירות ופלוסופיא, לפי המבואר בתורה יב תנינא שמקום המרוחק ביותר הכוונה לריחוק מהאמונה. וכן משמע בהמשך שנקט שהקב"ה מצמצם עצמו עד מדור הקליפות, ואח"כ כתב ששם במדור הקליפות נמצא זה ששואל היכן אלוקיך.

עא כמבואר בתורה כג אות א' שכל עבודות זרות תחובים בממון. והיא עבודה זרה כלולה מכל העבודות זרות של שבעים אומות.

עב עיין לקמן אות ג' שם הלשון – נמצא זה שכופה את יצרו היינו שכופה את ימי הרע כשהוא מדבר עם העכו"ם או שרואה את מדותיהם וכו'. נראה שבשניהם הכוונה אחת אע"פ שכיון שהלשון שונה בוודאי גם מכוון לעניין שונה.

עג עיין לעיל תורה א'

עד לשונות העכו"ם – רבינו חזון על לשון זה עשר פעמים בתורה. משמע שיש כאן בתורה זו ענין מיוחד דייקא בלשונות העכו"ם. ולקמן מבואר שהם הם המידות הרעות, ויבואר לקמן באות ג' הקשר ביניהם. אבל עצם הדגש הזה על לשונות העכו"ם צ"ע. ואולי רומז לע' אומות שבטכות נותנים להם חלקם בקרבנות החג כמבואר בסוף התורה.

עה נחמיה פרק ט' (ה) ויאמרו ה'לוי'ם ישוע וקדמיאל בני השבט ה'רביה הודיה שבטיה פתחיה קומו ברכו את יהוה אלהיכם מן העולם עד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה: (ו) אתה הוא יהוה לבדך את (ואתה) עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מתיחה את כלם וצבא השמים לה משתחווים:

עז כך הוא בכל המהדורות ועיין פרש"י שבת לז: ד"ה מצטמק

עז צ"ע שמביא ראייה לדברים גשמיים מלשונות העכו"ם. ולכאורה לשון הוא לא גשמיות.

עח וסנהדרין ד: מוחיו על פרש"י בראשית כג כ ע"פ בי אוני ושם טט כב ע"פ בן פורת

עט מנחות לד: – תנו רבנן: כתוב בתורה שלש פעמים את המילה "טוטפות". א. בפרשת שמע "והיו לטטפת בין עיניך". ב. בפרשת והיה אם שמוע "והיו לטטפת בין עיניכם". ג. בפרשת והיה כי יביאך "והיה לך לאות על ירך ולטטפת בין עיניך" ואך לפי המסורת שבידנו גם המילה לטטפת שבפרשת וזהו אם שמוע כתובה לטוטפת עם וי"ו. וכיון שבשתי הפרשיות שבקריאת שמע כתובה המילה לטטפת בלי וי"ו ובפרשת והיה כי יביאך כתובה המילה מליאה עם וי"ו, הרי כאן ד' פעמים שכתובה המילה לטטפת. כי המלא הוא כשנים. ומוזה למדים שבתפילין של ראש צריך שיהיו ארבעת הפרשיות בארבעה בתים, דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר: אינו צריך ללמוד מאופן הכתיבה של המילה לטוטפות בשלש הפרשיות. אלא למדים שצריך ארבעה בתים מביאור המילה לטטפות: טט, במקום הנקרא כתפי, פירושו שתיים. ופת במקום הנקרא אפריקי, פירושו שתיים. ומהמילה לטוטפות המורכבת משתי המילים טט – פת למדים שצריך ארבעה בתים.

בחכמות גדולות, שזה ההסתרה גדולה ביותר על האמת. אפילו שם נמצא הקב"ה ואפשר גם שם לקרא לו ויתקיים טרם תקרא ואני אענה, כי היכן שגלו ישראל גלתה שכינה עמהם.
נמצא שזה האדם ששאל היכן אלקיך, ולא שאל היכן אלקינו, בוודאי¹⁷ הוא משוקע במדור הקליפות. כי הוציא א"ע מן הכלל וכפר בעיקר [צ"ה], שאמר היכן אלקיך, ונדמה לו שבמקומו הרוחני שהוא שקוע בחכמות ואפיקורסות אין שם אלקים/צ"ו. בכך תאמר לו, אפי' במקומך, שאתה משוקע במדור הקליפות, ג"כ שם תוכל למצוא אלקותו, כי הוא מחי' את הכל, כמ"ש ואתה מחיה את כולם [צ"ז]/[צ"ח] וכיון שהוא מחיה הוא נמצא, כי הוא בעצמו החיות. ומשם אתה יכול לדבק א"ע את עצמך בו י"ת¹⁸ יתברך, ולשוב/ק' אליו בתשובה שלימה. כי לא רחוקה היא ממך [ק"א]/ק"ב דרך התשובה, אלא

בימי שלמה, צריך כוך קטן מציידין, שעושיין מן קנים ומן ערבה, ומאז נתוספו בתים על בתים: איטליאה – שם העיר, והיא ממדינת יון, וכשנטלה רומי מלכות יוונים, לכדוהו ונהפך להם:

¹⁷ מתורגו - בודאי

¹⁸ לשון התגה של פסח על דברי הרשע

צ"ו מדוע רבינו קורא לו כופר בעיקר על שלא רואה כאן אלוקות ולא על שלא הולך לחפש במקום שלדעתו כן נמצא הש"י. שהרי לדעתו האלוקות נמצאת רק במקומות קדושים מדוע לא חייב ללכת לשם מאחר שאין תכלית לעוה"ז אלא כפרודור לעוה"ב. ופשוט כי לא מדובר כאן בבחי' מקום אלא בבחי' מדרגה ולעלות מדרגה א"א ברגע אחד אבל לשוב אפשר בכל רגע בכל מקום רק צריך לצעוק איה.

¹⁹ נחמיה ט' ו'

צ"ח נחמיה פרק ט (ו) אַתָּה הוּא יְדוֹד לְבָרְךָ אֵת (וְאַתָּה) עֲשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת כָּלֶם וְצְבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִיִּים:
מיוחדות דוד (ו) שמי השמים – הם השמים העליונים אשר המה ממעל השמים הנראים. וכל צבאם – הם הכוכבים ומזלות. ואתה מחיה – אתה נותן חיות ומזון לכולם:

²⁰ מתורגו - ית'

ק' ומשם אתה יכול לדבק וכו' ולשוב וכו' – צ"ע אם גם שם יכול לדבק עצמו א"כ למה צריך לשוב ואם צריך לשוב הרי שבמקומו א"א לדבק עצמו. ואולי כי הוא נמצא בסוף הסולם שבבחי' יושר ושם באמת א"א למצא אותו ית' אלא רק לצעוק איה, דהיינו לחפש אותו בבחי' הסובב עלמין, ועי"ז לעורר סיעתא דשמיא ולשוב. ואפשר לדחות שהרי תמיד התשובה מתחילה מאנא זמין שע"ז מעורר סיעתא דשמיא.

ושמענו הרבה מעשה ניסים גלויים לאנשים שהיו בשפל המדרגה ובתוך הטומאה רק ע"י שברגע אחד של צרה צעקו להש"י שמקבלים עליהם לשוב. ובאמת ממה ששמענו יותר קשה להבין למה נקרא שרבו הלבושים שם, הרי מצאנו שם לכאורה יותר מעשה ניסים גלויים, ממה שאנו רואים בעולם החרדי.

אבל התירוץ כמבואר לקמן באות ג' שע"י כפית היצר נופל הלבושים ורואה דברים גנוחים. ומידה כנגד מידה כל אדם היוצא מגדרו לכבוד הש"י כך יוצא הקב"ה מגדרו בשבילו לשדר הטבע אלא שאצל האדם שבשפל המדרגה כל מעשה קטן הוא יציאה מגדרו בכפית היצר ואילו אצל החרדי צריך מעשה גדול שהרי את הדברים הפשוטים הוא כבר עושה.

ובערך בתשסו התפרסמה חוברת על צניעות ובה מעשי ניסים שנעשו לנשים גם חרדיות כל אחת לפי מדרגתה היכן שהיתה וקבלה על עצמה איזה קבלה בצניעות שהיא בשבילה שבירת מידות "כפית היצר" וכתה לניסים גלויים. ועיין מזה בגמ' ברכות דף כ' ששואלת מדוע לראשונים שרק חלצו נעל מיד ירדו גשמים ואנחנו האמוראים מבקשים הרבה ולא נענים ותירצה שהראשונים היה להם מסירות נפש יותר והיינו כנ"ל כפית היצר לכבוד הש"י.

²¹ * דברים ל' יא ועי"ש רמב"ן

ק"ב **דברים פרק ל (יא) כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה הוא: (יב) לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה: (יג) ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה: (יד) כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשות:**

רמב"ן (יא) וטעם כי המצוה הזאת על כל התורה כולה והנכון, כי על כל התורה יאמר (לעיל ח א) "כל המצוה אשר אנכי מצוה היום", אבל "המצוה הזאת" על התשובה הנוכרת, כי והשבות אל לבבך (בפסוק א) ושבת עד ה' אלהיך (בפסוק ב) מצוה שיוצא אותנו לעשות כן ונאמרה בלשון הבינוני לרמוז בהבטחה כי עתיד הדבר להיות כן והטעם, לאמר כי אם יהיה נדחך בקצה השמים ואתה ביד העמים תוכל לשוב אל ה' ולעשות ככל אשר אנכי מצוה היום, כי אין הדבר נפלא ורחוק ממך אבל קרוב אליך מאד לעשותו בכל עת ובכל מקום:

ספורנו עה"ת – (יא) כי המצוה הזאת. והטעם שאמרתי והשבות אל לבבך בכל הגוים שצריך שהתשובה תהי' בעודך בגלות למען תושע הוא כי אמנם זאת המצוה של תשובה אשר אנכי מצוה היום כאמרו בכל חטא בפרשת ויקרא ואשם ואשמו שהענין כולם הוא שיכיר החוטא את חטאו כמו שפירש אה"כ באמרו והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה וכן באמרו איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם ואשמה הנפש היא והתודו את עונם. לא נפלאה היא ממך. שתצטרך לנביאים. לא רחוקה היא שתצטרך לחכמי הדור הרחוקים שיפרשו לך באופן שתוכל לעשותה אפי' בעודך בגלות ובאר זה באמרו לא בשמים היא לאמר. לא יקרה לך בענין התשובה שתצטרך בה להגדת נביא:

והימים נקראים מדות בפשטות מדה היא גבול ויום הוא גבול של זמן, ונראה שרבונו מרחיב יותר שימים הם גם מדות כגון אהבה ויראה, כמ"ש (תהלים לט) **ומדת ימי פשוטו של מקרא** שדוד המלך מבקש לדעת את מדת חייו שעתידי עוד לחיות. ורבנו כנראה מפרש את בקשת דוד לא רק מתי יהיה קץ ימיו אלא גם איזה מדה הוא צריך לתקן. **והמדות הם התורה, כי אורייתא כולה הם מדותיו** (י) **של הקב"ה** (י"ט) **כי התורה מדברת מאהבה ויראה ושאר המדות.**

ובה ברא הקב"ה עלמין (ט"ז), כמבואר בזוהר (י) ומדרש (י) שהקב"ה היה משתעשע בתורה (י"ח) אלפים שנה (י"ט) קודם הבריאה (כ), ובה הסתכל וברא (כ"א) את העולם כמ"ש (משלי ח) **ואהי' אצלו אָמוֹן**

² **התילים** פרק לט (ה) הודיעני יְדוֹד קָצִי וּמִדַּת יָמֵי מַה הָיָא אֲדַעְיָה מַה חָדַל אָנִי:

מצודות דוד (ה) הודיעני – הודיע לי סוף ימי מתי אמות ואם מעט המה ימי חי הלא אבחר למות מחלי זה מלסבול צער גדול ולמות אח"כ בזמן קצר. מה היא – כמה היא וכפל הדבר במ"ש. מה חדל אני – כמה מהזמן אדיה עם יושבי חלד:

³ **הכתב והקבלה** (דברים יב יז) וכבר מצאנו לרבתינו שמכנים את התורה בלשון מדה, כמו (בגיטין ד' ט"ו) שנו מדותי פירש"י למדו מדותי, ובעדות (פ"ו מ"ו) מי שהוא שונה הלכות ומדות, כי באמת התורה נותנת שיעור ומדה לכל פרטי הנהגת אדם, בין במחשבתו בין בדבורו בין במעשיו שכולם יהיו מדודים ומשוערים כפי דעת התורה, שאין האדם רשאי להשתעשע ברעיונות מחשבותיו במה שאסרה התורה להרהר בו, ואינו רשאי להוציא בשפתיו במה שאסרה התורה הדבור בו, וכן בכל פרטי מעשיו, ולזה יתכן מאד לקרוא כל מצוה ממצות התורה בשם, מדה (מאאסטאב), שעל פיה צריך האדם להיות מודד ומשער תמיד כל מחשבה כל דבור וכל מעשה, ובברכות ל"ג קראו רז"ל מצות התורה בשם מדות, אמרו שם שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים, (ע"ש רש"י). ואמרו בשמות רבה (פרשה מ"ז) משה מודד התורה, כי כל מצוה יש לה שיעור ומדה קצובה הן בכמותה הן באיכותה, הן באדם הן במקום ובזמן. וע"ש השעור והמדה שהתורה נותנת להנהגת אדם קראוה רבותינו גם בשם שער.

⁴ עין תורה ג' אות ג' ולק"ה נדרים ג' ד'. ובברכות לג קראו רז"ל מצות התורה בשם מדות, ע"ש שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים, (ע"ש רש"י).

⁵ **תורה נו אות ג'** – וכן התורה היא שמו של הקדוש ברוך הוא, הינו ששם נגבול החיות מחי החיים. פי התורה היא בחינת מדות, פי יש בהתורה אותיות ותבות ופסוקים ופרשיות וסדרים, שהם בחינת מדות, שהם נגבול החיות במדה. ועל כן על ידי התורה שהוא שמו של הקדוש ברוך הוא, שהוא בחינת מדות, יכולים לקבל את החיות. פי על ידי התורה קורים את החיים, וממשיכין את החיות לתוך המדות, שהם בחינת ימים.

לק"ה נדרים הלכה ג אות ד – כי באמת אף על פי שמשך קבל התורה מפי הגבורה ומסרה לנו וקבלת התורה היה על ידי בחינת צמצום האור, שזהו בחינת מפי הגבורה, כי גבורה היא בחינת צמצום, כי התורה היא בלתי מדותיו של הקדוש ברוך הוא ואי אפשר שיתגלה המדות שהם כלל כל התורה כי אם על ידי צמצום האור בנ"ל, אף על פי כן בכל דור ודור אנו צריכין לצמצם האור בבניכול כל אדם לפי בחינתו, כי זה כלל גדול שהמדרגה העליונה אף על פי שהוא בבחינת צמצום לגבי מה שלמעלה הימנה, אף על פי כן האור של המדרגה של מעלה הוא בחינת אין סוף לגבי המדרגה התחתונה וצריכין אחר כך עוד צמצומים אחרים באופן שגם מדרגה התחתונה תוכל לקבל האור.

⁶ זוהר תרומה קס"א. ובריש פרשת תולדות דף קלד. ופקודי דף רכ"א. וח"ג דף קע"ה. גם עיין שם דף רל"ט. ולעיל תורה ח' אות ז'.

⁷ **זוהר תרומה דף קס"א** – **ונאין אינון כל אינון דמשתדלי באורייתא** אשרי לכל אלו שמתדלים ועוסקים בתורה, בגין דכד ברא קדשא בריה הוא עלמא לפי שכשברא הקב"ה את העולם, אסתפל בה באורייתא וברא עלמא הסתכל בתורה וברא את העולם, ובאורייתא אתברי עלמא כמה דאוקמוה ועל ידי התורה נברא העולם כמו שהעמידו חז"ל (נפלי יום פסח"ה). **דתיב ואהיה אצלו אָמוֹן** שפי' לשון גידול הילד כמו יהי אומן את הרסה, כלומר שהתורה אומרת הייתי מגודלת אצלו יתברך, ואמר אל תקרי אָמוֹן, אלא אומן שהתורה הייתה האומן של הקב"ה לברוא את העולם.

ושואל וכי אורייתא אומנא הוה וכי התורה הייתה אומן, ואמר אין ודאי, ומביא על זה משל למלכא דבעי למעבד פלטרין למלך שרצה לבנות פלטרין שהוא היכל המלך, אי לא שוי לגביה אומנא לא יכיל למעבד פלטרין אם אינו לוקח לו אומן שהוא האמצעי בין המלך לבין עשית הפלטרין, לא יכול לבנות את הפלטרין, אבל פין פלטרין אתעבידו לא סליק שמא אלא דמלכא כיון שנבנה ההיכל אינו נקרא אלא בשם המלך, וכולם אומרים אלין פלטרין דעבד מלכא אלו הפלטרין שבנה המלך, כי מלכא שוי באינון פלטרין מחשבה המלך נתן מחשבתו ודעתו באלו הפלטרין.

כך קדשא בריה הוא בעי למברי עלמא כך כשהקב"ה רצה לברוא את העולם, אסתפל באומנא הסתכל בתורה שהייתה האומן לבריאת העולם, ואף על גב דאומנא עבד פלטרין ואף על פי שהאומן עשה את הפלטרין, לא סליק שמא אלא דמלכא אינו נקרא אלא על שם המלך, שאומרים אלין פלטרין דעבד מלכא אלו הם הפלטרין שבנה המלך, ודאי מלכא בנה פלטרין ודאי המלך בנה את הפלטרין, וכן אורייתא צוחת התורה צוחת לבני ישראל שתראו מעלתי כי ואהיה אצלו אָמוֹן כלומר כי ברא קדשא בריה הוא עלמא על ידי ברא הקב"ה את העולם.

ועתה יוקשה אם כן נמצא שאין העולם מתודש שהרי יש לו יסוד והוא התורה הקדומה, לזה אמר דעיד לא אתברי עלמא כי עד שלא נברא העולם, אקדימת אורייתא תרין אלפי שנין לעלמא הקדימה התורה ונבראה על ידי הקב"ה שני אלפים שנה לפני בריאת העולם, וכך בעא קדשא בריה הוא למברי עלמא הוה מסתפל בה באורייתא בכל מלה ומלה וכשרצה הקב"ה לברוא את העולם היה מסתכל בתורה בכל דבר ודבר, ועבד לקבלה אומנותא דעלמא ועשה כנגדה אומנות בעולם, בגין דכל מלין ועובדין דכל עלמין באורייתא אינון לפי שכל הדברים והמעשים של כל העולמות השרישים הקב"ה בתורה ומשם מתפשטים לחוץ, ועל דא קדשא בריה הוא הוה מסתפל בה וברא עלמא ועל כן הקב"ה היה מסתכל בה בזמן נתן בה כח ועיי"ז בראה את העולם, ועתה התורה היא חדשה ב' אלפים שנה, והעולם חדש ממש, והכל חידוש שמלפנים לא היה כלום כי את כולם ברא הקב"ה.

ומפרש יותר ואמר דע לאו דאורייתא ברא עלמא לא תטעה לומר שהתורה בראה את העולם, אלא קדשא בריה הוא באסתפלוחא דאורייתא ברא עלמא אלא הקב"ה בהסתכלותו בתורה ברא את העולם, אשתכח דקדשא בריה הוא איהו אומנא נמצא שהקב"ה הוא האומן והוא העושה, כמ"ש בראשית ברא אלהים, ואורייתא לקבלה ולגביה אומנא והתורה הייתה כנגדו ואצלו גם כן אומן, כי בה צייר הקב"ה את כל המציאות שנאמר ואהיה אצלו אָמוֹן ואמר כי ואהיה אָמוֹן לא כתיב כי לא היא בעצמה הייתה האומן, אלא אצלו והיינו הואיל וקדשא בריה הוא אסתפל בה, אצלו הוה אומנא הואיל והקב"ה הסתכל בה, הרי אצלו הייתה גם התורה אומן.

ועל זה מקשה ואי תימא מאן יכיל למתוי אומנא לגביה ואם תאמר מי יכול להיות אומן אצל הקב"ה, כלומר מה הוסיפה התורה בידיעתו יתברך, ומתוך אלא אסתפלוחא דקדשא בריה הוא בגוונא דא אלא הסתכלותו של הקב"ה הייתה באופן זה, כי באורייתא פתיב בה בתורה שבראה הקב"ה כתב בה בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, אסתפל בהאי מלה וברא את השמים הסתכל הקב"ה בדבר זה וברא את השמים, וכן באורייתא פתיב בה כתוב בתורה ויאמר אלהים יהי אור, אסתפל בהאי מלה וברא את האור הסתכל בדבר זה וברא את האור,

וכן בכל מלה ומלה דכתיב בה באורייתא וכן בכל דבר ודבר שכתוב בתורה, אסתפל קדשא ברין הוא ועבד תהיא מלה הסתכל הקב"ה ועשה דבר ההוא, ועל דא דכתיב ועל זה כתוב וְאֵתְּהָ אֶצְלוּ אִמּוֹן שבהסתכלות הקב"ה בתורה היא נחשבת כאילו היא היתה האומן אצל הקב"ה, ואמר כי כְּגִוּוֹנָא דָא כָּל עֲלָמָא אֲתַבְרִי באופן זה נברא כל העולם.

פין דאתברי עלמא, כל מלה ומלה לא הוה מתקיים כיון שנברא העולם כל דבר ודבר לא היה מתקיים, כי אין קיום אל ההיות בחוץ אלא מכח שורשם שהיא התורה, עד דסליק ברעויה למברי אדם דיהוי משתדל באורייתא ובגינה אתקיים עלמא עד שעלה ברצונו לברוא את האדם שהיה עוסק בתורה ובשבילו מתקיים העולם, השתא (דף קסא ע"ב) כל מאן דאסתפל בה באורייתא ואשתדל בה ועתה כל מי שמסתכל ומתבונן בתורה ועוסק בה, כפיכיל הוא מקיים כל עלמא כביכול הוא מקיים את כל העולם, כי קדשא ברין הוא אסתפל באורייתא וברא עלמא הקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם, בר נש מסתפל בה באורייתא ומקיים עלמא והאדם מסתכל בתורה ומקיים את העולם, אשתכח דעובדא וקיימא דכל עלמא אורייתא איהי נמצא שהמעשה של בריאת העולם והקיום של כל העולם הוא התורה, שעל ידה נמשך השפע לקיום העולם, בגין כן זכאה איהו בר נש דאשתדל באורייתא דהא איהו מקיים עלמא לפיכך אשרי האדם שעוסק בתורה כי הוא מקיים את העולם.

עץ חיים – הקדמת מוהר"ן זיע"א על שער ההקדמות – בעולם האצי"א אשר שם הקב"ה יושב ועוסק בתורה כנוכר במדרו"ל וגם בדברי המתרגם על פ' דודי צח ואדום וכמש"ה ואהיה אצלו אמון וגו' הנדרש לרו"ל על בריאת העולם שהיה הקב"ה מביט בתורה ובורא עולמות ואין ספק כי לא כמעשה אדה"ר ולא כמעשה דבני חרי וכמעשה אתונו דבלעם וכיוצא בהם בהיותם כפשוטם היה משתעשע בהם הקב"ה אלפים שנה קודם שנברא העולם ובורא בהם עולמות:

אמנם שעשועות של הקב"ה בתורה והיותו בורא בה את העולמו היתה בהיותו עוסק בתורה בבחי' הנשמה הפנימית שבה הנקרא רזי תורה הנקרא מעשה מרכבה היא חכמת הקבלה כנודע אל היודעים. וטעם הדבר הוא להיותו עולם האצילות העליון מאד טוב ולא רע ולא יכיל להתערבא עמיה קליפה ועליה אתמר וכבודי לאחר לא אתן כנוכר בספר התיקונים ד' ס"ו תיקון י"ח וכן בסה"ז בפ' בראשית דכ"ח ע"א ע"ש ולכן גם התורה אשר שם איננה רק מופשטת מכל לבושי הגופנים, משא"כ למטה בעולם היצירה עולם דמטטרו"ן הנק' עבד טוב והוא הנקרא עץ הדעת טוב מסטרא ומסטרא דסמאל שהוא קליפין דיליה נקרא עבד רע כי התורה אשר שם הם שית סב"מ הנקראים שפחה כנ"ל וכנוכר בפרשת בראשית שם דף כ"ז ע"א ולכן נקראת משנה לפי ששם יש שינויים הפוכים טוב מסטרא ועבד טוב היתר כשר טהור רע מסטרא דעבד רע איסור טמא פסול. גם הוא מלשון כי מרכיב היהודי משנה למלך שהיה שפחה הנקרא עבד מלך גם נקרא מלשון שינה כנוכר בפרשת פינחס דף רמ"ד ע"ב קם זמנא תנינא ואמר מארי מתניתין נשמתין ורוחין ונפשין דילכון אתערו כען ואעברו שינתא מניכון דאיהו ודאי משנה אורח פשט דהאי עלמא ואנא לא אתערנא בכו אלא ברוין דעלאין דעלמא דאתי דאתון בהון לא ינום ולא ישן. וזה יובן במ"ש יותר למעלה שם ורבנן דמתניתין ואמוראי כל תלמודא דלהון על רזין דאורייתא סדרו ליה ונמצא כי המשנה והש"ס הם הנקרא גופי תורה:

עמק המלך – שער א – פרק ד – וקודם ליצירה אלפים שנה היתה החכמה מראית כחה לפני מקורה, כמו שאומר הכתוב, ז'אדיה אצלו אמון, ואדיה שעשועים יום יום משלי [ח' ל], ויומו של הקב"ה אלף שנה, כדכתיב, 'כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור' [תהילים צ' ד']. ומלת שנה, גימטריא ספירה, ובעולמות הללו ספירה אחת היא יותר גדולה מאלף ספירות למטה,

עמק המלך – שער א – פרק ד – ומתחלה ברא האלפא ביתא כסדרה, ואחר כך צירף כל אות של האלפא ביתא עם כל האותיות, כדי שיפגוש למטה אבר באבר, חוטם בעין, ועין באוזן, ויד ברגל וכדומה לזה. כאשר אמור בספר יצירה, שקלן צרפן המירן אלף עם כולם, וכולם עם אלף, ובית עם כולם וכולם עם בית, כאשר נבאר בשער הזה בסייעתא דקב"ה ושכינתיה, וכן צירף כל האותיות עד תי"ו. נמצא כל אות יש לו כף אלפא ביתות, חוץ מא"ל ב"ם שהוא המרכז והחיות בכל פרצוף של כל אות ואות, והוא האור פנימי שלו, ועליהם נאמר, 'ויצורו, האתיות' [ישעיהו מ"ה י"א], ונאמר, 'ויתיצבו כמו לבוש' [איוב ל"ב י"ד] והוא אור לבושו של הקב"ה, שנאמר עליו עוטה אור כשלמה. הצד השווה שבהן, תמיד עשר אלפא ביתות למעלה מן המרכז, ועשר אלפא ביתות למטה מן המרכז, ויש בהם רוח חיים, הוא המרכז הנותן חיות לכל הפרצוף שלו, ונותן כח השרטוט לכל האלפא ביתות שלו. נמצא שהם ב' פעמים רל"א אותיות בכל פרצוף, אות ואות לבדו, העולה בחשבוננו נתי"ב, שהוא ב' פעמים רל"א. וכן עולה החשבון עד למ"ד הם רל"א אלפא ביתות פנים, שהאלפא ביתא של האל"ב"ם בא עד שם ביושר, והיא הנשמה של המלבוש. ויש גם כן רל"א אלפא ביתות אחר, מן אות הלמ"ד עד תי"ו, שהאל"ב"ם עם י"א זוגות שלו בא באחור כזה, ל"א מ"ב נ"ג ס"ד וכן הלאה. וידוע כי כל פנים הוא חסד ונקרא זכר, וכל אחור הוא דין ונקרא נקיבה. ואף שלא היה שם דין ממש, אלא כח דין לגבי דידיה, ולא בערך העולמות שלמטה הימנו, שהוא ממש כח הרחמים. ואם לא היה בעולם הראשון דין קצת, לא היו האותיות נראים, מפני שלא היה להם גבול לעמוד, והיה הכל חוזר אל אחד הפשוט, ולא היתה שום בריאה בעולם לעץ החיים, שהוא סוד שם הויה, ולעץ הדעת טוב ורע שהוא סוד שם אלהים, המתחלק לסוד אלהים קדושים ואלהים אחרים. ולא היתה טוב ורע, ושכר ועונש בעולם, עם המשרתים של טוב ורע להשלים פעולותיהם.

ע"ן ספר הליקוטים להאריז"ל פרשת עקב פ"ח – עלה בידינו, שמקום תוצאות נשמותיהם של ישראל מלמעלה, ממקום שעלו במחשבה, ובבראשית יש אותיות ישר"א מישראל. וגו"כ התורה היתה שם קודם הבריאה אלפים שנה, והיתה אצלו אמון, והיה משתעשע בה ובורא את העולם, וקדמה לשמים ולארץ, דכתיב את השמים ואת הארץ, אותיות כ"ב מא' עד ת':

וכבר ידעת בדרוש אדם קדמון כי בהתרחק האור וירד דרך הפה ונתעבה יותר, ונתקרב המקיף בפנימי, ויצא בסוד קול ודיבור, ושם הכו האורות זה בזה, ויצאו כ"ב אותיות, כי ס"ג וכ"ב בגי' פ"ה, וזווג א"א בפה, באותיות ה' מוצאות, שהם אחה"ע בומ"ף גיכ"ק דטלנ"ז וסשר"ץ, ושם נמתקין בחיך ובגרון וכו'. ויש כ"ב במקום ההוא, וז"ש בס' יצירה, חקוקות בקול, חצובות ברוח, קבועות בפה, בה' מקומות אחה"ע בומ"ף וכו'. ומחכמה באו לו"א, ונבלות חכמה, ונכללו כולם ביסוד, ונבלעו ברמ"ח איברים שלו, וכשיצאו לעלמא דפרודא, קראם ספר יצירה כ"ב אותיות. יסוד, הנקרא ברוך, ששם יש כ"ב. ובהם נבראו כל הגלגלים ברל"א שערים, וצירופים פנים ואחור, כי שקלן והמירן וצד התמורה, הוא בעלמא דמטטרו"ן, כי באצילות אין תמורה ח"ו, כי הם בצירוף אותיות גדולות וכו'. א"כ נראה מכאן, כי התורה באותיותיה היתה במחשבה, במקום שאין העין שולטת שם, זולתי ר' עקיבא ע"ה שעלה במחשבה, והיה קושר כתרים לאותיות והיה דורשן, והבן:

כ"ב משלי פרק ח (ל) וְאֵתְּהָ אֶצְלוּ אִמּוֹן וְאֵתְּהָ שְׁעֵשְׂעִים יוֹם יוֹם מְשַׁחֵק לְפָנָיו בְּכָל יוֹם:

פרש"י (ל) אמון – גדילה אצלו לשון האמונים עלי תולע (איכה ד). יום יום – אלפים שנה:

מלבי"ם (ל) ואדיה אצלו אמון – צייר את החכמה אשר היתה אמונה תמיד בחיקו ית' שתחלה היתה אצלו כילד שעשועים, והוא נשא אותה כאשר ישא האומן את היונק והשתעשע בה תמיד, ועוד לא פעלה פעולות ומעשים לשחק לפניו במעשיה רק היתה לו שעשועים, ואח"כ שברא את הומן הייתי משחקת לפניו בכל עת – שאז המציא על ידה מעשה בראשית בכל עת ועת מימי הבריאה,

לשון גידול הילד כמו "ויהי אומן את הדסה", כלומר שהתורה אומרת הייתי מגודלת אצלו יתברך. **א"ת** אל תקרי **אמון אלא אומן** {ב"ר פ"א [ג']/כ"ד} **זוהר שמיני לה: כ"ה**} שבהסתכלות הקב"ה בתורה היא נחשבת כאילו היא היתה האומן שהקב"ה ציווהו לברא את העולם. ותחילה ברא אותיות ואח"כ ברא כח המצרף אותן/כ"ו זו לזו כל אות לכ"א אותיות האחרות, סה"כ תס"ב שהן רל"א שערים פנים ואחור, שהם עולם המלבוש/כ"ז המכונה תורה הקדומה אלפים שנה/כ"ח, ובצדדי אותיות ברא את העולם על כל פרטיו/כ"ט.

שכל יום יצויר בעת אחר כי נולדו בו ברואים חדשים, ונשתנו העתים והסדרים בכל אשר התעלתה הבריאה ויצאה לפועל, וזה היה שחוק ושמחה לפניו בהיות הכל ע"פ החכמה:

^{כ"ז} ע"ש אות א'

^{כ"ד} **בראשית רבה א' א' –** רבי הושעיה רבה פתח (משלי ח) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום וגו' אמון פדגוג אמון מכוסה אמון מוצנע ואית דאמר אמון רבתא. אמון פדגוג היך מה דאת אמר (במדבר יא) כאשר ישא האומן את היונק. אמון מכוסה היאך מה דאת אמר (איכה ד) האמונים עלי תולע וגו'. אמון מוצנע היאך מה דאת אמר (אסתר ב) ויהי אומן את הדסה. אמון רבתא כמה דתימא (נחום ג) התיטבי מנא אמון ומתרגמינן האת טבא מאלכסנדריא רבתא דיתבא בין נהרותא.

ד"א אמון אמון התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה. בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטיק, אינו בונה אותה מדעת עצמו, אלא מדעת אומן, והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו, אלא דיפתראות ופינקסאות יש לו לדעת היאך הוא עושה חדרים, היאך הוא עושה פשפושין, כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם. והתורה אמרה בראשית ברא אלהים, ואין ראשית אלא תורה, היאך מה דאת אמר (משלי ח) ה' קנני ראשית דרכו:

^{כ"ה} **זוהר ח"ג פרשת שמיני דף לה:** – ויהי ביום השמיני וגו', רבי יצחק פתח, (איוב לח ז) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים, וכאין אינון ישראל דקודשא בריך הוא יהיב לון אורייתא קדישא (מחכמה עליונה הנקראת קדש), חדרותא דכלא (מצד בינה שהיא עולם השמחה), חדרותא דקודשא בריך הוא (מצד התפארת), ואטיילותא דיליה (ושעשועו שלו מצד המלכות), דכתיב (משלי ח ל) ואהיה שעשועים יום יום, ואורייתא כלא, חד שמא קדישא איהי דקודשא בריך הוא, ובאורייתא אתברי עלמא (כלומר בכך אותיות התורה שבבינה שבהם כלולים כל הנמצאים), דכתיב (שם) ואהיה אצלו אמון (אצלו הייתי מגודלת), אל תקרי אמון, אלא אומן (דהיינו כלי אומנתו לבריאת העולם):

ובאורייתא אתברי בר נש, הדא הוא דכתיב (בראשית א כו) ויאמר אלהים (בינה אמרה לחכמה) נעשה אדם (נעשה לשון רבים כי אמא בראה את האדם מהכח שקבלה מאבא), אמר קודשא בריך הוא לאורייתא (בינה אמרה לחכמה), בעינא למברי אדם, אמרה קמיה האי בר זמין למחטי ולארגוזא קמך, אי לא תאריך רוגוך עליה, היך יקום בעלמא, אמר לה, אנא ואת נוקים ליה בעלמא, דהא לאו למגנא אתקרינא ארך אפים, (ס"א דהא כל זמנא דישתדלון באורייתא, מתקיימי בעלמא) (דהיינו שהתורה תלמדנו דרך טוב שלא יחטא ואם חטא או הבינה שהיא מקור התשובה תעמוד לו ותקבלנו כשיחורו בתשובה):

רבי חייא אמר (חולק על רבי יצחק וסובר שורין מקיימין את האדם בעולם), תורה שבכתב ותורה שבעל פה אוקמוה ליה לבר נש בעלמא, הדא הוא דכתיב (שם) נעשה אדם בצלמנו כדמותנו (דהיינו שעשייתו כנ"ל ע"י חכמה ובינה אבל קיומו ע"י ד"א דהיינו בצלמנו שהוא סוד צלם החכמה כדמותנו דהיינו המלכות שהיא דמות הבינה):

^{כ"ו} **כי מתחילה נברא** עולם הנקודים (אורות שיצאו מעיני א"ק) שבו היתה השבירה דהיינו שנתפרדו האותיות כי האורות היו גדולים והכלים לא היה בכוחם להחזיקם ונשברו. ובלשון חז"ל שהיה בונה עולמות ומחריבן. ובריאת העולם שבה מתחילה התורה לדבר הוא עולם התיקון, (אורות שיצאו ממצח א"ק ביתר צמצום) לחזור ולצרף ולחבר את האותיות.

^{כ"ז} **עמק המלך –** שער א – פרק ד – הנה ב' פעמים רל"א עולים נתיב והוא שער החמישים שבבינה, שלא השיגו משה רבנו ע"ה, שנאמר, 'נתיב לא ידעו עיט' [איוב כ"ח ז], וחכמינו קראו עולם המלבוש הזה, תורה קדמה לעולם אלפים שנה [עיין רבה בראשית ח' ב']. מלשון ואאלפך חכמה [איוב ל"ג ל"ג]. רצה לומר שני לימודים, שהם שני רל"א הנזכרים, ונבנית גם כן משני רל"א הנזכרים שהם משונים זו מזו, כנזכר בזוהר בראשית, שאומר רב המנונא סבא ע"ה, 'תרי אלפי שני נרמזים בפסוק, בראשית ב'רא אלהים את דהיינו שני ביתין ושני אלפין, לרמוז אל ה' רל"א הנזכרים, ונקרא תורה קדומה [עיין הקדמת ספר הזוהר ב' ב']. כי התורה המתפשטת למטה בכל העולמות, בסוד לשון הקודש ובצירופיה שלא כסדר האלפא ביתא, לא היתה יכולה להבראות, אם לא על ידי צירוף האותיות של האלפא ביתות בעולם המלבוש. כי מהיכן יהיה שייכות וחיבור אל 'אלף' של מלת את של לשון הקודש, עם 'התיו' של מלת את, וכדומה לה שהוא לא כסדר האלפא ביתא [הכוונה שהאלף אינה יכולה להפגש ולהתכלל עם התיו אלא עם התיו הנכללת בתוכה], וכן כל השמות והתיבות הם שלא כסדר האלפא ביתות, ולכן נקראת תורה קדומה.

^{כ"ח} **בראשית רבה (ח ב) –** דאמר ר"ש בן לקיש שני אלפים שנה קדמה התורה לברייתו של עולם, הה"ד (משלי ח) ואהיה אצלו אמון וגו', ויומו של הקב"ה אלף שנים, דכתיב כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול, הוי הזאת ידעת מני עד וגו', התורה יודעת מה קודם לברייתו של עולם, אבל אתה אין לך עסק לדרוש, אלא (איוב כ) מני שים אדם עלי ארץ. ר"א בשם בן סירא אמר בגדול ממך אל תדרוש, בחזק ממך כל תחקור, במופלא ממך כל תדע, במכוסה ממך אל תשאל, במה שהורשית התבונן ואין לך עסק בנסתרות:

^{כ"ט} **עיין תורה יט אות ח' –** וכל חכם פשוט [פרוש], שהוא חכם לבר אף על פי שאינו צדיק [יכול לידע האותיות שבו נברא הדבר הזה שאוכל. כי מי שיודע הכח של מתיקות ומרירות, חריפות ומליחות, שנה מרפף וזה מקשה, זה מגדיל וזה מקטין, זה מכניז וזה מרחיב, ויודע התחלקות האותיות, שנהלקין לשלש אמות אמ"ש ושבע בפולות, ושנים עשר פשוטות, ויודע האותיות השייכים לכל ספירה וספירה, ויודע כח של כל ספירה, שנה רף וזה קשה וכו', אזי על ידי שטועם איזה דבר או רואה איזה דבר, הוא יודע ומבין הצדדי אותיות שבו נברא זה הדבר:

כי כל דבר נשתנה בטעמו וריחו ותמונתו הכל לפי צדדי אותיות של לשון הקדש, ששקל הקדוש ברוך הוא בחכמתו ובכחצונו הפשוט כך וכן אותיות שייברא בהם דבר זה, וכן וכן אותיות שייברא בהם דבר זה. וזה בחינת חסרות ויתרות ונקודות שיש בהתורה, שהכל לפי המשקל, שגורעין ומוסיפין לפי המשקל, שצריך לגרע לפעמים או להוסיף לפעמים איזה אות או נקודה כדי לכוון המשקל של כל השם, הכל לפי חכמתו ורצונו. כי כן חובה חכמתו ורצונו יתברך, שישקל כך וכן אותיות ונקודות, וייברא בכח הזה ואותיות ונקודות אלו הדבר הזה, כדי שיהיה לו טעם הזה וריח הזה ותמונה הזאת; וכן שקל כך וכן אותיות ונקודות אחרות וייברא בהם דבר אחר, כדי

נמצא אפי' במדור הקליפות, היינו בימי רע, שהם מדות רעות ולשונות עכו"ם שהן הביטוי למדות הרעות שלהם/לג, גם **לדשם יכולין למצוא אותיות התורה** דהיינו למצא שם איזה שכל, על ידו לקשור עצמי להקב"ה. **אבל מחמת ריבוי הלבושים וגודל הצמצום, אינם נראים** אור אלוקות **אותיות התורה, היינו ימי טוב** להדיא, בגלוי מיד, וצריך לעיין לחפש אור אלוקות כי היא מכוסה **ע"י ימי רע והחשך השורה עליהם.**

אבל מי שכופה את יצרו הרע /להיבמחשבה דבור ומעשה, **היינו את הימי רע, היינו המדות רעות,** העיקר מתחיל במחשבה לברר מה הוא הרע ומה הוא הטוב, כי המדמה מתלבש במצוות להפך טוב לרע ורע לטוב, והיצר דוחף ללמד חוב על בני אדם. וצריך לכופ את היצר רע ללמד זכות, ולראות כל דבר בעין טובה, ולדעת היכן הגבול בזה לפי דעת התורה/לג. ובדבור כופה יצרו הרע כמ"ש "נצור לשונך רע", ומתגבר לדבר רק בדברי תורה ויראת שמים כמ"ש "ודברת במ". ובמעשה כופה ומכניע יצרו הרע ומתגבר לעשות רק טוב כמ"ש "סור מרע ועשה טוב", ובוה יש מדרגות רבות ככל שעולה מדרגה אזי גם התר נחשב לאיסור, כמ"ש התקדש במותר לך. **אזי הרע נתבלבל לז' לגמרי** נכנע ולא מתבטל/לח **נגד ימי הטוב שבהם, אזי** אור אלוקות **אותיות התורה בולטות ונראים ומאירים ביותר** כי ע"י כפיית היצר נתבטל גזרת ימנע מרשעים אורם. **כי מתחל' לא היו מאירין כל כך, כי לא קבלו אור מלמעלה, כדי שלא יקבלו הימי רע** דהיינו שלא תיהיה יניקה לסט"א **יותר מכדי חינונו. ועכשיו שנתבטל הרע, ונשארין אותיות התורה לבד, אזי מקבלין אור רב מלמעלה [לט] :** משמע שמדובר במי שנמצא במקום מטונף דהיינו במצב של הסתרה והתגברות היצה"ר, וע"י שכופה את יצרו שלא לעבור עבירה ואדרבה לעשות טוב, אזי כשם שהוא מכניע את הרע אצלו כך נכנע הרע וההסתרה שמסתיר ממנו את האלוקות שבכל דבר, ועוד שהדבר שהיה נסתר מקבל אור רב מלמעלה כי תחילה קבל חיותו רק מהסובב שמאיר בשווה לכל, דהיינו מבחי' הרצון שיהיה קיום גם לרע, אבל כשנופל הרע אזי נשפע אור התגלות אלוקות מהסובב ונהפך לממלא, דהיינו התגלות שאפשר להשיגה.

^{לב} **בתורה יט ותורה לו** הארכנו בזה ועיין חת"ס על גיטין דף פ. כאשר הקב"ה פילג את אוכלוסית העולם לע' אומות בעקבות פרשת מגדל בבל כל אומה ואומה קבלה שפה ייחודית לשימושה אשר נוצרה לפי טבעם של בני אותה אומה ובהשפעתם של המולות ושל שרי אותה אומה במרום.

ועיין שם משמואל על חומש דברים שנת תרע"ו- לשון הקודש נוטה לפנימיות וכל מיני לשונות העמים נוטין לחיצוניות, באופן שבהתפשטות הפנימיות מתפשטת תחילה ללשון הקודש וממנה ליתר הלשונות עד שמתפשטת גם לחיצוניות למשוך אותו אחר הפנימיות, ובהיפוך בהתפשטות החיצוניות מתפשטת תחילה ללשונות הגוים ומהם ח"ו ללשון הקודש עד שמתפשטת גם לפנימיות ומושכת את תשוקת פנימיות הלב לחיצוניות, שהיא מהות האומה שמדברת באותו לשון. וכמו שהגיד כ"ק אדמו"ר דרי"ם וצללה"ה מגור שלשון צרפת מושכת לניאוף ר"ל, ולדעתי הטעם משום שהאומה הצרפתית משוקעת בטינוף זה יותר מכל האומות כידוע, ע"כ שפתה מושכת לטבעה ומהותה, וממנה תקיש ליתר לשונות הגוים שכולן מתפשטים מהותם וטבעם בלשונותיהם ומושכין את תשוקת לב האדם לטבעם ומהותם בחיצוניות. ובוה הנני מבין מה שסיפר כ"ק זקני האדמו"ר הגדול וצללה"ה מקאצק היות שבימי קטנותו היתה גוירה במדינתו שלא לישא אשה טרם ידע שפת המלכות, ע"כ ה' אז המנהג ללמד את הקטנים הלשון ההיא, וסיים שהוא ז"ל ה' משגיח על עצמו שזה לא יזיק לו, עכ"ד.

^{לד} גם בדפדפון-שם, ובתשכ"ט- (גם) שם

^{לה} **כפי שיבאר** שע"י כפיית היצר, נופל הרע המכסה על אותיות התורה שבכל דבר ואזי מתגלה לו בכל דבר בטוב שהיה גנוז ממנו. ולכאורה צ"ע כיון שהרע נופל רק ע"י כפיית היצר, איך יודע במה לכפות את יצרו, הרי עדין הרע לא נפל, והכל נדמה לו למישור. ועיין לקוטי הלכות אות תצא שבאמת עיקר כפיית היצר מתחיל מברור הטוב מרע. עיין בלקוטי תפילות (אות תצא) ד"ה אנא ה' - וְאֶזְכֶּה לְהִבִּין וְלִרְאוֹת וְלִמְצָא וְלִגְלוֹת הַטּוֹב הַמְלֻבָּשׁ בְּיָמֵי רַע, וְלִבְרַר הַטּוֹב מִן הָרַע וְתַחֲסוּס וְתַחֲמֵל עָלַי מַעֲתָה, וְתַצִּילֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ תָּמִיד מִיָּמֵי רַע שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָּהֶם שׁוֹם כַּח לְהִתְגַּבֵּר עָלַי חַס וְשָׁלוֹם.

^{לו} **לגבי זולתי להכריח** תמיד לטוב לפי כללי התורה, כי כל מידה נמשכת למינה בבחי' מצא מין את מינו ונעור, ולכן טבע המידות לראות רע בכל דבר, על זה אמרו חז"ל כל הפוגם במומו פוגם, וצריך להכריח עצמו לראות טוב, וזה כוונת הפסוק מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב כי החפץ חיים נלחם תמיד לראות בעיקר טוב. ולגבי עצמי יותר קשה כי צריך לבד מהאסור עוד לברר המותר שהוא מיותר. ועיקר כפיית היצר הוא ברשות וההיתר.

^{לז} גם בתולדו- ותבלבל, ונלוח התיקון שם- נתבטל

^{לח} **נ"ל שלזה התכווין** רבנו במה שאמר נתבלבל, ולא אמר נבטל. והטעם נ"ל שכיון שהוא במדרגת כופה את יצרו ולא ממתי אותו, לכן הרע רק נכנע. וכשאדם עושה מה שבכוחו אזי הקב"ה מפיל את היצה"ר חללים חללים כמבואר בתורה ו'. בחי' לבי חלל בקרבי המבואר בתורה עב. וקמ"ל כאן אע"פ שלא נתבטל היצה"ר אלא הוא עדיין במדרגה שצריך לכפות את יצרו הרע וזכה שהרע נופל ומתגלה הטוב.

^{לז} הכוונה שיש תוספת מהסובב אל הממלא כי בעלמא כל חילוקי המדרגות הן בממלא עצמו אבל כאן ע"י כפיית היצר שנופל הרע אפשר להמשיך תוספת מנחוץ מהסובב לממלא. אין לנו שום תפיסה בסובב רק צדיקים יחידים נטולה היה להם איזה תפיסה מועטת במשורו מהסובב (הריצ"ח לג ב' דקה 46)

נמצא, זה שכופה את יצרו, היינו שכופה את ימי רע. כשהוא מדבר עם העכו"ם, או שרואה מדותיהם, כנ"ל בתחילת אות ב"מ, לא יכול להתנצל ולומר שא"א לו לעבוד את הש"י, כי על אף הסכנה להיתפס ברשתם/מ"א, אבל ע"י שכופה יצרו לדעתו אזי תיכף הרע ששוכן על הטוב היינו אותיות התורה, נתבטל ונופל, ואותיות התורה בולטין מתוך כלל האותיות שאינן של תורה, כדמצינו באורים ותומים/מ"ב) **אזי הוא יודע התורה שבאותו הדבר: נראה שאין הכוונה שמתקן את העכו"ם ומפיל ממנו את הרע, אלא רק לגבי עצמו. כי קודם שכופה את יצרו, אזי הרע שבו מצד שכל דבר נמשך לשרשו, אזי מושך אותו להתפעל ולראות את הרע שבדבר, אבל ע"י שכופה את יצרו ומכניע הרע של עצמו, אזי הטוב שבו גובר, והוא המושך לשרשו, והכלל שכל טוב שבעולם שרשו אחד דהיינו הקב"ה וכשהטוב הוא השולט והמנהיג את ליבו, אזי בכל דבר מיד נמשך ליבו להתפעל מהטוב, כי נמשך לשרשו הטוב. וכמו שמספרים מהבעש"ט שראה פעם חילול שבת והצטער מאד כי אמר אם אני רואה סימן שיש בי בחי' מאותו דבר.**

וז"ש בזה"ק וזה שכתוב בזהר הקדוש (פרשת **לך לך דף צ' ע"א**)/מ"ג על הפסוק בתהלים **ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו** [מ"ד]/מ"ה, דרש רבי חייא שם **אלין אינון** אלה הם בני אדם **דמתגברין על יצריהון אינון דמיין למלאכין ממש** הצדיקים אחרי שמתגברים על יצרם ועושים רצון קונם, הם כמלאכים שעושים תמיד רצון קונם בשלימות כי אין להם יצה"ר. והצדיקים האלה נקראים **עושי דברו** פי' עושי תורתו, כיוון **דעבדין להאי דבר** שעושים את דבר הזה דהיינו גורם להמשכת בחי' תורה חדשה ע"י שמפשיטים את אותיות התורה מהלבושים וכסויים, ואזי האותיות מקבלין אור רב מלמעלה, מאור

^מ **כך נראה**, אבל צ"ע כי שם הלשון ואפילו מי שעוסק במו"מ בעכו"ם. וכאן הוא מדבר עמהם ורואה מדותיהם.

^{מא} **עיון לק"ה פורים ד' אות א'** – שכשם שיש אהבה במדות ואהבה שבדעת כך לעומת זה יש כפירות במדות שאפשר למצא שם אותיות ויש כפירות שאין בהם שום שכל ושום ניצוץ קדושה, וכמוכא בכתבים שהעבודה זרה אין בה שום ניצוץ דקדושה, והוא בחינת צוּאָה ממש בידו חס ושלום, מאחר שאין שם שום ניצוץ דקדושה כנ"ל. ועל כן הוהירה אותנו התורה לפרש מדרכיהם ולהתרחק מהם והכל אסור משום חקות העובדי כוכבים, הינו כפי שלא יהיה נתפס חס ושלום, בבחינת הקלפה השנייה, שהיא בחינת חקות העובדי כוכבים ששם אין שום טוב: אבל צדיק גדול שכופה יצרו יכול שיפול לפניו גם הלבושים ששם ואזי יזכה לאור המחיה את הקליפה הגמורה שהיא מאמר סתום כמבואר בתורה יב תנינא ואזי יזכה לאור הגנוז שם שהיא אהבה שבדעת.

ועיון תורה רמד – מי שהוא מערב בין העכו"ם, דהיינו שיש לו עסקים ומשא ומתן עמהם, צריך לשמור עצמו מאד מאד שלא יזיק לו, כי בקל יוכל להתפס ברשתם, חס ושלום, לחלק עצמו ממדרגת יהדותו שיש לו, כי לא די להאדם שהוא בעולם הזה השפל אשר מלאכים אין להם כח לעמד בזה העולם. כמו שמצינו שפעם אחת באו מלאכים בזה העולם ונלכדו מאד (זהר בראשית דף נ"ח). אָבֵל באמת ישיראל יש להם כח יותר ממלאכים, והם יכולין לעמד בזה העולם ולהתגבר על העולם הזה, ולהדבק בהבורא יתברך שמו, אָבֵל להיות גם כן מערב עם העכו"ם, זה קשה מאד, על כן צריך לשמור עצמו מאד מאד, להיות פיתד חזק בל ימט ממדרגת פשרותו ויהדותו:

^{מב} **יומא דף עג:** כיצד נעשית רבי יוחנן אומר בולטות ריש לקיש אומר מצטרפות והא לא כתיב בהו צד"י אמר רב שמואל בר יצחק אברהם יצחק ויעקב כתיב שם והא לא כתיב טי"ת אמר רב אחא בר יעקב שבטי ישורון כתיב שם מיתבי כל כהן שאינו מדבר ברוח הקודש ושכינה שורה עלי אין שואלין בו שהרי שאל צדוק ועלתה לו אביתר ולא עלתה לו שנאמר ויעל אביתר עד תם כל העם וגו' סיועי הוה מסייע בהדייהו:

רש"י – בולטות – האותיות בולטות כגון ע"ן משמעון למ"ד מלוי ה"י מיהודה, לומר עלה, וכל אחת אינה זזה ממקומה אלא בולטת במקומה והוא מצרפן:

ועיון תורה רפא – אפלו אדם פשוט אם ישב עצמו על הספר, ויסתכל על אותיות התורה, יכול לראות חדשות ונפלאות, הינו שעל ידי הסתכלותו היטב היטב על אותיות התורה יתחילו האותיות להאיר ולהצטרף בבחינת אותיות בולטות ומצטרפות שאמר רבתינו, זכרונם לברכה (יומא עג:). ואזי יראה נפלאות צרופים חדשים, ויכולין לראות בהספר מה שבעל המחבר לא בן לזה כלל, וזה אפשר אפלו אדם פשוט, כי אדם גדול יכול לראות זאת בלי יגיעה, רק אפלו אדם פשוט לגמרי יכול להשיג ולראות חדשות כנ"ל, אם ישב עצמו ויסתכל על אותיות התורה כנ"ל, אף שלא יעמיד הדבר לנסיון, כי יכול להיות שאז דוקא לא יראה כלל, אף אף על פי כן יכול להשיג לזה אפלו אדם פשוט כנ"ל: ע"כ.

מה שכתב אדם גדול יכול לראות זאת בלא יגיעה נראה כוונתו למבואר כאן שהכופה את יצרו הכסויים נופלים ואותיות בולטות.

^{מג} **זוהר לך לך דף צ.** (סוף סתרי תורה) – פתח רבי חייא (עיון מתק מדבש שכנראה הוא לא רבי חייא דמן חברייא אלא אחר עייש) ואמר, (שם קג ב) ברכו יהו"ה מלאכיו גבורי כח עושי דברו וגו', וגו'..... דבר אחר, **ברכו יהו"ה מלאכיו, אלין אינון צדיקיא בארעא, דאינון חשובין קמי קודשא בריך הוא כמלאכי עלאי ברקיעא, בגין דאינון גבורי כח, דמתגברי על יצריהון, כגבר טב דמתגבר על שניאיה,** (ועיי' כך הם עושי דברו) **לשמוע בקול דברו,** (דהיינו) **זוכאן בכל יומא למשמע קלא מלעילא בשעתא דאצטריכו,** השתא מאן יכיל למיקם בהדייהו (לעמוד במציצתם של אותם צדיקים גבורי כח) **דאינון קדישין עליונין,** זכאין אינון דיכלי למיקם קמייהו (אשרי מי שיכול לעמוד לפנייהם), זכאין אינון דיכלי (ד"א ל"ג למאן דיכול) **לאשתובא מקמייהו** (שיכול להנצל מהם שלא יכוחו בוחלתם), **אשגוחתא דקודשא בריך הוא עלייהו בכל יומא,** היך אנן יכלין למיעל קמייהו, ועל דא כתיב (שם סה) **אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך,** וכתיב (שם פד ו) **אשרי אדם עזו לו כן וגו':**

^מ תהלים קג כ

^{מה} **תהלים פרק קג** (כ) **ברכו יהוה מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמע בקול דברו:**

האהבה שבדעת/מיו, שזו בחי' תורה חדשה/מ¹², נחשב כאילו עשו אותה, ומה שכתוב **לשמוע בקול דברו** הפירוש שע"י שעושים את הדיבור כנ"ל, אזי **אינון זכיון למשמע קלין מלעילא** הם זוכים לשמוע את קול ה' מלמעלה, דהיינו את התורה חדשה שירדה מלמעלה לאותיות שהם זכו להפשיט מלבושן, ומתגלה להם דבר ה' בבריאה וזוכין לשמוע אותו ולראות אלוקות ובעיקר כנ"ל את כח אהבתו ית' לישראל שבכל דבר בריאה.

וכמו שהולך ומבאר **כי התורה נקראת דבר** לשון דיבור/מ¹³, **כמ"ש (תהלים קה)/מט** [2] **דבר צוה לאלף דור** פירוש שהקב"ה ציווה להוריד את התורה לעולם אחרי אלף דור/מ¹⁴, וראה שאין העולם מתקיים בלא תורה והקדים להורידה אחרי כן דורות. נמצא מבואר שהפסוק קורא לתורה דבר. **וכל מה שאותיות התורה נתצמצם ונתלבשים בצמצומים ובלבושים יתירים, התורה הוא בהעלם ובאתכסויא יותר** ויותר קשה להתדבק בהקב"ה על ידה. **ומי שמפשיט את האותיות התורה מהלבושים** שע"י מתווסף בה אור רב מלמעלה, מאור האהבה שבדעת, **הוא דומה כמי שבונה את התורה** כי מגלה תורה שמגלה את הקב"ה ואהבתו לישראל.

¹² **כי רק כשמאיר** אור האהבה שבדעת במידות אז זוכה להשיג אותו אבל א"א שיאיר במדות כל זמן שמעורב בהן רע לכן צריך תחילה שיוכר ליבו דהיינו שיכניע הרע שבו על ידי כפית יצר ליבו לדעת התורה.

עיין פרפראות לחכמה אות א' – עושי דברו לשמוע בקול דברו היינו שהדבר היינו אותיות התורה מקבלין אור רב מלמעלה וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, על פי מה שמבואר לקמן באות ד' ה' שבכל המדות שורה בהם אהבתו יתברך, ויש עוד אהבה למעלה מזו שהוא בחינת אהבה שבדעת והנה בהמדות שהם בחינת ימים יש כנגדם בחינת ימי רע שהם מדות רעות (שזה בחינת יום ולילה אור וחשך שיש בכל יום), אבל הדעת הוא למעלה מהמדות ושם אין שום אחיזה להרע כלל, בחינת (ישעיה י"א) לא ירעו ולא ישחיתו כי מלאה הארץ דעה, כי שם (תהלים קל"ט) גם חשך לא יחשיך ממך, כי הוא בחינת (זכריה י"ד) יום אחד וכו' אשר הוא לא יום ולא לילה המבואר לקמן בפנים אך כל זמן שהימי טוב מלובשין בימי רע, אזי אי אפשר להם לקבל אור מלמעלה היינו מבחינת אור האהבה שבדעת בכדי שלא יקבלו הימי רע על ידי זה יותר מכדי חיונו, אבל כשמלקטין ומבררין האותיות התורה שהיו מלובשין בהימי רע ומעלין אותם משם, אז נמשך עליהם אור רב מלמעלה, היינו שיכולין לקבל איזה הארה והתנוצצות מאור האהבה שבדעת, שזה בחינת זכיון למשמע קלין מלעילא:

¹³ **כמבואר בלק"ה פורים ד' ד'**. בודאי אין הכוונה לחדשה ממש שהרי זאת התורה לא תשתנה אבל הכוונה לכיאויר תורה והבנת והשגת התורה ביתר דעת באופן שמתגלה בה ה' באור גדול.

לק"ה פורים ד' ד' – וכשנתגלה אור הגנוז אז נעשה מזה תורה חדשה, כי קדשא ברין הוא ואורייתא בלוו חד, וכשהוא יתברך נסתר זה בחינת הסתרת והעלמת התורה וכשנתגלה ההסתרה זו אזי נתגלה תורה חדשה, וזה בחינת המגלה שהוא לשון התגלות, כמוכא, כי נתגלה תורה חדשה על ידי שנתגלה אור האהבה שבדעת, שהוא בחינת אורייתא דעתיקא סתימא שמשם יונקת התורה הקדושה שלגו, ועל פן לא נתנה עד אחר שבא עמלק והכניעו אותו, כי עקר התגלות התורה תלוי בהכנעת עמלק, שהוא בחינת הקלפה שניקתה מההסתרה הנ"ל, וכשמכניעין אותו אזי נתגלה ההסתרה. ואזי זוכין לתורה. כי כל התורה הקדושה יונקת מבחינת האהבה שבדעת, שהוא אורייתא דעתיקא סתימא, ועל פן קבלו ישראל התורה מחדש בימי אחרון, כי עקר קבלת התורה תלוי בהכנעת עמלק כנ"ל. ועל פן אין בהמגלה שום שם בפרוש רק ברמז בראשי תבות, כי הוא בחינת אור הגנוז, בחינת התורה הגנוזה שנתגלה אז, ששם הוא למעלה מכל הקדשות. ועוד יש בזה דברים הרבה. ברוב השם לעולם, אמן ואמן: ועל פן תכף אחר פורים קורין פרשת פרה זאת תקת התורה וכנ"ל, וזהו:

¹⁴ **כנ"ל שע"י שעושים** את הדבר שומעים את דברו. וכן מצינו בחו"ל דבר לשון דיבור עיין מכות ט: זה דבר הרוצח מכאן שהוא מדבר בעד עצמו. ובשבעות מט. זה דבר השמיטה דרשו לשון דיבור. עוד דיבור לשון דבר אחד לדור פירוש מנהיג, וכן התורה לשון הוראה והנהגה.

¹⁵ **תהלים פרק קה (ח)** זכר לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור:

רש"י (ח) דבר צוה לאלף דור – התורה אשר צוה להודיעה בעולם לאחר אלף דור וראה שאין העולם מתקיים בלא תורה והעביר מהם תשע מאות ושבעים וארבעה דורות, ויש לפתו כפשוטו זכר לישראל את בריתו אשר צוה והבטיח לשמור להם לאלף דור כענין שומר הברית והחסד לאהביו ולשומרי מצותיו לאלף דור:

¹ ובדברי הימים א טו טז

¹⁶ **פשוט המאמר סתום**, כי לפי זה נמצא שאפילו אם כל דור הוא רק עשרים שנה, נמצא שעולם התווה היה במקום אלפים שנה, עשרים אלף שנה. עוד מבואר שהתקעד דורות החסרים מאלף, שלא נבראו הם עזי פנים שבדור. ונראה כיון שהשבירה קדמה לעולם התיקון, היה כביכול מחשבה לברוא את העולם בדין הרבה יותר קשה ממה שנברא למעשה, בבחי' הכתוב שרצה הקב"ה לברוא את העולם המדת הדין ושיתף מדת הרחמים. ומאמר הנ"ל מבאר שגם את הדין עצמו שרצה לברא בלא רחמים רצה תחילה לברא הרבה יותר קשה. ומסתמא הכוונה שככל שהדין קשה ואעפ"כ ממתקים אותו אזי השכר גדול הרבה יותר. אלא שראה שאין העולם מתקיים וכו'. אולי זה בעצמו רמז לעולם הנקודים שקדם לעולם התיקון אורות גדולים שיצאו מעיני אדם קדמון והכלים לא היו חזקים מספיק לאורות כל כך גדולים ונשברו. וזה רמזו חז"ל במאמר הנ"ל שרצה לתת את התורה לאלף דור דהיינו שקודם מתן תורה יהיו עזי פנים נוראיים, דהיינו בני אדם אם אורות עצומים שלא מצליחים ליישב אותם בליבם וכל העצמה של נשמתם תהפך לעזות פנים נוראה. ואם באלפים שנות תווה הלך העולם ונתרחק מהקב"ה עד שעלת השכינה לרקיע השביעי, הרי שבאלף דור היה הקרע עצום הרבה יותר, עד שהיו מחריבים את העולם בלא אפשרות לתקן.

ביאור סוד התקעד הדורות עפ"י הסוד עיין עמק המלך שער ה' פרק ל' ופרק לא.

למשל אותיות התורה שהיו מפוזרין ומפורדין בלשונות העכו"ם, דהיינו שנפלו מלשון הקודש אל לשון הגויים ולא הי' שום אדם יודע מהם ישראל לא ידעו אותן ואת פירושן כיון שנפלו מהם, והגויים ידעו פירושן ולא ידעו שהן נפלו מישראל מחמת הימי רע שהחשיך עליהם והלביש אותם. וכשבא זה האדם צדיק כגון רבי עקיבא^{נ"ב} שהוא דומה למלאך ה' צבאות^{נ"ג} [נ"ד] דהיינו שהיה כופה את יצרו עד שהכניע את יצרו ונעשה כמו מלאך שאין לו יצר הרע, ור"ע ידע שבעים לשון וכשהביט בלשון אפריקי, אזי ע"י שכופה את יצרו, היינו הימי רע. אזי הרע היינו לשונות העכו"ם נכפפין ונתבטלין כנגדו, ואזי נשארין אותיות התורה בולטין ומתוך לשון כתפי נשאר בולט תיבת טט, ומלשון אפריקי נשאר בולט תיבת פת, והבין שהן מלשון הקדש. וכשנפשטין מהלבושים הגשמיים, היינו מלשונות העכו"ם, היינו ממדות רעות, היינו מימי רע, אזי מקבלין אלו אותיות התורה אור רב יותר ממה שהיו מקבלין מתחילה^{נ"ה}. כי מתחילה לא היו מקבלין אלא כדי חיות הראוי לאותו מקום, כדי שלא להשפיע יותר מהראוי להם. ובלק"ה פורים ד' א' מבאר שיש בזה שתי בחי' כי כשם שיש אהבה שבמדות ויש אהבה שבדעת, כך יש ימי רע במדות שיש בהם אותיות, ויש ימי רע שאין בהם שום שכל ושם ניצוץ קדוש והם רע גמור בלי טעם ונקראים חקות הגויים, והם מקבלים חיות ממאמר הסתום כמבואר בתורה יב תנינא, שהיא קדושה כל כך גבוהה שאין לסט"א אפשרות לינק ממנה, לכן משם שולח הקב"ה חיות לקליפות^{נ"ו} בלא חשש. ושם רק צדיק גדול מאד יכול ע"י כפית היצר לזכות שיפלו הלבושים ויתגלה אור הכתר הוזה שהוא אור הגנוז אור אהבה שבדעת.

שם ה' – ועל פן חיב לבסומי בפורי'א עד דלא ידע בין ארור הקמן לברוך מרדכי, כי שם (ביום הפורים)^{נ"ז} הוא למעלה מהדעת ושם אין שיף לומר ארור הקמן וכו', (כי משם אדרבה מקבל המן את חיותו) כי שם הוא פלו טוב למעלה מהמדות למעלה מימי טוב וימי רע כפ"ל.

כמ"ש בכתבי האר"י על מה שאמרו בגמ' חייב אדם להשתכר ביין בפורים עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי^{נ"ח} וכו', היינו שימשיך שפע להקליפות כדי חיונו ולא יותר. לכן צריך להשתכר ואז אם יאמר מתוך שכרותו דהיינו בלא דעת, ברוך המן, ימשיך לקליפה חיות כדי חיותה ולא יותר^ט (ע"י בפע"ח בכוזנות פורים פרק ו' ס"א) מבואר שם שצריכין להמשיך חיות להקדושה

^{נב} מנחות דף לד: – תנו רבנן לטטפת לטטפת לטוטפת הרי כאן ד' דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אינו צריך טט בכתפי שתיים פת באפריקי שתיים.

^{נא} פרש"י – לטטפת לטטפת לטוטפת הרי כאן ד' – מכאן שכותב ד' פרשיות בד' בתים: טט בכתפי שתיים – באותו מקום קורין לשתיים טט:

^{נג} נראה שרומז למה שיבאר לקמן באות ו' עה"פ שסתי כהן ישמרו דעת ודרשו חז"ל אם הרב דומה למלאך ה' צבקות תורה יבקשו מפיהו.

^{נד} עיין מנחות לד: שר"ע דייקא גילה שטטפת היינו טט בכתפי שתיים וכו' הוא שלא טעה במלאך ה' צבקות כנ"ל בתורה לא

^{נה} אולי מזה הטעם הן שייכות למצוות תפלין דייקא שיש בה אור רב מלמעלה.

^{ני} דהיינו מזהרצון שבכתר שרוצה שיהיה קיום לסט"א בשביל הבחירה. שהיא בחי' הארה המכונה טובב שפירוש שמאיר בשווה לקטן ולגדול.

^{נז} לק"ה פורים ד' ב' – וזהו בחינת עצם מעלת פורים, ואיתא שבשום יום טוב ואפלו בשבת לא נמצא תקף הארה נפלאה כמו בפורים, כי באמת הפליא השם יתברך עמנו ונתהפך מהפוך ממש, כמו שכתוב (אסתר ט). "ונהפוך הוא וכו'". כי הוא רצה להתגבר חס ושלום, בבחינת הקלפה השנייה שאין שם שום טוב וכו' כנ"ל. ועל ידי הצדיק מרדכי נתהפך בהפוך ממש, כי וכו' שיתגלה אור האהבה שבדעת שמשם מקבלת חיות הקלפה הנ"ל מגדל ההסתרה ועכשיו נתגלה אור הגנוז והם נתבטלו כנ"ל, כי אין חיותם רק מההסתרה וכו' כנ"ל. ועל פן ימי הפורים לא יעברו וכו' (שם) וכל המועדים בטלים חוץ מפורים, כי פורים הוא בחינת התגלות אור האהבה שבדעת שיתגלה לעתיד לבוא.

^{נח} מגילה ז: וילקוט שמעוני אסתר רמז תתנח

^{נט} מגילה דף ז: – אמר רבא מיחייב איניש לבסומי (להשתכר ביין) בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

^ס הוספה של מוהר"ן בתקפא

^{סא} פרי עץ חיים – שער ר"ח חנוכה ופורים – פרק ו' – והנה מה שאמרו רז"ל שצריך איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, הכוונה היא – כי ידוע שיש ניצוץ של קדושה בכל קליפה המחייבה אותה, ואם יסתלקו ממנו לא יאשר לו חיות ויתבטל לגמרי מיד. (ב): הגהה (ב) הגהה צמח – ואע"פ דאכלו רעים אינון א"א, ושתי דודים אינון וז"ן על כל זה, אע"פ שכחא שריין, הנה אמא נותן הגבורה דנוקבא, שהם סוד היין. ואבא נשאר בסוד האכילה למעלה, לכן השתיה שנגלה למטה, הוא יותר על האכילה שהיא למעלה, ע"כ הגהה:

והנה ביום הגדול הזה, שיש אותו הארה גדולה, אנו רוצין שגם לזאת הנצוץ יגיע לו חיות לעצמו, מזה ההארה, אבל לא שיגיע כל כך להאיר לקליפה (ולזה צריך שישתכר האדם ביום הזה, עד שלא ידע בין ארור מן לברוך מרדכי, אולי ישגה ויתן ברכה לאותו ניצוץ שבקליפה ויתברך גם הוא, אבל לא תהיה ברכה כוונה שלימה, שאם יהיה כן יגיע לו הרבה, ותתברך גם הקליפה) (נ"א ולכן צריך לומר ברוך המן, להמשיך אור גם לניצוץ ההוא, לכן צריך לאומרו שלא בכוונה אחר שהוא שיכור וכבר יצא מדעתו, ואם היה

הנעלמות דהיינו לניצוץ/ס²⁹ הנעלם **בתוך הקליפות. אבל צריכין להמשיך החיות בצמצום גדול, שזהו סוד כוונות השכרות של פורים ע"ש** שם מבואר איך זוכים לעשות זאת מי שלא זיכך ליבו לגמרי ולא הכניע עדין את כל הימי רע, לכן עושה דבר שיגרום לו להמשיך ברכה לשם בלא כוונה. ורבינו לוקח משם רק את העקרון שא"א להמשיך האור רב מלמעלה לניצוצות המחיינ את הקליפות מחשש שינקו יותר מדאי ויתגברו יותר. אבל מי שזכה לכפות יצר ליבו לדעתו כמבואר לעיל, עד שהכניע לגמרי את הימי רע אזי נמשך לליבו אור רב מלמעלה, וכן כל מקום שבא לשם נופל לפניו הימי רע ונמשך לשם אור רב מלמעלה כי כבר אין חשש כלל של יניקת הקליפות כי הן נכנעות לפניו.

אבל כשנפשטין האותיות מהקליפות, ע"י הצדיק שכופה את יצרו אזי מקבלין אור רב מלעילא. וזהו עושי דברו לשמוע בקול דברו, כשעושיין ובונין להתורה שהיה מתחילה מפוזרין ומפורדין בלשונות העכו"ם ובמדות רעות ובימי רע, אזי לשמוע בקול דברו, וזוכין למשמע קלין מלעילא. היינו שהדבר היינו התורה כשהם בולטים כנ"ל אזי מקבלין אור רב מלמעלה מאור האהבה שבדעת, **וזה שמיעת התורה** שהיא חדשה בהתגלות ה' והתגלות אהבתו לישראל שבה:

וזה בחי' נעשה ונשמע [ס³⁰] שאמרו ישראל לפני מתן תורה, דהיינו שזכו לאמונה שלימה ובטחון בה' עד שהיו מוכנים לעשות כל מה שיאמר להם בביטול גמור, ולפי רבנו נראה לבאר שכפיית היצר הזה, על ידו עשו ישראל את הדיבור של ה' אליהם/ס³¹, **שמתחלה** ס³² ע"י שכופים את יצרם **עושיין ובונין לאותיות התורה, שיהא אותיות בולטות ומצטרפות** כדמצינו באורים ותומים, בגמ' {**יומא עג:** [ס³³]/ס³⁴} שרבי יוחנן אמר אותיות בולטות במקומן וריש לקיש אמר אותיות זוות ומצטרפות, וביאר הריטב"א דלא פליגי אלא תחילת בולטות ואח"כ מצטרפות, שעל כן נקראים אורים ותומים שתחילה מאירים דבריהם ואח"כ תומים ומשלימין דבריהם. **ואח"כ** ע"י שהיו האותיות בולטות ומצטרפת **נשמע** /ס³⁵ להם דבריהן, **זוכין למשמע קלין מלעילא. היינו שאותיות התורה מקבלין חיות ואור רב יותר ממה שקבלו מתחילה כשהיו מלובשיין בלשונות הגוים ובימי רע** ולכן כשהיה נופל הלבושים וההסתרה מהן היו בולטות ע"י רוב האור שקבלו :

בכוונה ח"ו יאיר גם אל הקליפה) ולעד"נ, כי כשאנו ממשיכין אותו מוח בינה ברחל, על ידי שתיית היין ברבוי גדול, יש הארה גדולה שיהיה זה כח להאיר גם לניצוץ הוא שבתוך הקליפה:

³⁰ **לניצוץ שבקליפה** – זה לשון האריז"ל בפרע"ח הנ"ל. וצ"ע מלק"ה הנ"ל פורים ד' שם מבואר שאין שום ניצוץ קדוש בקליפת המן עמלק. ולכן חיותו רק מהמאמר הסתום.

וזה לשון מוהר"ת שם – בְּבְחִינַת הַקְּלִיפָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁמֵּן אֵין שׁוּם נִיצוּץ וְאֵין שֶׁם שׁוּם טַעַם, כִּי אֵין שֶׁם שׁוּם שְׁכָל וְשׁוּם נִיצוּץ, וְהוּא שְׂרָשׁ הַסְּטָרָא אֲחָרָא וְהַקְּלִיפָה, כִּי כָּל הַסְּטָרָא אֲחָרָא מְקַבְּלִין מִשָּׁם. ...הַקְּלִיפָה הַשְּׁנִיָּה הַנִּלְ, שֶׁהוּא כְּלוּ רַע וְאֵין שֶׁם שׁוּם שְׁכָל וְשׁוּם נִיצוּץ דְּקַדְשָׁה כְּנִל. וְכַמוֹכָא בְּכַתְבִּים שֶׁהָעֲבוּדָה יָרָה אֵין בָּהּ שׁוּם נִיצוּץ דְּקַדְשָׁה, וְהוּא בְּחִינַת צוּאָה מְמֵשׁ שֶׁהוּא מוֹתְרוֹת גְּמוּר שְׁאֵין בוֹ שׁוּם טוֹב, בְּחִינַת צֵא תֵאמַר לוֹ וְכַמוֹכָא.

³¹ שבות כד ו'

³² **כי עשרת הדברות** הן דבר ה' הניצב בשמים תמיד, ומקיים את עשרת הדברות, שעל דן נברא ומתקיים העולם, וע"י כפיית היצר זוכים שאותיות בולטות וזוכים לשמוע אותן.

³³ בתשכט - שמתחילה

³⁴ ע"ש האורים ותומים כיצד מאירין ומשלימין ר"י אורט אותיות בולטות ור"ל אורט מצטרפות

³⁵ בתרלו - יומא עג) ובתשכט תוקן

³⁶ **יומא עג:** – למה נקרא שמן אורים ותומים אורים שמאירין את דבריהן תומים שמשלימין את דבריהן כיצד נעשית רבי יוחנן אומר בולטות (במקומן, לדוגמא אם היתה התשובה עלה היו בולטות האותיות ע' משמעון ל' מלוי וה' מיהודה והכהן היה מצרף מהן את התשובה מדעתו) ריש לקיש אומר מצטרפות (האותיות היו זוות ממקומן ומצטרפות מאליהן לתיבות שלימות להשלים התשובה).

המהרש"א ביאר ברעת רבי יוחנן שהאותיות היו בולטות בזה אחר זה כפי סדר צירופן.

הריטב"א ביאר שלא נחלקו ר"י ור"ל אלא כל אחד ביאר חלק אחר של סדר התשובה. וזה לשונו שם – הא דאמרינן אורים שמאירים דבריהם תומים שמשלימים דבריהם כך הוא הענין כי האורים והתומים פירש רש"י ז"ל שהם כתב שם המפורש שהיה נותנו בתוך כפלי החשן כי החשן היה ארכו אמה ורחבו זרת וכשכופל אותו נעשה זרת על זרת, וכתב שם המפורש בין הכפלים שעל ידי השם ההוא מאיר דבריו ומתמם דבריו, וכשהיה כ"ג מכוין בחלק אחד מן השם ההוא שנקרא אורים היו בולטין מן האותיות הכתובות באבנים אותיות שיש בהם תשובה לשאלתו כשיצטרפו והיו מאירות נגד עיניו מעורבות שלא כסדר, וכשהיה חוזר ומכוין בחלק השני מאותיות השם ההוא שנקרא תומים היו מצטרפות האותיות כסדר ונעשה מהם תיבות, ומפני זה היה צריך שיהא באבנים אותיות כל האלפא ביתא, והיינו דאמרינן בשמעתין כיצד נעשית ר"י אומר בולטות ר"ל אומר מצטרפות ומר אומר חדא ולא פליגי:

³⁷ **נראה שלא דווקא** נשמע ממש אלא כמו באורים ותומים שהיו יודעים לצרף האותיות לתיבות ומשפטים ומבינים איזה דיבור הסתתר שם, כאילו שומעים.

³⁸ בתרלו - זכין, ומתלו - זכין

אות ד

וזזה ידוע, שהתורה היינו המדות, עיקרה הוראות ומצוות בגבול ומדה, ועל ידה מכירים מדותיו ית' ויודעים ללכת בדרכי מדותיו, **היינו הימים, שורה בהם אהבתו ית"ש** דהיינו שכל מצווה היא במדה ששיער בדעתו שכך יתחברו אליו ישראל על ידה להיות עמו בצוותא מרוב אהבתו אותם. ואהבה היא מדת החסד **כמ"ש בזה"ק"א** כמו שכתוב בזוהר הקדוש **(בלק דף קצא ע"ב/ב)**. ובזוהר **בראשית דף מ"ו ע"א/ג**) על הפסוק **יומם יצוה ה' חסדו [ע"ו/ע"ה]**, **שהחסד היינו האהבה**, דהיינו אהבה שבדעת כפי שיתבאר לקמן (בסוף האות) **כמ"ש (ירמיה לא) ע"ו** **אהבת עולם אהבתך [ועל כן משכתיך חסד] וכו',** והחסד הוא יומא דאזיל עם כולוהו יומין [ע"ח/ע"ט] הוא יום שהולך עם כל

⁸⁷ בתולד ומתולד - בזוה"ק

^{עב} **זוהר בלק קצא:** - פתח ואמר (שמות יג כא) ויהו"ה הולך לפנינו יומם בעמוד ענן וגו', ויהו"ה זקיף טעמא לעילא, אמאי, אלא בההוא שעתא כמה יאות ושפירו הות להאי כלה, דאתכפיאת עד השתא בגלותא, והשתא אזלת בזקיפו דרישא, באכלוסהא בחדוה, בויהו"ה זקיף טעמא לעילא:

הולך לפנינו יומם, עד הכא לא ידע אי האי כלה אזלה לקמייהו, אי לא, דהא טעמא אפסיק בויהו"ה (הטעם פור שעל זה מפקיך בין זה להולך, ולא ברור מי הולך האם הקב"ה או המלכות), אלא אידי (השכינה) הות תמן, אבל מאן דאזיל קמייהו, (דכתיב הולך לפנינו) סבא עלאה מאריה דביתא, (שעליו נאמר ואברהם זקן בא בימים) ההוא דאומי (נ"א דאומין) ליה קודשא בריך הוא, (כמ"ש בי נשבעתי נאם ה') ומנו אברהם, (חסד ד"א שבו משרשת נשמת אברהם) דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהו"ה חסדו, (מכאן שחסד נקרא "יומם", נמצא זה הולך לפנינו הוא חסד ד"א בו משרשת נשמת אברהם) וכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה, (הטעם שחסד נקרא יומן כי הוא) יומא דכל יומין כלילין ביה (כל החסדים ד"א כלולים בו, כי בחסד הראשון כלולים כל החסדים כי כולם יצאו ממנו), יומא דשאר יומין ודאי, (הוא משפיע חסדים הנ"ל לכל הר קצוות) ועל דא אקרי יומם, (לשון רבים) ולא יום:

^{עג} **זוהר בראשית מז:** - ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, ויהי ערב מסטרא דחשך ויהי בקר מסטרא דאור ומגו דאינון משתתפי כחדא כתיב יום אחד. **רבי יהודה אמר,** מאי טעמא בכל יומא ויומא כתיב ויהי ערב ויהי בקר, למנדע דהא לית יום בלא לילה, ולית לילה בלא יום, ולא אבעון לאתפרשא. **אמר רבי יוסי,** ההוא יום דנפק אור קדמאה, (אור החסד) אתפשט בכלוהו יומי, (בכל השש קצוות) דכתיב בכלוהו יום, (לכן כתיב יום בכל הששה ימים כמ"ש בכלום "ויהי ערב ויהי בקר יום וכו'"). **א"ר אלעזר,** (אפילו בלא מילת יום) משמע, דכתיב בכלוהו בקר, ולא בקר אלא מסטרא (מהתפשטות) דאור קדמאה. **רבי שמעון אמר,** יומא קדמאה (שהוא החסד הראשון) אזיל עם כלוהו (הולך ומתפשט בכל זה ספירות עד שנעשית בחי המלכות שבו חסד דמלכות), וכלוהו ביה (וגם החסדים התחתונים חלקם בו, כי חסד דגבורה נעשה חסד דמלכות וכן כל השאר עד שהחסד שבמלכות נעשה מלכות שלו, בגין לאחזאה דלאו בהו פרודא וכלא חד (להראות שאין פירוד בין כל החסדים והם משולבים זה בזה באחדות אחת). ויאמר אלהי"ם יהי אור, (לכן כתיב יהי אור ולא יברא אור) יהי (ד"א ל"ג אור) אתפשטותא דהאי אור לתתא (כי יהי אור אינה בריאת אור, אלא התפשטות החסד למטה לעולמות התחתונים), ואלין אינון מלאכין (של חסד) דאתבריוא ביומא קדמאה, אית לון קיומא לאתקיימא לסטר ימינא (אין להם קיום אלא מצד החסד), (ומה שכתוב) וירא אלהי"ם את האור כי טוב, את לאכללא אספקלריאה דלא נהרא עם אספקלריאה דנהרא (דהיינו לכלול את המלכות עם ו"א, שתקבל אור ממנו ותשפיע לאלו המלאכי חסד כדי לקיימם), דאתמר (ד"א ביה) כי טוב (שהוא אור החסד).

ועיין הקדמות המתוק מודבש לדברי ר"ש - להבין מאמר הבא נקדים מש"כ האריו"ל שער הכוונות פ"ב דרוש החו"ג אות ח' שבכל חסד וחסד מהו' חסדים יש בכל אחד מהם כל זה נמצא א"כ שהחסד שבחסד דו"א והחסד שבגבורה וכו' והחסד שבמלכות כולם הם בחי' חסד אחד הנקרא חסד הראשון ואח"כ חסד הנקרא גבורה שהוא חסד שני מהו' חסדים מתפשט ג"כ לו' בחי' והם גבורת החסד שבחסד וגבורת החסד שבגבורה וכן על דרך זה כולם באופן שחסד הראשון מתפשט בו' חסדים של ו' ספירות וחסד שני מתפשט בו' גבורות של זהו' ספירות וכן כולם. עכ"ל.

משמע מההקדמה הנ"ל שהחסד הראשון מתפשט בכל המידות, רק ע"י שהחסד הראשון בעצמו מתחלק לו' מידות, שע"ז יש לו שייכות לכל מידה מהמידות שהולך להתפשט בה, ומה שמתפשט מהחסד בגבורה, זה הגבורה שבחסד הראשון. וכן בתפארת מתפשט הת"ת שבחסד הראשון. ועוד גם כל מידה מהו' מידות גם הן מתחלקות לו', והחסד הראשון, הגבורה שבו, מתפשטת בכל הגבורות שלכל המידות שתחתיו. וכן הת"ת של חסד ראשון מתפשטת בכל הת"ת של כל המידות שתחתיו.

^{עד} תהלים מב ט'

^{עה} **תהלים פרק מב (ט)** יומם יצוה יהוה חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי:

מצודות דוד (ט) יומם יצוה - בימים הראשונים כאשר הלכתי את בית ה' הנה ביום צוה ה' חסדו עלי והלכתי בטח בלילה במלון היה עמי שירה ותפלה לה' השומר חיי:

^{עו} **רמיהו פרק לא (ב)** מרחוק יודך נראה לי ואהבת עולם אהבתך על פן משכתיך חסד:

רש"י (ב) מרחוק - בזכות אבות. נראה לי - אני הנביא ואמר לי לאמר לכנסת ישראל אהבת עולם אהבתך:

^{עז} הסוגרים הם הוספה של מוהר"ת בתקפא

^{עח} עיין פרי עץ חיים סוכות פ"א ד"ה ונבאר עתה הסדר

^{עט} **פרי עץ חיים** - שער חג הסוכות - פרק א - ונבאר עתה הסדר, הנה לעיל בארנו, כי ערב יה"כ אמרו עליו, כל האוכל ושותה בתשיעי, כאלו מתענה תשיעי ועשירי, ושם בארנו, כי ט' וי' הם בחי' יסוד ומלכות בסוד הנסירה כנ"ל. אמנם ג"כ נכנסין או בו בחי' החסדים התחתונים, שהם כללות ה' חסדים שבמלכות, ובחי' כללות ה' חסדים שביסוד, וז"ס כאלו התענה ט' וי'. נמצא כי בעיה"כ, נכנסין בו בחינתו, ובחי' יוד"כ שהם יסוד ומלכות, ט' וי'. ואח"כ בד' ימים שבין יוד"כ לסוכות, נכנסין ד' חסדים אחרים מתתא לעילא,

הימים, (בחי' חסד דו"א המתפשט בכל קומת המלכות, שהם המצוות שנתן לנו הקב"ה להמליכו בקיומן) לכן נקרא יומם לשון רבים כי כולם כלולים בו ומקבלים ממנו, **היינו כל המדות רוצה לומר שאהבת הקב"ה לישראל הנעלמת מצד שהם בניו בחי' בן הנמשך ממח האב, היא הולכת ומתלבשת ומתגלה בכל המדות ובכל המצוות שציווה את ישראל. כי המדות הם צמצומים לאלקותו, כדי שנוכל להשיג אותו ע"י מדותיו, כמ"ש בזה"ק {בא מב:} שהקב"ה צמצם אין סוף אלוקותו לעשר ספירות בצלם אדם בגין דישתמודעין ליה פירוש כדי שנכיר אותו, כי בלא מדותיו אי אפשר להשיג אותו ולא יוכל להתקיים מלא כל הארץ כבודו.**

ומחמת האהבה שאהב את ישראל, ורצה שידבקו בו ויאהבו אותו עמו מזה העולם הגשמי, הלביש את אלקותו במדות התורה.

וזה בחינות של תרי"ג מצות, כי השי"ת שיער בדעתו שעל ידי המצוה הזאת נוכל להשיג אותו, ועל ידי זה צמצם את אלקותו פ"ד דיוקא באלו התרי"ג מצות. למשל שיער בדעתו מצות תפילין, שהמצוה הזאת צריך להיות כך, היינו ארבע פרשיות וארבע בתים/ב³⁹ של עור כתובים ורצועות של עור בחי' הנ"ל של הכנעת הבהמיות ע"י שכופה את יצרו לדעתו. כי כך שיער בדעתו, שעל ידי הצמצום הזה נוכל להשיג אותו ולעבדו, ולכן לא צוה שיהיה ארבע בתים של כסף וזהב, אע"פ שלכאורה יותר מכובד לכתוב על טס של כסף או זהב רצה הקב"ה שדווקא על עור בהמה/ב⁴⁰ מגושמת יכתוב את פרשיות התפילין, בבחי' אליך קורא משעיר כי כן שיער ומדר על ידי אהבתו. דהיינו שצמצם אהבתו למידת התפילין בדינים ומדות המיוחדים להם כי דווקא במדות האלה נזכה על ידם לדביקות בו ית' (תורה לח) ולדעת, ולעורר יראה בגויים/ד⁴¹, ולגלות מלכותו בעולם. נמצא שעל ידי אהבתו שאהב את ישראל הלביש את עצמו במדות התורה. נמצא

שהוא בחי' ההוד ביום א', נצח ביום ב', ות"ת ביום ג', וגבורה יום ד', שהוא ערב חג הסוכות. אח"כ ביום הראשון של סוכות, נכנס בחי' חסד שבחסד, לכן אז אנו עושים י"ט, כי אז נכנס החסד הגדול שבכולן, כי הוא נקרא יומא, כי הוא יומא דאזיל עם כולו יומין, והרי נשלמו לכנס בה כל החסדים הפנימים:

ביום א' סוכות, יכוין שנכנס חסד, נקרא יומא דכולו, שהוא הוי"ה דידוין, בניקוד סג"ל כל אות, ועיקרו בחסד, לפי שהוא יומא דכולו יומין, ועיקר חג זה להביא שבע בעולם, וכן תמצא שם זה בניקוד גימ' שב"ע:

³⁹ **וזה בא דף מב.** – ולית בריאה דלא אתרשים בהאי שמא (שם הויה), בגין לאשתמודעא למאן דברא ליה (כדי שתכיר את מי שברא אותה), והאי יו"ד איהו דיוקא דרישא דכל בריין (י' הוא צורת הראש של כל בריה), ה' ד' דיוקא דה' אצבעאן דימינא וה' דשמאלא, ו' דיוקא דגופא. ובגין דא אמר (הקב"ה) (שם מ כה) ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש, (דהיינו הקב"ה שנקרא קדוש אומר) לית בכל בריה דאשוה כוותי, ואף על גב דבראתי לה כדמות אתון דילי, דאנא יכיל למחאה ההיא צורה, ולמעבד לה כמה זמנין, ולית אלוה אחרא עלי דיכיל לממחי [דף מב:] דיוקני....

(ומה שאמר ישעיה הנביא שהקב"ה אמר לנביאים) ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו, (דהיינו שאין נבראים שם דמיון להקב"ה, הכוונה) דאפילו האי תמונה לית ליה באתריה (דהיינו במקומו קודם שנתפשט ונתלבש אורו בעשר ספירות), אלא כד נחית לאמלכא (לגלות מלכותו) על בריין ויתפשט עליהו, יתחזי לון (למי שראוי לנבואה) לכל חד כפום מראה וחזיון ודמיון דלהון (פי שרש נשמתו משמש משיג את האלהות), והאי איהו (וזה שכתוב) (הושע יב יא) וביד הנביאים אדמה, ובגין דא יימא איהו, אף על גב דאנא אדמה לכו בדיוקניכו (אע"פ שבנבואה אני מתדמה לכם בצורה גשמית שבה אתם משיגים אותי), (עם כל זה) אל מי תדמיוני ואשוה (באמת אין זו צורתי כלל). דהא קדם דברא קודשא בריך הוא דיוקא בעלמא וצייר צורה (שהם פרטי עשר ספירות), הוה הוא יחידאי בלא צורה ודמיון, ומאן (נ"א ואית) דאשתמודע ליה קדם בריאה דאיהו לבר מדיוקנא (מי שרוצה להכיר אותו מצד אלוהותו שקודם האצילות שאז הוא ית' מחוץ לכל דיוקן וצורה), אסור למעבד ליה צורה ודיוקנא בעלמא, לא באות ה' ולא באות י' (ואפילו באות י' אע"פ שאין לה צורה), ואפילו בשמא קדישא, ולא בשום אות ונקודה בעלמא (וכן אסור לכנות את האין סוף בשום אות ונקודה בעולם, כי כל אלו הגבלות ואסור להגביל אותו טרם התלבשותו בעולם האצילות), והאי איהו (ועל זה נאמר) כי לא ראיתם כל תמונה, מכל דבר דאית ביה תמונה ודמיון לא ראיתם. אבל בתר דעבד האי דיוקנא דמרכבה דאדם עלאה (אבל אחר שעשה האין סוף ב"ה אותה צורה של המרכבה של אדם העליון שהם העשר ספירות של עולם האצילות שהאציל בצורת אדם, כי חב"ד הם המוחין שבראש, וחסד וגבורה הם שתי ידים ותפארת הוא הגוף נצח הוד רגלים יסוד ברית קדש ומלכות עטרת היסוד), נחית תמן ואתקרי בהווא דיוקנא יהו"ה (ירד האין סוף והתפשט אורו בכלי הספירות ונקרא האור ההוא שנפגש באות הצורה של אדם העליון, שם הויה, והטעם שנקרא בשם הויה הוא), **בגין דישתמודעון ליה במדות דיליה בכל מדה ומדה** (כי שם הויה רמוז לצורת הגוף כניל). וקרא (את הספירות) אל (חסד) אלהים (גבורה) שדי (יסוד) צבאות (נצח הוד) אהי"ה (בינה, כוללת את כל הג' ראשונות), בגין דישתמודעון ליה בכל מדה ומדה, איך יתנהג עלמא בחס"ד ובדינא, כפום עובדיהון דבני נשא, דאי לא יתפשט נהוריה (דרך הספירות) על כל בריין איך ישתמודעון ליה, ואיך יתקיים (ישעיה ו ג) מלא כל הארץ כבודו.

⁴⁰ חתומי - דוקא

³⁹ **דהיינו תפילין של ראש וכן לעיל טט בכתפי שתיים ופת באפריקי שתיים דובר על תפין של ראש.**

⁴¹ **בלק"ה כמה פעמים מדבר מזה בכמה ביאורים.** ועיין הלכות תפילין ה' אות לד – ועל פן אָנו כּוֹתְבִין פְּרָשִׁיּוֹת הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁל הַתְּפִלִּין שֶׁהֵם שְׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים וְהַנְּזָרָאִים מִ"ב אֲנָפְרוֹת וְכוּ' עַל גְּבֵי עוֹר גִּשְׁמִי שֶׁל פְּהֵמָה, כִּי אָנוּ מִמְשִׁיכֵינִי הָאוֹר מִגְּבֵהּ מֵעַל גְּבֵהּ עַד תְּכֵלִית גִּשְׁמִיּוֹת הַכְּלִים שֶׁהֵם בְּחִינַת חֲצוֹנְיּוֹת דְּחֲצוֹנְיּוֹת, הוּא בְּחִינַת הָעוֹר כְּנִ"ל וְעַל יְדֵי זֶה דִּיקָא אָנוּ יְכוּלִים לְקַבֵּל אוֹר הַשְּׁגָת אֱלֻקוֹת הַהֲדָרָה וּבְמִדָּה עַל יְדֵי שְׁנֵתְתָקוּן בְּחִינַת חֲצוֹנְיּוֹת דְּחֲצוֹנְיּוֹת, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמְדָּמָה הַגִּשְׁמִי שְׁיוּכְלוּ לְהַכְנִיֵס גַם בּוֹ אִמּוּנָה שְׁלֵמָה,

⁴² **כמבואר בברכות ו: עה"פ דברים פרק כח (י) וראו פל עמי הארץ כי שם ידוד נקרא עליך וראו ממך: ועיין תורה לח אות ה'.**

שבכל מדה ומדה יש שם אהבה, אהבה שבדעת שהקב"ה אוהב את עצמו עם ישראל אהבה שנובעת מהיותם במחשבה תחילה דהיינו בעצמו :
נמצא מי שמפשיט את התורה מלבושי הקליפות על ידי כפיית היצר, אזי הוא מקורב אל השלום, דהיינו אליו ית' ואל אהבתו המלובשת בה, כמו שכתוב

וכל נתיבותיה שלום [א/ב] כנ"ל בסוף אות א' ו' דהיינו שע"י כפיית היצר מגלה את הקב"ה שהוא השלום ושמו שלום בכל נתיבות התורה, כי התורה והקב"ה אחד כמבואר בזוהר, ורק בגלל רוב הלבושים שעליה לא ניכר הקב"ה להדיא בכל תיבה שבה, ועיין לעיל נתיב ב' פעמים רל"א שערים של צרופי האותיות, שהם התורה הקדומה, פנימיות התורה, דהיינו שבכל צרוף אותיות התורה נמצא השלום דהיינו הקב"ה, וע"י כפיית היצר מתגלה :

והתורה, יש בה שני בחינות. בחינות נגלה, ובחינות נסתר הנגלה הם ספורי התורה והם לבוש למצוות התורה שהם גם רק לבוש לנסתר הגלוי לידועי הסוד חכמת הקבלה וגם היא רק לבוש לפנימיות התורה שתגלה לעתיד לבוא. **והנסתר שבנסתר הזה בחי' נשמה לנשמת התורה הוא אורייתא דעתיקא סתימאה דעתיקא לאתגליא לעתיד לבא** (ת/ו) שהיא התגלות הקב"ה, כי אורייתא וקב"ה

* משלי ג' יז

ב משלי פרק ג' (טז) ארץ ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד: (יז) דרְכֵיךָ דְרָכֵי נַעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם:
תרגום יונתן (יז) ארחתהא ארחתא דבוטמא וכלהון הליכתהא שלמא:

מלבי"ם – דרכיה – הדרך הוא הדרך הגדול הקבוע לרבים, והנתיבות הם שהולכים בהם יחידים, ועפ"ז אומר כי דרכיה דרכי נועם – שדרכי החכמה הכוללים הם הדרכים המובילים אל הנועם שהוא הערבות הנפשית הרוחני המושגת בהשיג את התכלית, כי כן תשבע בצחצחות נפש העוסק בה, וכל נתיבותיה שלום – שהנתיבות הקטנות המתפרשות מן הדרך הגדול שבם ילך כל יחיד לעצמו בהנהגת עצמו וביתו, הם שלום, כי שלום הגוף והבית והמדינה ושלום קניינו (שכל אלה נכללו בשם שלום) תולים מן ההנהגה שילך כ"א לעצמו בנתיבות מיוחדות של החכמה, שכולם מתפרדים מן דרכיה הגדולים הכוללים:

ג עפ"י הנ"ל שאהבה שבדעת היא חסד אהבה ושלום נעלם המתפשט ומתלבש ומתגלה בימים ומדות, אולי אפ"ל שלזה רמו רבנו כאן, כי ראש הפסוק הוא דרכיה דרכי נועם, עיין מלבי"ם שדרכי נועם הוא דרך רחב והתרגום יונתן תרגם נעם בוסמא, והיינו החסד ואהבה שבדעת הגדולה ורחבה הנעלמת בבחי' ריח, היא מתפשטת בכל נתיבותיה הצרים להיות שלום ואהבה שבימים.

ואולי אפשר עוד לומר שגם הפסוק הקודם אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד, יתבאר כעין זה שאורך ימים הוא בחי' האהבה שבאריך אנפין המאיר בז"א וממנו למלכות שמשפיע עושר וכבוד דהיינו אהבה במדות.

¹ **זוהר בהעלותך קנב.** [ע"ש ולזמנא דאתי זמנין לאסתכלא בנשמתא דאורייתא, ודא איהו עתיקא קדישא ועיין ביאור בזה עמק המלך שער ה' פרק מז]

ה זוהר בהעלותך קנב. – טפשין דעלמא לא מסתכלי אלא בהוא לבושא דאיהו ספור דאורייתא ולא ידעי יתיר ולא מסתכלי במה דאיהו תחות ההוא לבושא. אינון דידעיין יתיר לא מסתכלין בלבושא אלא בגופא דאיהו תחות ההוא לבושא. חכימין עבדי דמלכא עלאה אינון דקיימו בטורא דסיני לא מסתכלי אלא בנשמתא דאיהו עקרא דכלא אורייתא ממש (ולעלמא). ולזמנא דאתי זמנין לאסתכלא בנשמתא דאורייתא.

ת"ח הכי נמי לעילא כפלוסופים העליונים אית לבושא וגופא ונשמתא ונשמתא לנשמתא, שמיא וחיליהון אלין אינון לבושא כל עולמות זייע הם סוד לבוש מלכות ללילות המנהגת את העולם וכנגד זה הם ספורי התורה שבהם נתלכזו המצוות ובנסת ישראל דא גופא וכל מעשה המצוות תלוי בה לכן היא נקראת משה דמקבלא לנשמתא דאיהו תפארת ישראל והיינו ז"א ועל דא איהו המלכות גופא לנשמתא דז"א מתלכז בה כגממה בנוף, נשמתא דאמרן דא תפארת ישראל דאיהו אורייתא ממש תורה שכתב שבה גנוזים כל סודות המצוות שבעולמות, **ונשמתא לנשמתא דא איהו עתיקא קדישא** והיינו ז"א המתלכז בז"א מטבירו ולמטה וכו' הם הסודות העמוקים שכתובה שיתגלו לעתיד לבוא וכלא אחיד דא בדא, ז"א מתלכז בז"א וז"א במלכות ומלכות בעולמות זייע וכלל כדאם.

ועיין עמק המלך שער ה' פרק מז שמצטט את הזוהר הזה ומבארו וזה לשונו – כל ימי בחרותי בעוד הייתי רך בשנים הייתי מתמיה עד מאוד על הסיפורים של התורה, במילין וסיפורין דהדיוטות, מילין דעשו ולבן, ובפרט פרשת ז'אלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום, למה לו להקב"ה למנות מלכי אדום, ולפי פשוטו אין להם צורך כלל בתורתנו הקדושה, והייתי מצטער על זה זמן רב, ולא היה לי נחמה ותשובה נכונה מחכמי דורינו ששאלתי על זה, עד שהאיר י"י את עיני בחסדו הגדול על ידי ספרי מורנו ורבנו האר"י זלה"ה עיר וקדיש מן שמיא נחית. הפותחים עיני העורין, לעיין ולהבין בהמעין הגדול, הנובע ממקור החכמה, הוא ספר הזוהר שחבר בו צינא קדישא מורנו ורבנו הרשב"י עליו השלום, קודש הקדשים, וזה לשונו בפרשת בהעלותך דף קנ"ב ע"א, רבי שמעון אמר, זי' לההוא בר נש דאמר דהא אורייתא אתא לאחזאה סיפורין דעלמא ומילין דהדיוטי. דאי הכי אפילו בזמנא דא אנן יכלין למעבד אורייתא במילין דהדיוטי ובשבחא יתיר מכלהו. אי לאחזאה מלה דעלמא, רצה לומר להראות חידושים מילי דעלמא, שנכתבים בדברי הימים של המלכים, חידוש הנעשה דבר יום ביומו, אפילו אינון קפסירי דעלמא, אית ביניהו מילין עילאין יתיר' [וזוהר במדבר קנ"ב א], פירוש 'קפסירי דעלמא' הם השלטונים והמלכים שבעולם, יש להם כמה סיפורים ודברי הימים שלומדים מהם חכמה ומוסר בספר 'משל כ"ו א' > הקדמוני מרשעים יצא רשע', [שמואל א' כ"ד י"ד] והדומים לו. ואלו הספרים נקראים בלשונם קרוניק"ה, ונמצא בהם השגחה של שכן ועונש, וסיפורים כמו בתורה להבדיל בין קודש לחול. אי הכי, ניזול אבתריהו, ונעבוד מיניהו אורייתא, ?.

'אלא כל מילין דאורייתא כהאי גוונא. תא חזי, עלמא עילאה ועלמא תתאה בחד מתקלא אתקלו' [שם], מה שאירע לאבות אירע לבנים, וההנהגה וההשתנות שיש למעלה יש למטה, כי במשקל אחד נשקלו, אף על פי שלמעלה הכל רוחני, ולמטה עב וגופני, 'ישראל לתא, מלאכי עילאה לעילא'. 'מלאכי עילאה כתיב [בהו], 'עושה מלאכיו רוחות', שהם חוץ מן הפרגוד, ביצירה ממש, והם העושים שליחות בעולם התחתון, לעשות נסים וציווי גזירותיו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, וכמו שמצינו בפסוק, זישלח יעקב מלאכים' ותרגומו 'אגודין' שפירושו שלוחים, לא כן 'משרתיו אש לוחט' שהם לפנים מן הפרגוד, קבועים במקומם, ואינם עושים שליחות, ולכן נקראים משרתיו של הקב"ה, ולא משרתי בני אדם, ואינם נקראים מלאכים. האי באתר עילאה. כשהם במקומם ביצירה הם רוחות דקים, כי רוח הוא זעיר המקנן ביצירה, ורוח אינו נראה כלל. אבל 'בשעתא דנחתין לתתא אף על גב דנחתין, ויש להם רשות לירד למטה, אינם יכולים לירד ברוח לבדו, ומוכרחים להתלבש ב'לבושא דהאי עלמא, ואי לאו מתלבשי כגוונא דהאי עלמא לא יכלין למיקם בהאי עלמא, ולא סביל לון עלמא' [שם].

אבל הקב"ה אינו כן, אף על פי שירד למטה לא היה צריך להתלבש בלבוש אחר כלל, וזהו סוד, 'כי לא ראייתם כל תמונה וזולתי קול', וזוהר תבנינו שאני בראתי העולם, ואני מובדל בזה מן המלאכים, אשר אינם יכולים לירד למטה כי אם בלבוש שלהם.

חד (זוהר ויקרא עג). ואז כשיתגלה התורה הזאת דעתיקא סתימאה, אזי יתגלה הקב"ה שהוא שלום ושמו שלום בעולם ואזי יהיה השלום נפלא בעולם מציאות של שלום ולא שיצטרכו להשלים זה עם זה. דהיינו שלום שלם שהוא אהבה ודעת שיתפשט בכל הבריאה אפילו עד בעלי חיים כמו שכתוב (ישעי' יא) וְגַר זָאֵב עִם כְּבֶשׂ וְנֹמֵר עִם גְּדִי וכו', [1] הנביא מספר שעתיד להתגלות משיח מזרע דוד המלך שיהיה לו דעת גדול ומכח דעתו הנפלאה תתפשט דעת גדולה בכל עולם ועי"ז שלום נפלא אפילו בבעלי חיים שהיום טבעם לרדוף ולטרוף את החלש מהם כגון זאב את כבש ונמר את הגדי ודב את הפרה, והרמו.

ואי במלאכים כך, כשיורדים למטה מוכרחים להתלבש בלבוש עב וגוף, מכל שכן אורייתא דברא להו, רצה לומר להמלאכים, וברא עלמין בולהו, שנאמר, 'ואהיה אצלו אמון' (משלי ח' ל') אל תקרי אמון אלא אומן, והיא דקה בתכלית הדקות מאוד, מכל שכן שמוכרחת להתלבש בלבוש עב, בסיפורין דעלמא. 'זכיון דנחיתת להאי עלמא, אי לא דמתלבשי בהני לבושין דהאי עלמא, לא יכיל עלמא למסבל' הקדושה והדקות מעולם המלוש וחביריו, והיו מבטלים הגשמיות, אם היתה כתובה כסדרה, בלי סיפור, ויכול אדם להחיות בה את המתים וילקוט שמעוני תהילים רמז תרכ"ה. וזה מבטל הרוח ונפש, ונשאר כולה נשמה, וכל הבני אדם מדריגה אחת יהיה להם, דהיינו מדריגת נשמה, ולא ישאר חלק העביות בקצת בני אדם, שיהיה להם נפש, שהוא סיפורין דעלמא, פשטא דאורייתא, והרוח שהוא הראיה והרמו.

ולא כן כוונת המכוין, 'ועל דא האי סיפור דאורייתא, לבושא דאורייתא איהו, מאן דחשיב דהוא לבושא דאורייתא איהו ממש, ולא מלה אחרא, תיפח רוחיה, ולא יהא ליה חולקא בעלמא דאתי. בגין כך אמר דוד, 'גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך' והראני 'מה דתחות לבושא דאורייתא. תא חזי, אית לבושא דאתחזי לכלא, ואינון טפשו כד חמאן לבר נש בלבושא דאתחזי לון שפירא, לא מסתכלין יתיר, כיון שהם טועים בדעתם, אבל 'חשיבו דהוא לבושא, גופא'. 'אבל חשיבותא דגופא נשמתא'. כהאי גוונא אורייתא אית לה גופא, ומילי אורייתא דאקרון גופי תורה, וזהו שאומר בפרקי אבות, 'קנין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות' (אבות פרק ג' בסופו) ולא לשבח מעולה עד קצה האחרון, קראו גופי תורה, אף על פי שצריכים לנו מאוד, הלוא יותר ממנו הנשמה על פי דרך הסוד, הנסתרת בתוך הגוף, כל שכן נשמתא לנשמתא הנסתרות בתוך הנשמה עצמה. 'האי גופא מתלבשא בלבושין דאינון סיפורין דהאי עלמא, כמו שהגוף יש לו גם כן מלבושים, כך הסיפור הוא לבוש לגוף הלכות, וגוף הלכות לבוש אל הנשמה, שהוא דרך הסוד.

'טפשו דעלמא לא מסתכלי אלא בהוא לבושא דאיהו סיפור דאורייתא, ולא ידעי יתיר, ולא מסתכלי במה דאיהו תחות ההוא לבושא'. 'אינון דידעיין יתיר לא מסתכלין בלבושא, אלא בגופא דאיהו תחות ההוא לבושא.

חכימין עבדי דמלכא עילאה, אינון דקיימו בטורא דסיני, שם פסקה וזהמתן והירושה נחלקה להם בסודי התורה ל'את אשר ישנו פה ואת אשר אינו פה' מה שנוגע לחלקו לחדש סודי התורה. גם שם נאבדה הגשמיות, וזהו (ושמות ל"ג ו), סוד עדיים שהתנצלו בהר חורב בעון העגל, 'אינון לא מסתכלי אלא בנשמתא דאיהו עקרא דכלא, אורייתא ממש', תורה קדומה, שלא נתגשמה קודם שנברא העולם של לבושי. 'ואלפים שנה הוא נגזר מלשון 'זאלפך חכמה' ואיוב ל"ג ל"ג שני לימודים שהם משונים זו מזו, וזו לפניו מזו, דהיינו ב' דרכי הסוד שהוא דרך הנשמה ונשמתא לנשמתא, דהיינו העולמות וצירופיהם בפרט וכלל העיונות (העליונות). ועתיקא קדישא ממתיק התבשילין, ונותן בהם טעם להלבישם, כדי שיבינו בני אדם. 'זלעלמא דאתי זמינין לאסתכל בנשמתא דנשמתא דאורייתא,

כמו שהוא בזוהר שלח לך, 'שמעו תרין מילין ברזי דעתיקא דעתיקין, דבאנו עלמין וחריב עלמין' (זוהר במדבר קס"ב ב'), והמבין יבין.

'תא חזי, הכי נמי לעילא, אית לבושא, וגופא, ונשמתא, ונשמתא לנשמתא, שמיא וחייליהון אילין אינון לבושין, וכנסת ישראל, נוקביה דזעיר אנפין, דא גופא, תורה שבעל פה, 'דמקבלא לנשמתא, דאיהו תפארת ישראל, זעיר אנפין ממש, דאיהו אורייתא ממש, תורה שבכתב. נשמתא לנשמתא, דא איהו עתיקא קדישא, וכלא אחיד דא בדא'.

'זי לאינון חייביא דאמרי דאורייתא לאו איהו אלא סיפורא בעלמא, ואינון מסתכלין בלבושא דא ולא יתיר, זכאין אינון צדיקיא דמשתדלי אורייתא כדקא יאות, [ועד כאן הציטוטים מוזהר במדבר קנ"ב א']

¹ ישעיה פרק יא (א) וְצָא חֵטֶר מִגֹּזַע יִשְׂרָאֵל וְנִצַּח מִשְׁרָשָׁיו יִפְרֶה: (ב) וְנָחָה עֲלָיו רֹחַ יְדֹד רֹחַ חֲכֵמָה וּבִינָה רֹחַ עֶצֶה וּגְבוּרָה רֹחַ דַּעַת וְיִרְאַת יְדֹד: (ג) וְהִרְיָחוּ בִּירְאֵת יְדֹד וְלֹא לְמִרְאָה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יִזְכִּיחַ: (ד) וְשִׁפְט בְּצֶדֶק דְּלִים וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעִנְיֵי אֶרֶץ וְהִכָּה אֶרֶץ בְּשֹׁבֵט פִּיּוֹ וּבְרוּחַ שְׁפָתָיו יִמִּית רָשָׁע: (ה) וְהָיָה צֶדֶק אֲזוּר מִתְּנִיּוֹ וְהָאֲמוֹנָה אֲזוּר חֲלָצִיו: (ו) וְגַר זָאֵב עִם כְּבֶשֶׂת וְנֹמֵר עִם גְּדִי יִרְבֹּץ וְעָגַל וּכְפִיר וּמְרִיא יִחַדוּ וְנֶעַר נָהָג בָּם: (ז) וּפְרָה וְדָב תִּרְעַנְיָה יִחַדוּ יִרְבְּצוּ יִלְדִּיהֶן וְאֲרִיָּה בְּקָר יֵאָכֵל תְּבֹן: (ח) וְשַׁעֲשַׁע יִזְנֵק עַל חֵר פֶּתֶן וְעַל מְאֹרֶת צִפְעוֹנִי גְמוּל יְדוֹ הָדָה: (ט) לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הָר קִדְשֵׁי בְּי מְלֵאָה הָאֶרֶץ דַּעַת אֵת יְדֹד כְּמִים לְיָם מְכֹסִים:

רד"ק – (ו) וגר זאב – יש מפרשים כי בימות המשיח יתחלפו טבעי החיות והבהמות וישוב למה שהיה בתחילת הבריאה ובתיבת נח, כי בתחילת הבריאה אלו היה אוכל האריה הנה נשחתה הבריאה ומה אכל האריה או זולתו מן הטורפים אוכלי בשר כי אם אכל בשר משאר החיות והבהמות הנה היה חסר העולם אותה בריה כי כולם נולדו זכר ונקבה לא יותר ולא המתינו מלאכול עד שפרו ורבו הנטרפים, אלא בודאי אכלו עשב השדה עד שפרו ורבו הנטרפים, והיה טבעם מאותו היום ואילך לאכול בשר, וכן בתיבת נח אלו אכלו הטורפים הנטרפים הנה חסרה אותה הנטרפת מן העולם, כי שנים שנים נכנסו ולא יותר אלא אם כן נאמר כי שבעה שבעה שהכניס מן הטורה היו לצורך הטורפים.

ויש מפרשים כי כל זה משל כי הזאב והנער והדוב והאריה הם משל לרשעים העושקים והגוזלים שהם לחלשים כמו החיות הטורפים לנטרפים, והכבש והפרה והעגל והגדי הם משל לענוי ארץ, ואמר כי בימות המשיח יהיה שלום בארץ ולא ירעו איש את חברו, ולא יתכן זה הפי' לפי שאמר לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, ובימות המשיח בכל העולם יהיה שלום כמו שכתוב וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה, ואמר ונכרתה קשת מלחמה, ואמר במשיח ודבר שלום לגוים, והנכון כי טבע החיות לא תתחלף ויטרפו ויאכלו בשר כמו שהם עושים עתה אלא הבטיח את ישראל שהחיות הרעות לא יזיקו בכל ארץ ישראל זהו שנאמר לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, והטעם כי מלאה הארץ דעה את ה' כיון שהם טובים ושמרו דרך ה' לא תשלוט בהם חיה רעה ולא בבהמת' ובכל אשר להם כמו שהבטיח על ידי משה רבינו עליו השלום, והשבתי חיה רעה מן הארץ, ואפי' אם יעברו בארץ לא יזיקו:

¹ עד כאן פסוק ו' ונכאן פסוק ט'

כשתתגלה הדעת של משיח הם לא ירעו ולא ישחיתו/ח) בכל הר קדשי, היא ירושלים ועתידה קדושתה להתפשט בכל ארץ ישראל, ומסתמא ככל שיתרחקו מהר קדשי דהיינו בית המקדש כך יחלש הדעת והשלום בבעלי חיים, אבל בגויים יהיה השלום בכל העולם, אבל לא אהבה כמו בארץ/י¹ אלא רק סור מרע כמו הבעלי חיים שבארץ ישראל, דכתיב וכתתו חרבותם לאיתים ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה. והשלום שיהיה הוא ע"י התגלות הדעת כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, העולם יתמלא דעה דהיינו חיבור עם הקב"ה, כיון שיהיה פושט מלבושיו כמ"ש ולא יכנף עוד מוריך, ומתגלה אלוקותו להדיא בעולם, עד שהגשמיות תיהיה נעלמת כמו שהיום המים את הים מכסים, כך יכסו מימי הדעת את הים הגשמי, כי אזי יתגלה האהבה שאוהב הקב"ה את ישראל שבדעתו בחי' אהבה שאב אוהב את בנו כשעדין היה במוחו, שהיא אהבה בעצם שאינה תלויה בשום דבר, ואהבה זו תתגלה כשיתגלה הקב"ה ואזי תתגלה דעת נפלאה, דהיינו חיבור עצום של ישראל אליו ית', ומהדעת מתגלה שלום ואהבה גדולה :

אות ה

כי יש שני מיני אהבות. [י'¹/י'²] אחת שהיא אהבה שבימים אהבה שבה צמצם כל מידה ומידה בדיוק באופן שיועיל לישראל אהוביו להתקרב אליו, והיא מידת אהבה שאנו מכירים ומרגישים בלב, כמ"ש לעיל יומם יצוה ה' חסדו דהיינו חסדו הגדול היא אהבתו הגדולה לישראל הנסתרת יצווה שתתפשט ותתלבש ותתגלה בימים ומדות, דהיינו יומא הוא חסד אהבתו הגדול דאזיל עם כולו יומין שהולך ומתלבש באהבה שבמדות. דהיינו שבכל יום, היינו שבכל מדה ומדה, יש שם אהבתו של השי"ת עם/י² ישראל, שהיא בגבול ומדה, דהיינו אהבה שתלויה במעשים טובים, וזה שבפועל בבחי' הנהגת זעיר אנפין, שהיא במדת המשפט, מדה כנגד מדה.

ויש אהבה שאינה תלויה בשום דבר שהוא בכח דהיינו נסתרת, היינו האהבה שהיה בין ישראל לאביהם שבשמים קודם הבריאה, שהיו ישראל עדיין בדעתו ובמוחו [י'²]. למשל, יש אהבה שהיא אוהב את בנו שכל אדם יכול להשיג זאת האהבה. והתקשרות והאהבה שיש בין הבן ובין האב כשעדיין הבן במוח האב קודם ההולדה [י'¹], זה ההתקשרות והאהבה אין אנו יכולין להשיג עכשיו. כי אין משיגין עכשיו כ"א בזמן ובמדות, ואהבה שבדעתו ובמוחו היא למעלה מהזמן והמדות, ואינו מלוּבש בשום לבוש. צ"ע כיון שביאר שהיא אהבה בעצם בלא טעם ואינה תלויה בשום דבר כאהבת אב לבנו הנמשך ממוחו, א"כ מדוע א"א להשיג זאת היום? וצ"ל שאפשר להבין אבל לא לגרום שהיא תתגלה עד שתבטל את ההנהגה של אהבה במדות שהיא אהבה התלויה במעשים טובים. כי היום ההנהגה היא מדה כנגד מדה מצד אהבה שבמדות (של זעיר אנפין) ואילו הנהגת אהבה שבדעת שאינה תלויה בדבר (של ארץ אנפין) תנהג רק לעתיד לבוא. אבל ע"י כפיית היצר יכול הכופה את יצרו להמשיך הנהגה כזו כלפיו כנ"ל.

^ח לא ירעו ולא ישחיתו, הוא סור מרע אבל לא מבואר שיהיה ביניהם שלום ממש ואע"פ שכתוב יחדיו, כתיב וגר זאב עם כבש משמע רק גר כמו גר ולא דירה ממש, וצ"ע עד כמה יתפשט השלום בבעלי חיים האם רק סור מרע או גם אהבה. ונראה כיון שבעל חי אין דעת לכן לא שייך אהבה ממש שהיא שלום הנובע מדעת, ורק לא ירעו ולא ישחיתו שייך בהן.

^ט כך נראה לבאר את הכתוב בכל הר קדשי. דמשמע שרק בא"י יהיה שלום ומאריך כתיב על כל העולם ולא ישא גוי אל גוי חרב. עיין רד"ק לעיל.

^י עיין בעש"ט עה"ת מקץ אות יג

^{יא} בעל שם טוב על התורה פרשת מקץ אות יג – ואת הארץ תסחרו, הנה יש שני סוגי אהבה, א' שהיא אוהב מעשה בנו החכם, ומתפאר במעשה החכמה שעושה או בדברי החכמה שמדבר, והב' שאוהב את בנו בעצם, וכל מה שמדבר לפניו הכל הגון בעיניו בשביל אהבתו אותו, והנה באהבת השם יתברך אלינו אהבה א' הנ"ל כשהצדיק עושה מצוות ומעשים טובים הכל בחכמה נפלאה ומעלה ניצוצות הקדושים שבדומם צומח חי מדבר ואז השם יתברך אוהב אותו מאוד, ובוה מקשר גם חיצונית העולמות להשם יתברך, שהשם יתברך שורה בכל מעשיו, וזה יתקן לגמרי בביאת משיח במהרה בימינו כמו שנאמר (ישעיה י"א) ומלאה הארץ דעה וכו', וגם בהמות וחיות כולם יהיו יודעים את השם יתברך ולא ירעו ולא ישחיתו וכו', ואהבה הב' הנ"ל היא כשהצדיק בעצמו מקושר להשם יתברך, והשם יתברך אוהבו מאוד אותו בעצמו, ואינו עושה מעשיו בחכמה כמו הראשון רק הולך בתמימות גדול ומקושר להשם יתברך ולכן השם יתברך אוהבו, וזה נקרא עניות פנימיות העולמות, שהצדיק הוא העולם, וזהו מה שנאמר ואת הארץ תסחרו, דהיינו כל האותיות מן א ועד ת מה שהם בארצייות כעת, ינו נברא באותיות דהיינו הדיבור של הק' ברוך הוא, והם ניצוצות הקדושים, תסחרו. לשון עלייה, דהוא לשון סיבוב וגלגול: (כתר שם טוב ד"ט ע"ב, לקוטי אמרים ד"י ע"ד):

^{יב} לכאורה צ"ל את ישראל, וכנראה הוא תרגום מיידיש. וכנ"ל אות ד' שהקב"ה אוהב את עצמו עם ישראל

^ח הכח ופועל כן הכונה לנגלה ונסתר, כי בולאי אהבתו נצטח הוא בפועל ממש, אלא שזה נסתר ונעלם, שעל כן נהר בנו מכל, בחייה לייקא, שאי אפשר מלך מנגנון הנעקקת ממנו עוה"ז דהיינו נבחי' הסובב כל עלמין, קס רשע ולמיק אין אללו. ואע"פ נהר בנו כלל הנהגה כצו מלך הקשקש העלמין עניניהם ש"ל ממוחו. אבל אהבה שבמדות היא כפי מעשי האדם ועליה אמר מלאכי א' ג' ורובק את יעקב ואת עקב עקבתי.

^ט ע"ח שער כב פ"א, ולקמן תורה ו' תנינא אות ה' תורה ו' תנינא אות ב' ושם נרשם תיקון יח דף לה. ותורה סח תנינא

ולעתיד לבא שיתגלה אורייתא דעתיקא סתימאה, שהיא התגלות הקב"ה ואז יתקיים מאמר חז"ל (תענית לא) ^{טו} עתידים צדיקים לעתיד לבוא כשתבטל זהמת הנחש מישראל, אזי יהיה הקב"ה נגלה לעין, והצדיקים יהיו במעגל סביבו, ויוכלו להראות באצבע כמו שכתוב הנה אלקיננו וכו' זה ^{טו} ה' קוינו לו ^{יז} ^{יח}. כי אז יפשוט הקב"ה את לבושיו, ואזי תיהיה האלוקות בעולם גלויה וימלאו ^ט ותמלא הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים ^{יז} כיון שתתגלה האלוקות ממילא יהיו כולם מחוברים אליו ית' בבחי' דעת גדול, עד שהגשמיות תיהיה נעלמת ומכוסה ע"י מימי הדעת, כמשל המים המכסים את הים. ויתגלה האהבה שהיא בדעת, שהיא פנימיות התורה, היינו אלקותו השוכן בתוך התורה והמדות. כי עכשיו הלבוש הזה של התורה החיצונית שבמדות וימים הוא מכסה על אלקותו, היינו על פנימיות התורה. וכשיתגלה הפנימיות, היינו אלקותו, ע"י שיתבטל היצר הרע כנ"ל, אזי יוכל העולם לקבל אור רב מלמעלה, אור אהבה שבדעת שהיא התגלות ה', אזי יתרבה השלום. כמו שכתוב לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשו, כי מלאה הארץ דעה, שיתגלה האהבה שבדעת דהיינו שעיקר ההתגלות והדעת יהיה בהר הקדש הוא בית המקדש, וממנו יתפשט לכל הארץ, ולכל העולם, אבל כנראה לא כמו בבית המקדש, אלא ילך ויחלש האור והשלום, עכ"פ מלחמות לא יהיו בשום מקום בעולם, וכנ"ל :

וזהו שאומר זכריה הנביא על מלחמת גוג ומגוג, על אותו יום שיבקע הר הזיתים ויושבי ירושלים ינוסו באותו בקע ואז יושע אותם הקב"ה (זכרי' יד) ^{כא} והיה יום אחד ויודע לב' ^{כב} והוא היום שבו תהיה נקמת ה'

^{טו} תענית דף לא. - אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר (ישעיה כה-ט) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו:

פרש"י - מחול. סביב לשון מחול הכרם (כלאים פרק רביעי משנה א'): מראה באצבעו. ואומר: זה ה' קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו:

מזהר"א - עתיד הקב"ה לעשות מחול כו'. מפורש במפרשים שהוא דבר סודי:

ועיין אלשיך על תהלים פרק פה (ו) הלא-אתה תשוב תחינו ועמך ישמחו-בך: - (ז) הלא אתה ה'. לבא אל הענין נזכירה מאמרם ז"ל כי במתן תורה אמרו ישראל למשה אחרי ראותם ההפרש שבין שומעם מפי הקדוש ברוך הוא לשומעם מפי משה, אמרו לו משה רבינו הלאוי יגלה לנו פעם שניה, אמר להם משה אין זה עתה אלא לעתיד לבא, היינו דכתיב (יחזקאל לו כו) והסירותי את לב האבן מבשרכם. וכן אמרו רבותינו ז"ל (ויקרא רבה סוף פרשה יא) עתיד הקדוש ברוך הוא להיות ראש חולה לצדיקים והוא עומד ודורש להם תורה כו'. והענין כי אז נהיה כולנו נביאים, כי מלבד מה שתפסק זוהמתנו, גם יצר הרע לא יהיה בנו כי נהיה כולנו קדושים וטהורים באופן שלא נצטרך לומר שידבר אדם עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלקים. כי אם שבו יתברך נשמח כי קדושים נהיה כי קדוש הוא, ולא יקרנו אסון מות בדבר עמנו אלקים:

^{טו} דהיינו שזה כלל היכן שכתוב זה הכוונה שהוא גלוי ואפשר להצביע אליו. (כמ"ש שמות יב ב' "החדש הזה לכם", כזה ראה וקדש, מכאן שקדוש החדש עפ"י הראיה)

^{יח} ישעיהו כה ט'

^{יח} ישעיה פרק כה (ח) בלע המנות לנצח ומקחה אדני ידוד דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ידוד דבר: (ט) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ידוד קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו:

רד"ק (ח) בלע המות - ישחית ויבטל המות, ר"ל מיתה מקרית לא מיתה טבעית, ר"ל ההריגה שהיו הורגים אותם הגוים בגלות או תבטל אותה המיתה והדמעה שהיתה על כל פנים, ר"ל על כל פני עם ישראל שהיו בוכים בגלות תמיד מהרעות שהיו עושים להם הגוים אז ימחה האל אותה הדמעה מעל פניהם כי לא תהיה להם צרה עוד, וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ שהיו מפוזרים בכל הארץ והיה להם חרפה בכל מקום האל יסיר אותה חרפה:

^ט גם בדפוס וימלא, בתולד ומתולד וימלא

^ט פי המשל כי היום זה נחמי יבשה שזה נחמי שחיס מכסה את המים כי מי התורה והאלוקות נעלמת בגשמיות לכל בים זה להפך הגשמיות מטסה ועלגות במימי התורה והאלוקות וכי יהיה לעתיד לבוא (ר"ל ח)

^{כא} זכריה פרק יד (ז) והיה יום אחד הוא ידוד לידוד לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור:

רש"י (ז) והיה יום אחד - והיה הדבר הזה יום אחד מיומו של הקב"ה הוא היום ידוע שהוא להכנת ישעו של הקב"ה. (נראה כוונת רש"י לאלף שנים של ימות משיח אחרי שיתגלה. לא יום ולא לילה - לא אור נוגה באור של עולם הבא שנא' (ישעיה ל) ואור החמה יהיה שבעתים כאור וגומר ולא לילה ולא עת צרה כצרת שיעבוד גליות שמקודם שימי משיחנו יהיו ואין בהם שיעבוד. והיה לעת ערב - קודם שיגמרו אלף שנה יהיה אור הנוגה וכל הטוב האמור על ישראל וכן ת"י לא כנהור יומא ולא כקבל ליליא:

מלבי"ם (ז) והיה ביום ההוא לא יהיה אור - ר"ל שאז יחדל אור השמש והירח מלהאיר בעולם, כמ"ש (ישעיה ס') לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם וכו' והיה לך ה' לאור עולם, ולא יהיה במציאות אור גשמי, לא אור יקרות ולא אור קפאון - ר"ל לא אור השמש שהוא אור עצמי אור יקר, ולא אור הירח וככבים שהם רק מקבלים האור שצף על כדורם המקשי ע"י השמש שמכה עליהם והאור חוזר, כי לא ימצא אור גשמי כלל:

(ז) והיה יום אחד - לא יהיה היום חלוק ליום ולילה לבקר וצהרים ועת ערב, שזה רק בעת שישמשו המאורות הגשמיים, אבל אז יהיה יום אחד מדובק כולו יום, והוא ידוע - שהוא לה' - שאורו מיוחד לה' לא לשמש וירח ומאורות רק באורו נראה אור, וע"כ יהיה לא יום ולא לילה - ששמות יום ולילה יקראו מצד הארת האור הגשמי שזרח ושוקע, אבל האור שיהיה אז יהיה אור תמידי בלתי משתנה כלל לא

בגויים, וניסים גדולים וישועה לישראל, אז יודע שה' הוא האלקים, ורבנו מפרש **שיתגלה האהבה הנקרא יום שכולל את כל הימים, כמ"ש יומם יצוה ה' חסדו**, ^(כ"ב) חסדו דייקא, שהיא אהבה שבדעת. **היינו התורה הפנימיות שהיתה צפונה**, ^(כ"א) שהיא אור הגנוז **כמ"ש** ביום הראשון של מעשה בראשית כשברא את האור **(בראשית א')** ^(כ"ב) **וירא אלקים את האור כי טוב**, ובגמרא **כ"א רז"ל (חגיגה י"ב.ב.)** היא דעת רבי אלעזר ורבי יעקב שאין הכוונה לשמש וירח, אלא לאור שאדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו^(כ"ט), שהקב"ה ראה **כי טוב ליגנוז אותו, כי אור פנימיות התורה הזאת אין רוב העולם לכד ממעט צדיקים כדאי להשתמש בה** ^(ל') לכן גנוז כמ"ש (איוב לח)^(ל"א) וימנע מרשעים

זורח ושוקע ולא יצדקו עליו שמות יום ולילה, והיה לעת ערב יהיה אור – שהשמש הגשמי תערב ותשקע ואז יתחיל האור העקרי להאיר שהוא אור ה', והיא מליצה נפלאה שיתבטל ההארה והשפע היוצא מאת המאורות, וה' בעצמו ובכבודו יאיר וינהיג וימשול בשפע תמידית בלתי משתנה, עד שלא יהיה חשך וצרה כלל וסילוק השפע והמעטתה כמו שמוכרח בהנהגה הטבעיית הבא בסבת המערכת שהם עולים ויורדים ומחייבים שנים טובים ורעים, כי אז יהיה רק אור וטוב ושלוה והצלחה:

פירוש מעם לועז – ובפסוק הזה מוסיף ביאור ואמר והיה יום אחד כלומר שיקרות וקפאון זה ימשכו יום אחד אשר יודע כי הוא לה' ולא בגדר הטבע מנהגו של עולם אלא הוא לה' לבדו עושה פלא. **ועוד והיה לעת ערב** שהוא זמן של הערב שמש יהיה אור יורח השמש הפך נוהג העולם ובאופן הזה יודע לכל העולם כולו כי אותו יום הוא לה' עושה פלא וכשם שהוא ית' מעמיד השמש והירח על הארץ ל"ו שעות שלא בטבעם כך יעמוד תחת הארץ זמן ארוך שלא בטבעם לעשות נקמה בגוים ע"י מי שאינו צריך לאורה ויזריח אור ישועתן של ישראל. **והיה ביום ההוא יום שייקבע הר הזיתים לא יהיה אור שמש בהיר יצא לעולם** שהוא נקרא אוד סתם אלא יהיה יקרות וקפאון ואומר רש"י הוא האור הנראה שחריית על ההרים שאינו לא אור השמש ולא אור הלבנה אלא אויר מבהיק וקפאון אויר קפוי וחשוך. הכונה כי באותו יום לא ישמש בעולם אור השמש, אלא ישמשו שני מיני אוירים, אחד אור מבהיק מעצמו וזה לצורך בני ישראל ואחד חשוך וקפוי לגוים הנאספים כדי להבהילם ביותר (ר"מ דטו). **"והיה לעת ערב יהיה אור"** ודרשו חז"ל ^(ל"א) אין משלן (ממשלתם) של ארבע מלכויות אלא יום אחד מיומו של הקב"ה וכו' עד שלא יבא הערב יצמח אורן של ישראל שנאמר והיה לעת ערב יהיה אור.

^{כ"ב} בתורה- יודע

^{כ"ג} **צ"ע שפסוק כתוב הוא יודע ורבנו השמיט את המילה הוא.**

וצ"ע הלשון יודע לה' דלכאורה צ"ל שהוא יודע לישראל כנ"ל ע"י אהבה שבדעת תגלה במדות וימים.

^{כ"ד} **לעיל הביא פסוק זה לעניין אהבה שבימים וכאן מביאו לעניין אהבה שבדעת.**

^{כ"ה} **צפונה** – ולקמן שכתב גנוזה

^{כ"ו} **בראשית פרק א (ג) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור: (ד) וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החושך: (ה) ויקרא אלהים לאור יום ולחושך קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד:**

פרש"י – (ד) וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל – אף בזה אנו צריכין לדברי אגדה (חגיגה יב) ראהו שאינו כדאי להשתמש בו רשעים והבדילו לצדיקים לעתיד לבא. ולפי פשוטו כך פרשהו ראהו כי טוב ואין נאה לו ולחשך שיהיו משתמשים בערבובייה וקבע לזה תחומו ביום ולזה תחומו בלילה:

^{כ"ז} גם בדפוס ותורה- אח"ל, ונתחלו- ואח"ל

^{כ"ח} **חגיגה יב** – ואמר רב יהודה אמר רב עשרה דברים נבראו ביום ראשון ואלו הן שמים וארץ תהו ובהו אור וחשך רוח ומים מדת יום ומדת לילה שמים וארץ דכתיב (בראשית א-א) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ תהו ובהו דכתיב (בראשית א-ב) והארץ היתה תהו ובהו אור וחשך, חשך דכתיב (בראשית א-ב) וחשך על פני תהום, אור דכתיב (בראשית א-ג) ויאמר אלהים יהי אור, רוח ומים דכתיב (בראשית א-ב) ורוח אלהים מרחפת על פני המים, מדת יום ומדת לילה דכתיב (בראשית א-ה) ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. **תנא "תהו"** קו ירוק שמקיף את כל העולם כולו שממנו יצא חשך שנאמר (תהילים יח-יב) ישת חשך סתרו סביבותיו, "בהו" אלו אבנים המפולמות המשוקעות בתהום שמהן יוצאין מים שנאמר (ישעיה לד-יא) ונטה עליה קו תהו ואבני בהו. **ואור ביום ראשון** איברי והכתיב "ויתן אותם אלהים ברקיע השמים וכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום רביעי", כדר' אלעזר דא"ר אלעזר אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים עמד וגנוז מהן שנאמר (איוב לח-טו) **וימנע מרשעים אורם**. ולמי גנוז לצדיקים לעתיד לבא שנאמר **וירא אלהים את האור כי טוב ואין טוב אלא צדיק שנאמר (ישעיה ג-י) אמרו צדיק כי טוב**. כיון שראה אור שגנוז לצדיקים שמח שנאמר (משלי יג-ט) אור צדיקים ישמח. כתנאי אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו דברי רבי יעקב, וחכ"א הן הן מאורות שנבראו ביום ראשון ולא נתלו עד יום רביעי.

^{כ"ט} **מסוף העולם עד סופו** – זה לשון הגמ' שם וצ"ע לכאורה צ"ל מתחילת העולם עד סופו. ועיין שם מהרש"א שהכוונה שהסתכל בו בעין שכלו. עכ"פ מרבנו כאן משמע שהכוונה לאור שמאיר את אור אלוקותו ית' להדיא בכל דבר. נמצא שאינו אור גשמי כלל.

וראייתו בבטאון פרדס חב"ד (2 סיון תשנ"ו עמ' 14 דבר המלך מאמר יום ב' דחג שבועות תשכו אות ר) שמבאר שכיון שלא כתוב מתחילת העולם מובן שהכוונה לשני העולמות דאיתגליא ודאתכסייא שבשניהם באור הזה רואים עד הסוף (אולי הכוונה מסוף עולם הזה ועד סוף עולם הבא) ולפ"ז מוכרח שהוא אור במהות אחרת לגמרי מאור של עוה"ז שאפילו אם אפשר לראות בו דרך מחיצה עדיין הוא בגבול של עוה"ז. ומבאר שם שכיון שהוא נברא בעולם התיקון הרי שהוא אור מצומצם הרבה מאור הגדול של עולם התהו, אור א"ס שכמעט שום כלי לא הכיל אותו לכן נשברו.

תוס' חגיגה יב. ת"ק שנה מסוף העולם ועד סופו. ובחגיגה יג. מהארץ עד הרקיע תק שנה וכל רקיע עביו תק שנה. נמצא שמסוף העולם ועד סופו הכוונה בין עולם לעולם, דהיינו מסוף העולם הזה עד סוף עוה"ב. ואולי הכוונה מסוף עוה"ז דהיינו ראשיתו עד סוף עוה"ב דהיינו תחילתו. וצ"ע.

^{כ"ט} כמבואר שם בגמ' שנאמר (איוב לח) וימנע מרשעים אורם

אורם/ל^ב. והתורה נקרא טוב, שנאמר (משלי ד')/ל^ג כי לקח טוב נתתי לכם וכוונת הנביא המדבר בשם ה' שנתן תורה לישראל שהיא לימוד טוב, וכן דרשו בגמרא (ע"א יט ע"ב)/ל^ד על פסוק זה אין טוב אלא תורה. ונקרא התורה גם אור, כמו שכתוב (משלי ו')/ל^ה ותורה אור /ל^ו. נמצא שאור הגנוז הנ"ל הוא התורה הגנוזה/ל^ז. שהיא גנוזה בתורה הנגלית כמבואר בזוהר (בהשמטות ח"א דף רסד.) והוא כולו טוב בלא רע כלל.

ויש גם כן צדיקים שגם הם נקראים טוב ואור שהם צפונים ומוסתרים שאין העולם כדאי להשתמש בהם הכוונה שהצדקות והאור וטוב שבהם נסתר, כי לפי הריחוק מאמת כן מחזיק את הסור מרע לשוטה, (ספר המדות אמת ל), וכל שכן צדיק גדול שכולו טוב ואור שגם מעשיו לא מובנים כמבואר בתורה קמ, ולא נראה בו שום קדושה כמבואר בתורה רמג, וע"י הכופה יצרו לדעתו כנ"ל נופל כל ההסתרות ומתגלה הטוב ואור שבצדיקים האמיתיים.

וצדיק נקרא טוב, כמ"ש (ישעי' ג')/ל^ח אמרו צדיק כי טוב [לט]/מ^א. ונקרא אור, כמ"ש (תהלים צז)/מ^א אור זרוע לצדיק. נמצא שאור הגנוז הנ"ל הוא הצדיקים הגנוזים/מ^ב. שהם טוב שלם בלא תערובת רע כלל/מ^ג.

א^א איוב פרק לח (טו) וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר:

חומת אנך – וימנע מרשעים אורם. אמרו זוהר הקדוש (לך לך דף עח:) וימנע מרשעים אורם דא תרח ובני ביתיה אורם דא אברהם וכו'. ע"ש. ואפשר לרמוז כי אורם בגימטריא אברהם עם הכולל:

ב^ב צ"ע מדוע נקרא "אורם" משמע אורם של הרשעים שמהם מנע אותו, הרי הם רשעים שאינן ראויים לו. ואולי כמבואר בתורה יב תנינא ורמוז כאן, שהקליפות מקבלות חיותן מבראשית מאמר סתום, (מבחי' הרצון הנעלם בכתר שתידיה בחירה) ששם נגזו האור הזה, לכן נקרא אורם כי באמת חיותם ממנו, אלא שזה בבחי' אחר כתפיה, בהעלם, ומנע מהם להנות ממנו בגלוי כמו הצדיקים.

ג^ג משלי פרק ד (א) שמעו בני מוסר אב והקשיבו לדעת בינה: (ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזבו:

פרש"י (ב) נתתי לכם – הנביא מתנבא ומדבר בשליחותו של הקב"ה והרי הוא כפיו:

מצודות דוד (ב) כי לקח טוב – וכה יאמר במוסרו הלא נתתי לכם לימוד טוב ומחוכם אל תעזבו את התורה ההוא:

ד^ד עבודה זרה דף יט: – רבי אלכסנדר מאן בעי חיי מאן בעי חיי כנוף ואתו כולי עלמא לגביה אמרי ליה הב לך חיי אמר להו ותהילים לד-יג) מי האיש החפץ חיים וגו' נצור לשונך מרע וגו' (סור מרע ועשה טוב וגו') שמה יאמר אדם נצרתי לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה [אלך] ואתגרה בשינה ת"ל סור מרע ועשה טוב אין טוב אלא תורה שנאמר (משלי ד-ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזבו:

ה^ה משלי פרק ו' (כג) כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר:

מצודות דוד (כג) כי נר מצוה – המצוה שאדם עושה מאירה לו כנר והלומד תורה היא לו כאור היום והשומע תוכחת מוסר הוא לו דרך המביא חיים:

פרש"י (כג) כי נר מצוה ותורה אור – כמו שהאור מאיר לעולם תמיד כך התורה עומדת זכותה לעולם אל האד' זכות מצוה לפי שעה כאור הנר, ד"א כי נר מצוה וגו' מצות האב הוא נר כל מי שמקיים מצות אביו כאלו נוטל נר בידו להדליק במקום חושך ואם אבד שום דבר שם הוא מוצאו לאורו, וכן מי שהוא מקיים הוראת אמו אורה היא לו וכן הוא אומר אל תטוש תורת אמך וכן הוא ודאי שמקרא זה מדבר במצות אביו ואמו דכתיב (משלי כ) מקלל אביו ואמו ידעך נרו באשון חשך ואם נר של אדם ידעך (כוהה) כשאין מקיי' מצות נמצא כשמקיים מצות מאיר נרו (ר' יוסף קרא). ודרך חיים תוכחות מוסר – תוכחות המוסר הם מטים את האדם לחיים נמצא שהם דרך החיים:

ו^ו עיין פרש"י שתורה אור רומז למצוות כבוד אב ואם ואולי רומז גם לתורה הקדומה שהיא אהבה שבדעת היינו אהבת אב לבנו כשהיה עדיין במוחו.

ז^ז עיין קומץ המנחה (לר' צדיק הכהן מלובלין) חלק ב – אות ז – התורה ציור ודפוס כל מעשה בראשית כמבואר בבראשית רבה (א, א') דפתראות ופנקסאות וכו' כך מביט בתורה ובורא העולם. פירוש כידוע שחיות כל דבר הוא שמו שבלשון הקדוש והאותיות ההם הם חיים של הנברא ההוא כידוע שבראשית הצמצום והעתק האור נעתק דרך צירופי אותיות שנשאר האור בתמונת אותיות ועל ידי צירופי האותיות נבראו כל הדברים. וקבוצת כל צירופי אותיות של חלקי החיים של כל הברואים הם אותיות התורה רק שנצטרפו בצירופים אחרים. וזהו אור שמביט מסוף עולם ועד סופו היכן גזו בתורה (עיין זוהר ח"א השמטות רס"ד): וזהו על שלושה דברים העולם עומד (אבות א, ב') על התורה הוא מציאות החיים, והעבודה דרך שיוכל להתחלק החיים ולהגיע לברואים לכל אחד חלקו, וגמילות חסד הוא הנדיבות להשפיע לכל אחד חלקו כי כולם מקבלים על ידי האדם השלם כמו שאמרו (יומא ל"ח ע"ב) וצדיק יסוד עולם. שאם לא נמצא אף אחד חוזר העולם לתהו ובהו כסדום ודור המבול דמאין יקבלו חיותם, וצריך שיהיה נמצא מאכל. ושיוכל לאוכלו. ושיהיה נדיבות בעל המאכל לתת לו לאוכלו להקריבו אל פיו:

ח^ח ישעיה פרק ג (י) אִמְרו צְדִיק כִּי טוֹב כִּי פְרִי מַעֲלֵיָהֶם יֵאָכְלוּ:

מצודות דוד (י) אמרו צדיק – שבחו ורוממו את הצדיק כי עשה את הטוב כי הצדיקים יאכלו גמול מעשיהם ולזה שבחיהו למען ילמדו ממנו לטוב להם:

^ט בתנינה יב. הנ"ל

מ^מ יומא לח: אמר רבי אלעזר אפילו בשביל צדיק אחד עולם נברא שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב ואין טוב אלא צדיק שנאמר אמרו צדיק כי טוב.

ובחגיגה יב. – (אור הגנוז שנברא ביום הראשון כיון שראה שמעשיהם מקולקלים עמד וגזו מהן שנאמר וימנע מרשעים אורם ולמי גזו לצדיקים לעתיד לבא שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב ואין טוב אלא צדיק שנאמר אמרו צדיק כי טוב כיון שראה אור שגזו לצדיקים שמח שנאמר אור צדיקים ישמח.

מא תהילים פרק צז (יא) אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמוחה:

בתוספות יבמות קג: (בב) [גג/גד] דהיינו שהיראה אע"פ שהיא כתר לחכמה, היא עקב לענווה, נמצא שיראה היא בחי' אהבה שבדעת ביחס לחכמה, אבל ביחס לענווה להפך הענווה היא בחי' אהבה שבדעת ליראה. **נמצא שהמדרגה הפחותה של עולם היצירה מלכות דיצירה, אע"פ שבעולם היצירה היא המדה התחתונה ביותר הוא בחי' דעת לעולם העשי' שתחתיו.** כי מלכות דיצירה היא בעצמה כתר עולם העשיה. והכי נמי הענווה שהיא בחי' אין היא בחי' עולם היצירה ביחס לחכמה (המכונה יש מאין בחי' עולם העשיה). ונמצא שהיראה שהיא עקב לענווה כנ"ל, היא מלכות דיצירה, והיא כתר לחכמה דהיינו לעולם העשיה.

נמצא שיש אדם שאהבתו שיש לו עם השי"ת במדותיו ובזמן, הוא בחינות אהבה שבדעת שלמעלה מהזמן, להאדם שהוא במדרגה פחותה ממנו דהיינו שיש אדם שאהבתו להקב"ה חזקה כל כך עד שנחשבת שאינה תלויה בשום דבר, ביחס לאהבת ה' של אדם נמוך ממנו כיון שהיא יותר תלויה באיזה דבר :

וזה שאמר שיש אדם שהדעת שלו היא בחי' אהבה שבדעת ביחס לדעת של חברו, זה **שאמרז"ל** שאמרו חכמים זיכרונם לברכה בגמרא **(מ"ק יז/יג)** על הפסוק **כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו** [יג/יח], **דרשו שם אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, אזי תורה יבקשו מפיהו.** ומבאר רבנו

קיא) ראשית חכמה יראת ה' עשת ענוה סנדל לעקבה שנאמר (משלי כב) עקב ענוה יראת ה'. תחיית המתים ע"י אליהו הנביא ז"ל הה"ד או תבין יראת ה' ודעת (קדושים) ואלהים) ומצא זו רוח"ק.

יבמות קג: מה ת"ל נעלו? נעלו הראוי לו פרט לגדול שאין יכול להלוך בו ופרט לקטן שאינו חופה רוב רגלו ופרט לסנדל המסוליים שאין לו עקב.

תוספות – המסוליים. – שם סנדל אחד כן דאמר בירושלמי ר' יהושע בן לוי נפק בסולייא בלילי צומא רבה ואמרין נמי (מדרש רבה ש"ה) מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסולייא דכתיב ראשית חכמה יראת ה' וכתוב עקב ענוה יראת ה' וגו' והא דאמר במדרש (שם) ג' דברים שקולים זה כזה חכמה יראה ענוה אר"י דשקולים היינו דהא בלא הא לא סגי אבל ענוה גדולה מכולן:

²² * ע"ש ד"ה המסוליים [להבין מה הוא עקב ומה היא סילתא עיין שם באירי ועיין משנה כלים כו ב' ד']
(לפי שעתק סוגר העקב מחזור נמצא הפירוש שיראת שמים כלפי ענוה היא העקב והיינו אחור וזכר לסוליה. כי ענוה היא כמו סוליה מדרך לפי הרגל ועי"י יראת שמים נמוכה ממנה אע"פ שיראה להחכמה היא כתר שמעל הראש. ואע"פ שחכמה עד יותר נמוכה מענוה עיין תורה תאז שחזור להפירוד ביניהן)

יג צ"ע כי במדרש שיר השירים הנ"ל מבואר שענוה מביאה ליראה, הרי שיראה היא כתר לענוה ולא עקב לה. וכן מבואר בע"ז כי בביראת דרבי פנחס בן יאיר שענווה מביאה לידי יראה. וצ"ע א"כ איך למד מכאן שמה שעשתה לה הענוה עקב עשתה החכמה כתר לראשה? ועיין ירושלמי שבת פ"א סוף הלכה ג' כגרסת המדרש הנ"ל וביאר שם הפני משה שעשתה ענוה עקב לסולייא הכוונה שעשתה דבר העוקב את הענווה, דהיינו שבא אחריה ולא תחתיה. ועיין תורה קמח שרבנו מביא מכאן ראייה שיש יראה למעלה מיראה ובאמת שם הכוונה ליראת הרוממות שהיא למעלה מענוה, ויראת העונש מתחת לענווה.

יג צ"ע כי זה כלל ידוע ומדוע צריך להביא לו ראייה מענווה וחכמה. ואולי חידש שענווה כלפי כמה היא עולם גבוה יותר, דהיינו מי שזוכה לענווה הוא לא רק יותר גבוה מהחכם לבד אלא ממש בבחי' עולם אחר.

יג מועד קטן דף יז. – ההוא צורבא מרבנן דהוו סנו שומעניה א"ר יהודה היכי ליעביד לשמתיה צריכי ליה רבנן לא לשמתיה קא מיתחיל שמא דשמיא א"ל לרבב"ח מידי שמיע לך בהא א"ל הכי א"ר יוחנן מאי דכתיב (מלאכי ב-ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו שמתיה רב יהודה לסוף איחלש רב יהודה אתו רבנן לשילוי ביה ואתא איהו נמי בהדייהו כד חזייה רב יהודה חייך אמר ליה לא מסתייך דשמתיה לההוא גברא אלא אחוכי נמי חייך ב' א"ל לאו בדיך מחייבנא אלא דכי אזלינא לההוא עלמא בדיחא דעתאי דאפילו לגברא כוותרך לא חניפי ליה נח נפשיה דרב יהודה אתא לבי מדרשא אמר להו שרו לי אמרו ליה רבנן גברא דחשיב כרב יהודה ליכא הכא דלישרי לך אלא זיל לגביה דר' יהודה נשיאה דלישרי לך אזל לקמיה א"ל לר' אמי פוק עיין בדיניה אי מיבעי למישרא ליה שרי ליה עיין ר' אמי בדיניה סבר למישרא ליה עמד ר' שמואל בר נחמני על רגליו ואמר ומה שפחה של בית רבי לא נהגו חכמים קלות ראש בנידויה שלש שנים יהודה חבירינו על אחת כמה וכמה.

פרש"י – סנו שומעניה. שיוצאין עליו שמועות רעות: צריכי ליה רבנן. דאתריה דהוה רבהון: ואם לאו אל יבקשו תורה. הואיל וסנו שומעניה הא דצריכי ליה רבנן לאו כלום הוא דמוטב דלא ילפי מיניה: אתא איהו. האי מנודה נמי בהדייהו:

חברותה הערה 102. הקשה הריטב"א, הלא למדנו לעיל, שמותר למנודה לשנות לאחרים, ואם כן לא יפסידו כלום בנידויו. ותירץ, שמכל מקום אין זה מכבוד התלמידים ללמוד תורה ממנו, ובודאי שעל ידי הנידוי ימעטו מלבוא אצלו. ומלשון השיטה נראה, שלא הותר ללמוד מהמנודה, אלא כשאי אפשר ללמוד מאדם אחר.

חברותה הערה 103. הגמרא בחגיגה (טו) מקשה ממה שרבי מאיר למד תורה מפי אחר. ותירצה, שרבי מאיר היה כבר אדם גדול כשבא ללמוד ממנו, והיה יכול ליהרר שלא ילמוד ממעשיו. וע"ע בשיטה. והש"ך וי"ד רמו חו כתב, שבזמניו אין לנו אנשים גדולים המתירים ללמוד תורה מרשע. ועיין באור החיים (דברים יב כח) שהאריך בזה.

²³ מלאכי ב' ד'

יג מלאכי פרק ב (ד) וידעתם כי שלחתי אליכם את המצוה הזאת להיות פריית את לוי אמר ידוד צבאות: (ה) פריית היתה אתו החיים והשלום ואתנם לו מורא וייראני ומפני שמי נחת הוא: (ו) תורת אמת היתה בפייה ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון: (ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ידוד צבאות הוא:

פרש"י – כי שפתי כהן. עליהם מוטל לשמור דעת למה שהרי תורה יבקשו מפיהו שכבר דבר זה מסור להם יורו משפטיך ליעקב (דברים ל"ג): כי מלאך. שלוחו של הקב"ה כמלאכי השרת לשרת לפניו וליכנס לפניו במחיצתו :

היינו שכופה את יצרו, אזי הוא דומה למלאך ה' צבאות, דהיינו שאדם הכופה את יצרו עד שלא נותן ליצרו הרע שום ביטוי/נטי, הוא דומה למלאך שאין לו יצר הרע כלל/ס' **כמ"ש בזהר** על הפסוק בתהלים **ברכו ה' מלאכיו גבורי כח מבאר הזוהר** שגבורי כח **אלין אינון דמתגברין על יצריהן** ס"א **וכו'** הם המתגברים על יצרם והם דומים למלאכים. ועל כן תורה יבקשו מפיהו **כי עי"ו שכופה את יצרו, אזי נופל ההסתרה ואזי אותיות התורה בולטין ומצטרפין. אזי הוא בחינות נעשה ונשמע הנ"ל, כי ע"י כפית היצר עושה ובונה אותיות התורה, וזוכה למשמע קול התורה מלעילא** דהיינו שרואה בתורה בעיני שכלו אלוקות. **בוודאי מזה הרב תורה יבקשו מפיהו** כי זכה שאפילו מה שאצלו במדרגת דבור, אצל התלמיד הוא אהבה שבדעת, וע"י שהתלמיד מתבטל אליו אזי נופל הרע שבמדותיו, ומאיר בהם אור רב מדבורי רבו, כי הם ביחס אליו אהבה שבדעת. עיין פל"ח/ס"ג. **כי בוודאי יודע הוא את התורה, אפילו מדברים גשמיים הוא מלקט אותיות התורה** כי הלבוש נופל ורואה את האותיות שמהם נברא.

וזה ביאור תחילת הפסוק הנ"ל כי שפתי כהן ישמרו דעת, הביאור כי **כהן, הוא בחינות חסד.** ע"י שפתי ודיבורו של צדיק הכופה יצרו עד שדומה למלאך, יתגלה לתלמיד חסד ואהבה שבדעת לפי בחינתו, בחי' **ישמרו דעת,** היינו שיתגלה ע"י הרב הזה בדבור שפתי **האהבה שבדעת, שהוא לפי מדרגתך אהבה שהוא למעלה מהזמן שהוא יום אחד יוודע לה' וכו' /** שהוא לא יום ולא לילה, דהיינו מעל הזמן, לכן מרב כזה שהדעת שלו היא לפי בחינתו ומדרגתו אהבה שבדעת בחי' מעל הזמן ממנו צריך לבקש תורה :

^ט **הכוונה לביטוי משיכה לרע,** אבל יש גם יצה"ר שמושך לטוב כגון זיווג וחרווא דשמעתתא.

עיין בן יהוידע על קידושין דף ל: - שם אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש. קשה משכחו משמע שמוליכו עמו לבית המדרש, ומה יעשה בו שם, והוא ליה למימר ברח לבית המדרש. ונ"ל בס"ד על פי מ"ש במדרש הנעלם סדר תולדות דף קל"ח, דשאל רבי יצחק לרבי יהודה אם יצר הרע לעתיד יתבטל מן העולם חוץ מן שעת הזווג, ואמר לו אצטריך יצר הרע לעולם כמטרא לעולם, דאלמלא יצר הרע חדותא דשמעתתא לא ליהוי, לכן ישאר יצר הרע בעולם, ורק לא יהא מנוול כקדמיתא למחטי ביה, הדא הוא דכתיב לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, עד כאן ע"ש.

עיין בן יהוידע על בבא בתרא דף יז. - שם שלשה לא שלט בהם יצר הרע. נ"ל כל צדיק יוכל היצר הרע להעלות בלבו קצת תאוה של רעה והוא דוחה תאוה זו תכף, וכיון דמעלה בלבו תאוה רעה אפילו שהיא כרגע חשיב זה שליטה קצת, אבל האבות כבשו היצר הרע וניקרו אותו, שאינו יכול להעביר בלבם תאוה של רע אפילו רגע קטן, וכאלו אין בהם יצר הרע, ולזה אמר לא שלט בהם יצר הרע. ויליף זה מן כל, כי אותיות כל במילואם עולה עקד, דכל אחד מהם עקד היצר הרע עקידה מעלייא וגמורה, ואפשר דהוי כהאי גוונא בצדיקים אחרים, אך נקיט שלשה אבות דוקא, משום דאשכח בהו קראי ללמוד מהם כן, והם קראי דבכל מכל כל:

^ס **צ"ע הרי למלאך אין יצה"ר כלל,** וא"כ רק מי שהרג את היצה"ר לגמרי כדוד המלך הוא דומה למלאך. ואילו לשון כופה את יצרו משמע שרק כופה ומכניע אותו ולא שהרג אותו.

עיין בבא בתרא דף יז. שלשה לא שלט בהן יצר הרע אלו הן אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו בכל מכל כל ויש אומרים אף דוד דכתיב ולבי חלל בקרבי ואיך צעריה הוא דקא מדכר.

ועיין מהר"ל חדושי אגרות שם שמבאר את החילוק בין דוד לאבות למ"ד שכן שלט בו יצה"ר.

ועיין **יפה עינים שם** - וי"א אף דוד. בירושלמי ברכות פ"ה ה"ה וסוטה פ"ה ה"ה מחלק בין אברהם שעשה את היצה"ר טוב שנאמר ומצאת את לבבו נאמן אבל דוד לא היה יכול לעשות כן אלא הרגו בלבבו שנאמר ולבי חלל בקרבי:

ועיין **אוצר המדרשים** - שבע חופות או חופת אליהו עמוד 162 - ז' שלא שלט בהם יצר הרע בעולם ואלו הן אברהם יצחק יעקב משה אהרן דוד וישי.

ועיין **תוספות** בבא בתרא דף יז. - שלשה לא שלט בהן יצר הרע - אין לפרש שלא שלט כלל דא"כ היכי קבלו עליה אגרא אלא כדאמר (יומא דף לח:) מאי דכתיב רגלי חסידי ישמור כיון שעבר אדם רוב שנותיו ולא חטא שוב אינו חוטא ה"נ כיון שראה הקב"ה שהיו דוחקין עצמן כל כך להתרחק מן העבירה שייעם הקדוש ברוך הוא מכאן ואילך שלא שלט בהן יצר הרע:

^{סא} גם בתורה - יצריהו, בדפוס וסתרי - יצריהו

^{סב} **עיין פל"ח אות ב'** - וזהו שאמרו רבותינו ז"ל כי שפתי כהן ישמרו דעת וכו' רוצה לומר כי מי שזוכה שכפה את יצרו וביטל הימי רע שלו לגמרי אז הימי טוב שלו לבד היינו האהבה שיש לו עם השם יתברך בזמן ובמדות, הוא בחינת אהבה שבדעת לפי מדרגתך.

וגם כי על ידי זה הימי טוב שלו מקבלין מאור האהבה שבדעת כנ"ל, ועל ידי זה שתקבל ממנו הארת אהבה שבדעת על ידי זה ממילא יתבטלו ויפלו המדות רעות שלך, ויעלו מהם הימי טוב המלוכשים בהם, ויקבלו גם כן התנוצצות מאור האהבה הזו שהוא בחינת אהבה שבדעת לפי מדרגתך. שזה בחינת כי שפתי כהן ישמרו דעת, היינו מה שהוא יכול להוציא מכח אל הפועל ולהביאו לבחינת דיבור הוא לפי מדרגתך בחינת דעת שהוא למעלה מהזמן והמדות. וגם כי מאחר שכפה את יצרו ועל ידי זה מקבלין הימי טוב שלו מאור האהבה שבדעת, אשר שם גם חשך לא יחשיך ממך כנ"ל ועל כן בכל מקום שמסתכל שם נופל הרע משם, ועל ידי זה יודע את התורה אפילו מדברים גשמיים, בוודאי מרב כזה תורה יבקשו מפיהו:

^{סג} **נראה כיון שהוסיף וכו' משמע שמתכווין להמשך הפסוק שהוא לא יום ולא לילה,** דהיינו מעל הזמן כנ"ל.

אות ז

עתה יבאר שכמו שלעתיד לבוא כשהקב"ה יבטל את הרע מהעולם אזי תיפול כל ההסתרה והלבושים שעל האלוקות ותמלא הארץ דעה ולא יכנף עוד מוריק ויוכלו להצביע ולומר זה ה' קוינו לו. כך גם היום בעולם הזה יש בחי' כזו למי שכופה את יצרו לדעתו. כי מה שאדם יודע בשכלו, הוא הרבה הרבה יותר ממה שמאיר לו במדות שבלב, דהיינו בהתפעלות הלב. וכמו שרואים בחוש שאע"פ שאנו יודעים שמלא כל הארץ כבודו אין אנו מלאים יראה ופחד מגודל רוממותו ית' הנמצאת מאד סמוך אלינו ומשגיחה עלינו בכל רגע. ואפילו יראת העונש אינה בשלימות, כי עיקר ההסתרה והתגברות היצה"ר הוא על המדות שבלב, לכן השגת האלוקות שבלב היא מועטת, ביחס להשגת מציאות ה' שבדעת, ונחשבת הידיעה בשכל לאהבה שבדעת ביחס למה שמשגיג בלב. וכשכופה לבו לדעתו להיות מתפעל בעיקר ביראה/ס"א, ממה שיודע, אזי מאיר בחי' אהבה שבדעת למדות.

ולעיל באות ג' נתבאר שע"י כפית היצר אזי נופל ההסתרה ואזי אותיות התורה שהיו נסתרים ולא קבלו אור אלא בצמצום מחשש יניקת הקליפות עתה כשנפלה הקליפה הן מקבלות אור רב מלמעלה. ומסתמא הכי נמי גם באהבה שבדעת לפי בחינתו, אחרי שמאיר לו הדעת בלב עוד גם זוכה לאור רב מלמעלה. וצ"ע.

ויכול כל אדם לטעום טעם אור האהבה שבדעת, כל אחד לפי בחינתו, אפילו עכשיו

בתוך הימים שהן מדות וגבול והסתרה, אע"פ שבאמת הוא אור הגנוז מהרשעים ולא שייך שיאיר לאדם קודם שהכניע כל בחי' רשעות מליבו, אעפ"כ יש לכל אחד בחי' אור אהבה שבדעת הגנוז ממנו כי לפי מדרגתו נחשב מעל הימים והמדות, **היינו כשיקשר את לבו לדעתו** ויכפה יצרו לדעתו, שהרי יודע שהקב"ה נמצא בכל מקום ורוצה שיהיה צדיק לפי השגתו מה הוא צדיק, ממילא לא יעשה מה שיודע בדעתו שמרחיק מהקב"ה, אלא רק מה שיודע שיקרב אותו להקב"ה. **כי כל אחד מישראל אפילו רשע/ס"ב יודע שיש אלקים בכלל/ס"ו**, כי בדעת אין לסט"א אחיזה כל כך/ס"ו, **אבל הרשעים הם אלה שנכנעו לסט"א**, אע"פ שיוודעים כל זאת **הם ברשות תאוות לבן [ב"ר נח פ' לר [ס"ח] /ס"ט] כמ"ש (משלי יח ב') לא יחפוץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו/ס"ו**.

והמדות והימים הם נכללין בלב כי שם ההתפעלות והרגש, שהן מדות אהבה ויראה ואמונה, **כמ"ש חז"ל {זוהר תרומה קסב:/ס"א} וסנהדרין קו:/ס"ב} רחמנא לבא בעי, כמבואר שם שדואג ואחיתופל**

^{ס"ד} צ"ע לפ"ז מה שמבואר שבהתבודדות צריך לדבר אליו ית' כאדם אל חברו, ויש שלמדו שהכוונה ממה שלישיב אפילו רגל על רגל עם כוס קפה ולדבר אליו ית' כמו חבר. ונראה שאם האדם צריך זאת כדי שלא יסתתמו טענותיו ויכול לדבר בחופשיות אזי זה טוב. אבל האמת היא שמי שיש לו קצת הרגשה ברוממות ה' ושפלות עצמו, אזי ממילא יושב בהכנעה גדולה ויראה גדולה, ומדבר אליו ית' לפחות כמו שמדבר לרבו, בכבוד ויראה. ואזי צריך עזות דקדושה שיוכל לדבר כל לבו.

^{ס"ה} **שמעתי מהריצ"ח (לג ב 42)** שרבי לוי יצחק זצ"ל אמר לו, שהצדיק הגדול ביותר לא מקיים מה שהרשע הגדול ביותר יודע.

^{ס"ו} ולקמן מוסיף שיודע שמלא כל הארץ כבודו ויודע בידעת התורה. אבל כאן עדיין מדבר באופן כללי.

^{ס"ז} **עיין פרפראות לחכמה כאן**. ועיין תורה יט תנינא שעיקר מלחמת עמלק היא למנוע את קיום המצוות המעשיות ופחות על השכל והלימוד מה שלא מביא לידי מעשה. וכן איתא בברכות סא. שהיצה"ר דומה לזבוב ויושב בין מפתחי הלב. כי עיקר מלחמתו היא שלא יאיר השכל והדעת במדות שבלב.

^{ס"ח} אות י' שם ומדרש תהלים יד ב'

^{ס"ט} **בראשית רבה פרשה לד פסקה י** – ויאמר ה' אל לבו הרשעים הן ברשות לבן (שם יד) אמר נבל בלבו (בראשית כז) ויאמר עשו בלבו (מלכים א ב) ויאמר ירבעם בלבו (אסתר ו) ויאמר המן בלבו אבל הצדיקים לבן ברשותן (שמואל א א) וחנה היא מדברת על לבה (שם כז) ויאמר דוד אל לבו (דניאל א) וישם דניאל על לבו.

^ע **עיין מלבי"ם על משלי יח ב'** שהכסיל יודע את האמת אלא שהולך אחר תאוות לבו. ועיין תורה א' שזה בחי' ויבו עשו את הכורה דהיינו את השכל.

^{ע"א} **זוהר תרומה דף קסב:** רבי יצחק הוה שכיח קמיה דרבי אלעזר, אמר ליה, ודאי רחמינו דקודשא בריך הוא דבר נש רחים ליה, לא אתער אלא מלבא, בגין דלבא איהו אתערותא לאתערא לגביה רחימו, (ורחמנא לבא בעי), אי הכי אמאי כתיב בכל לבבך ולבתר ובכל נפשך, דמשמע דתריין גווינין אינון, חד לבא וחד נפשא, אי לבא הוא עקרא מאי בעי נפשא. ורבי יצחק היה מצוי לפני רבי אלעזר, אמר לו, ודאי שאהבת הקדוש ברוך הוא שאדם אוהב אותו לא מתעוררת אלא מהלב, משום שלב הוא התעוררות להעיר אליו אהבה. (והקדוש ברוך הוא רוצה את הלב) אם כך, למה כתוב בכל לבבך ואתר כך ובכל נפשך, שמשמע שהם שני גוונים, אחד הלב ואחד הנפש? אם הלב עקר – מה צריך נפש? אמר ליה, ודאי לבא ונפשא תריין ואתאחדן לחד, דהא לבא ונפשא ומוזנא כלהו אתאחדן דא בדא, ולבא איהו עקרא ויסודא דכלא. ואמר לו, ודאי שלב ונפש הם שנים, ומתאחדים לאחד. שחרי לב ונפש ומזמן, כלם אחוים זה בזה, וזה הלב הוא עקר ויסוד הכל. והא דאתמר בכל לבבך, בתריין לבין איהו, דאינהו תריין יצריין, חד יצרא טבא וחד יצרא בישא, ותריין אלין כל חד וחד אקרי לב, דא (דף קסג.) אקרי לב טוב ודא אקרי לב רע, ובגין כך איהו לבבך, דאינון תריין יצר הטוב ויצר הרע. ובכל נפשך, ובנפשך מבעי ליה, מאי ובכל נפשך, האי בכל אמאי, אלא לאכללא נפ"ש ורו"ח ונשמה, דא איהו ובכל נפשך, בכל מה דאחיד האי נפש.

^{ע"ב} **סנהדרין דף קו:** אמר רבי (רבי אמין) ארבע מאה בעייתא בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר וולא איפשט להו חדו אמר רבא רבותא למבעי בעי' בשני דרב יהודה כולי תנויי בנויקין ואנן קא מתנינן טובא בעוקצין וכי הוה מטי רב יהודה אשה שכושת ירק בקדירה

היו תלמידי חכמים עצומים וידעו לפלפל בתורה ואעפ"כ היו רשעים כי היה בלא יראת שמים. כי אע"פ שתלמוד תורה כנגד כולם זה רק בתנאי /^{ע"ו} ובלבד שיכוין את לבו לשמים {ברכות ה:}/^{ע"ו}, דהיינו שלא תהיה חכמתו מרובה ממעשיו, ושתהיה יראתו קודמת לחכמתו, וזה שאמרו שם רחמנא ליבא בעי, דהיינו שהקב"ה רוצה את הלב של האדם, דהיינו את המדות שבלב שהם יראה אהבה ואמונה וכיו"ב של האדם, כי עיקרן/^{ע"ו} של המדות הוא הלב.

נמצא כשמקשר את לבו שבו כלולים המדות לדעתו, שיודע שיש אלהים יודע"י בכלל שמכה"כ, ויודע בדיעות התורה דהיינו את רצון ה', ומדותיו. וכשכופה את לבו לדעתו הזה לעשות רצונו וללכת בדרכיו מדותיו, היינו שלבו ברשותו ע"י כפית היצר הרע, והרי הוא בעל תשובה ונחשב צדיק לפי בחינתו, ולכן גם לפי בחינתו מתבטל ממנו קצת גזרת וימנע מרשעים אורם, ומאיר לו אור אהבה שדעת שהיה גנוז ממנו, וע"י שכפה יצרו שבמידותיו לדעתו אזי נכללין גם כן המדות שבלבו לדעתו. ואזי מקבלין המדות אור האהבה שבדעתו, לפי בחינתו כנ"ל, ורואה ומשיג אור הגנוז דהיינו התגלות אלוות לפי בחינתו /^{ע"ו} [ע"ו] דהיינו מה שהיה נעלם ממנו עד עתה. היינו שהצדיקים והתורה ע"י שהי' גנוז וצפון עד עתה ממנו, כשכופה את לבו להדעת, אזי מקבל הלב שהוא שורש לכל המדות, ומקבל אור האהבה שבדעתו, הוא האהבה שהי' בכח בין הקב"ה לישראל קודם הבריאה וזוכה לשלום לפי בחינתו : כי אור הגנוז הוא אור השלום שנמצא גנוז בסובב של כל אחד לפי מדרגתו, וכשמכניע הרע אזי נשפע אור רב מלמעלה ומאיר לאותיות שהן הממלא כל עלמין דהיינו המחיות את כל ההעלמות ורק ע"י כפית הלב הן מתגלות ואז אפשר שיושפע עליהן האור הרב מלמעלה אור הגנוז אור השלום.

ועתה חוזר רבנו לבאר את הפסוק בו פתח את התורה (תהילים לד יג) מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב: (יד) נצר לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה: (טו) סור מרע ועשה טוב בקש שלום וירדפהו: ומפרש רבנו על פי הנ"ל – "מי" שהוא "האיש החפץ חיים" דהיינו ש"חפץ" לבו מקושר וכפוף לדעתו שהיא בחי' "חיים", הוא זוכה להיות "אוהב ימים" דהיינו ממשיך אהבה שבדעת למדות וימים. וע"י זוכה לראות טוב דהיינו אור הגנוז, אור אלוות שנגנוז לעתיד לבוא, ולמי שכופה את יצרו.

ואמרי לה זיתים שכבשן בטרפיהן טהורים אמר הויות דרב ושמואל קא חזינא הכא ואנן קא מתנינן בעוקצין תלת טרי מתיבתא ורב יהודה שלף מסאני ואתא מטרא ואנן צוחינן וליכא דמשגח בן אלא הקדוש ברוך הוא ליבא בעי דכתיב וה' יראה ללבב.

פרש"י – רבותא למבעא בעיי – וללמוד תורה רחמנא לבא בעי, דהא בשני דרב יהודה כולחו תנויי בסדר נזיקין היה, כל הגמרא שלחן לא הוה אלא בסדר נזיקין, שלא היו מרבין כל כך (לדרוש):

ע"י לשון רבנו רחמנא ליבא בעי ובלבד שיכוין לבו לשמים צ"ע שהרי בודאי אם לבו להקב"ה הוא גם לשמים. לכן מוכרח שחסר כאן וצריך להשלים שהכוונה למי שלומד תורה אע"פ שתלמוד תורה כנגד כולם אבל כיון שהקב"ה רוצה את הלב לכן חשיבות הלימוד היא רק כשמכוון לבו לשמים.

ע"י ברכות דף ה: – רבי אליעזר חלש על לגביה רבי יוחנן חזא דהוה קא גני בבית אפל גלייה לדרעיה ונפל נהורא חזיה דהוה קא בכי ר' אליעזר א"ל אמאי קא בכית אי משום תורה דלא אפשר שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים ואי משום מזוני לא כל אדם זוכה לשתי שלחנות ואי משום בני דין גרמא דעשיראה ביר א"ל להאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא א"ל על דא ודאי קא בכית ובכו תרוייהו.

ע"י צ"ע לשון עיקרן של המדות משמע שרק העיקר אבל יש מדות שאינן בלב

⁹⁷ בתשכט – (יודע) במהדור קון הורוביץ החזשים תוקן- יודע

⁹⁸ עיין לק"ה סוכה ב' ה'

ע"י לק"ה סוכה הלכה ב אות ה' – כי עקר השגת אורייתא וסתימא דהנ"ל הוא על ידי הכנעת הרע, כמו שכתב רבנו זכרוננו לברכה במאמר "מי האיש החפץ חיים" (בסימן לג) שעל ידי שמתגבר על יצרו על ידי זה מכניע ומבטל הרע ששוכן על הטוב ועל ידי זה נתגלה התורה המכסה ונעלמת בין לשונות העמים ואז על ידי זה זוכה כנ"ל לאורייתא דעתיקא וסתימא דהנ"ל, (עין שם היטב). וזהו בחינת נסוף המים המרמז בין נספי הפרים שהם כנגד שבעים אמות שמתמעטין והולכין כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, להורות ששם בין האמות הנ"ל מלבד שם התורה הנעלמת ביניהם. ועל כן כשמכניעין אותן שיהיו מתמעטין והולכין אז נתגלה התורה שפיניהם שהיתה מכסה עד עכשיו, כי המים הם בבחינת התורה הסתומה הנ"ל, כמו שכתוב, ושאתם מים בששון. ותרגימו, ותקבלון אולפן חדת. ועל כן נעשה זה בסכות שאז הוא הכנעת הרע של כל השבעים אמות על ידי התקונים שעושין אז כנ"ל. וזה בחינת שמחת בית השואבה. וזה בחינת שמחת תורה ששמחים מאד שזכו להשיג אורייתא וסתימא על ידי נצחון המלחמה והתקונים של ימי הסכות כנ"ל. ברוך ה' לעולם, אמן ואמן:

⁹⁹ גם בדפוס שהי', בתולד- שהיה

⁹⁸ גם בדפוס שהי', בתולד- שהיה

וזה רמוז בפסוק **מי האיש החפץ חיים**, כי **חפץ**, הוא **בחי' לב**, שהחפץ דהיינו הרצון הוא **בלב. חיים**, הוא **בחי' דעת** ושכל, כמ"ש (משלי יו')^א מקור חיים שכל בעליו כי כפי השכל דהיינו הדעת/פ"ב של האדם כך חייו לטוב או לרע. היינו מי שהוא חפץ חיים דהיינו כשמקשר את הלב להדעת, שלבו ברשותו, שכופף את יצרו. אזי לפי פ"ג בחי' בחינתו/פ"ד הוא **אוהב ימים**, דהיינו שהוא ממשוך/פ"ה את האהבה מדעת/פ"ו לתוך הימים ולתוך המדות. וזוכה **לראות טוב**, דהיינו ורואה ומשיג את האור כי טוב וגנוז. שמשיג האור, היינו התורה הגנוזה והצדיקים הגנוזים :

עד כאן לשון רבנו

פ"ו]ושמעתי בשמו, שאמר שבהתורה הזאת כלולים הכוונות של לולב. ולא זכיתי לשמוע ביאור הענין, אך עיינתי

^א משלי פרק טז (כב) מקור חיים שכל בעליו ומוסר אולים אגלת:

רש"י (כב) מקור חיים שכל לבעליו – וכן פתרון המקרא שכל הבעלים מקור חיים הוא לו. ומוסר אוילים אולת – יסורי אוילים ע"י אולת באים להם וכן משמעו האולת יסורין הוא לאוילים:

^ב דעת הכוונה לשכל שמאיר בלב, ונראה שגם בפסוק מקור חיים שכל בעליו הכוונה לדעת וכן החכמה תחייה את בעליה כי החיים הם עד כמה שהחכמה מאירה בלב דהיינו דעת. אבל מה שבשכל לבד זה יש גם לכסיל.

^ג גם בתרלד- בחי', ובלוה"ת שם ובתלוד- בחינתו

^ד צ"ע מדוע כתב לפי בחינתו הרי גם הממש הוא ע"י אותה נוסחא. וצ"ל כיון שלממש זוכה רק חד בדרא נקט מעשה אליבא דכ"ע פ"ה לשון ממשוך צ"ע כי לעיל ביאר שע"י שכופה יצרו נופל הלבוש והסתרה ומתגלין האותיות ואזי נמשך עליהם אור רב מלמעלה שהוא אור האהבה שבדעת. נמצא שאור האהבה שבדעת נמשך מעצמו למי שכופה את יצרו לדעתו. כי יוצא מגזרת ימנע מרשעים אורם, שהא סיבת גניות האור.

ועיין לקמן בכוונות נענוע הלולב שצריך להמשיך את אור הדעת בהבאת הלולב אל הלב. וגם שם צ"ע כנ"ל מדוע לא מאיר ממילא ע"י שכופה יצרו לדעתו. ואולי כנ"ל הטעם בשניהם כיון שכשאור האהבה שבדעת מאיר רק לפי בחינתו ולא ממש, אזי צריך להמשיך אותו ולא מאיר ממילא וצ"ע.

^ו צ"ע לשון מדעת, כי לכאורה צ"ל מהדעת.

^ז הוספת נוהגית בתקפא אינה בדפד"ר

ומצאתי קצת. כי עיקר הכוונות של לולב הוא להמשיך כל החסדים מהדעת **עד החזה**^א/דהיינו ללב **להאירם אל המלכות**^ב/ שבו (עטרת היסוד)^ג. כפי שיבאר לקמן שהכוונה להאיר אהבה שבדעת למדות שבלב. וכל זה נעשה ע"י נענועים שמוליק (אל דעת דו"א) ומכסכס ומביא את הד' מינים^ד/ אל לבו **וצריכין לנענע הנענועים כדי להמשיך אור משורש החסדים** (ו' קצוות) **שבדעת אל החסדים המתפשטים בגוף**^ה/ (דהיינו בו' קצוות שבז"א) **להוסיף עליהם אור גדול משרשם שבדעת וכו'.** **ע"ש בפע"ח בשער הלולב** [ו']^ו.

^א **פרי עץ חיים** – שער הלולב – פרק ג – ולכן הסוד נענועים הוא, שתחלה תנענע ג' נענועים נגד דרום, ותכוין בג' הולכת הנענועים ההם, להמשיך מבחינת הדרום שבדעת, שהוא מבחינת חסד כנ"ל. ולא תעשה ג' הולכות רצופים, ואח"כ ג' הובאות. רק הולכה, ואחר כך הובאה, הולכה והובאה, הולכה והובאה. אח"כ תוליק אל צפון, ותעשה ג' הולכות וג' הובאות. כנ"ל גבי דרום, **ותכוין להמשיך מג' מוחין הכוללים בגבורה שבדעת, להמשיך אל נוקבא בחזה.** וכן תעשה עד שתגמור כל הו"ק הנ"ל, ואז הם ח"י נענועים, כנגד ח"י עולמות, שהוא יסוד סוד ח"י כללות המוחין, הג' שבכל קצה מן הו"ק כנ"ל, לכן נקרא היסוד ח"י, כי מקבל משם, וכנגדן הם הו"ק תחתונים. הרי נתבאר היטיב סדר נענועין, וכוונתן:

^ב **פרי עץ חיים** לולב פ"א – הרי כל סוד הלולב בשם הוי"ה פשוט, בסוד ו"ק דו"א, ובמילוי דב"ן, ובמילוי המלוי, **לפי שכל כוונת הלולב, היא להמשיך החסדים לצורך הנוקבא,** (כי כל מילוי הוא התפשטות לנמוך יותר) כנודע כי כל הגבורות ביום ראש השנה, בסוד שמאלו תחת לראשי, וצריכין למתקם בחסדים, (בחי' ימינו תחבוקי) לצורך וזוג (שהוא ביום) שמיני עצרת. לכן כוונת דהויה של הלולב ומיניו, בסוד (מילוי שם הויה יוד הו וו הו גמט' בן הנקרא) ב"ן דההין שבמלכות:

^ג **פרי עץ חיים** – שער הלולב – פרק ב – ונבאר סוד הלולב וד' מינים מה ענינם, הלא נודע, כי הוא רומז לד' אותיות הויה, והנה נודע אצלינו, **כי ה' אחרונה שבשם, הוא סוד מלכות דו"א, שהיא העטרה שלו, ואינה הנוקבא ממש,** כי לכן הו' דבוקה בשם, ואינה בפ"ע. ועי"ש פ"ג – **ובכל נענוע והולכה מאלו הו', אנו מחזירין ומביאין אל המלכות העומדת בחזה דו"א.** עכ"ל.

מבואר שאע"פ שהאתרוג הוא המלכות שאליו ממשיכים את החסדים והוא מלכות שבז"א ולא נוקבא דו"א, שעל כן מקומו בתחתית הלולב הרומז ליסוד, אעפ"כ הכוונה גם למלכות נוקבא דו"א לכן אנו ממשיכים את החסדים מהדעת אל החזה ששם מקום הנוקבא דו"א.

וזה מבואר שם בפ"ג שתחילה ממשיכים חסדים מהדעת לחסדים שבז"א, וזו הכוונה שבכלליות הנענועים. ואזי כלליות החסדים האלה מקבצים ביסוד וממנו לעטרת היסוד שהוא האתרוג. וזו הכוונה שבכל נענוע בפרטיות אנו ממשיכים חסדים לנוקבא דו"א שבחזה ז"א.

^ד **האריז"ל מבאר** בפע"ח לולב א' שהדס גמט' חיים עם הכולל. ולולב גמט' חיים בדיוק. כי ההדס רומז ליוד ראשונה (חכמה) סוד החיים הנמשכים מבינה לחג"ת דו"א וערבה לה' שניה (בינה) והלולב כנגד ו' של שם הויה בחי' יסוד הממשיך חיים למלכות שהיא האתרוג ה' אחרונה. ערבי נחל בחי' ההמשכה מבינה עד הוד דו"א. ובגמ' מבואר שערבה אין לה ריח וטעם כי רומזת לפושעי ישראל ואולי אפ"ל שע"כ היא כנגד ה' ראשונה שם בחי' אהבה שבדעת (מאמר סתום) שמשם מקבלות הקליפות חיות.

^ה **פרי עץ חיים** – שער הלולב – פרק ג – ועתה נבאר, למה צריך כל אותן הנענועין. והענין, כי הלא הם ו' נענועים לד' קצוות ומעלה ומטה. **ובכל נענוע והולכה מאלו הו', אנו מחזירין ומביאין אל המלכות העומדת בחזה דו"א כנ"ל.** אמנם נענועין עצמם הלא בארנו, כי **כוונת הנענועים הוא, להמשיך הארה מן הדעת דו"א, אל החסדים המתפשטים בז"א.** וכבר בארנו במקום אחר, כי כמו שאנו אומרים, שהחסדים המתפשטים הם ה"ח מחסד עד הוד, **אחר כך יש בחינה אחרת שהוא כללות הארת ה"ח אלו המתקבצין ביסוד,** והנה הם ו' בחינות. כך ממש למעלה בדעת דו"א, כי יש שם ה' חסדים, ועוד יש תחתיהן הבחינה הכוללת את כולם. כי אם לא היה כך בשרשם למעלה במקום הדעת, האיך היה למטה ביסוד ז"א, כללות הארת ה"ח נמצא, כי ו' בחי' החסדים הם בדעת דו"א, והם סוד ו' קצוות העליונים שיש בדעת דו"א, ונודע כי שורש הו"ק, הם כולם למעלה בדעת, וזה שאמרנו בתיקונים, כי הדעת הוא נשמת הת"ת. ופי' – כי בדעת יש בה ו'ק, שהם שרשים אל ו'ק שבגוף, הנקרא ת"ת, כי הת"ת אינו הגוף עצמו, רק עם בחינת ו"ק. והנה נמצא, כי הו' נענועין שאנו עושין, הוא נגד ו"ק הנ"ל שבדעת, להמשיך הארה משם אל הלולב וד' מינים הו"ק תחתונים כנ"ל.

^ו פיקים א' ב' ג'.

^ז **פרי עץ חיים** – שער הלולב – פרק ב – ונבאר סוד הלולב וד' מינים מה ענינם, הלא נודע, כי הוא רומז לד' אותיות הויה, והנה נודע אצלינו, כי ה' אחרונה שבשם, הוא סוד מלכות דו"א, שהיא העטרה שלו, ואינה הנוקבא ממש, כי לכן הו' דבוקה בשם, ואינה בפ"ע. אך הנוקבא, הוא אדני, או אלהים. וז"ס האתרוג, שרומז נגד עטרה דו"א, ונקרא פרי עץ הדר, שהיא עטרה הנקראת פרי של היסוד, הנקרא עץ הדר, כי היסוד נקרא עץ, ונקרא הדר, כנוכר פרשת תצוה, ברבי נוהראי סבא, כי היסוד הוא הדר הגוף, כי הסריס אין לו זקן, אין לו הידור. לכן אל תתמה, אם תמצא בוודר כי האתרוג הוא היסוד, או אם הוא המלכות, כי הכל אמת, שהוא בעטרת היסוד, לכן אין ראוי להפריד את האתרוג בעת נטילתו מן הלולב, רק ב' ידי סמוכות זו לזו, כי סוד העטרה דבוקה עם הו"א, ואינה נפרדת. וז"ס הנוכר ברקאנטי (מובא בב"י הלכות לולב, סימן תרנ"א, ע"ש באורך) על אותו חלום של אותו חכם, שהיה מפריד האתרוג מן הלולב, והראהו בחלום, שהוא מרחיק ה' אחרונה משאר אותיות השם:

נמצא כי כל ד' מיני הלולב, הם בז"א עצמו הנקרא הויה, ואינם בנוקבא כלל. והנה עכ"ז צריך ליטול האתרוג בשמאל, כי הנוקבא בשמאל, ומשמאל אתיא, אבל יחבר את שניהם יחד כנ"ל, כי הלולב עצמו הוא בחי' היסוד, שהוא נמשך דרך חוט השדרה, וזהו שאמרנו בלולב שדומה לחוט השדרה. לכן בתחתית הלולב בסיומו, שם הוא חיבור האתרוג עמו, בעת הנטילה, במקום שמסתיימין ההדס והערבה והלולב, כי שם הוא בחי' העטרה:

וכבר ידעת, כי היסוד הוא עולה עד למעלה, בסוד יוסף, ויורד עד למטה בסוד בנימין, כנוכר בהיכלות דפרשת פקודי. ולכן הלולב גדול מכולם, מן ההדס והערבה, כי היא עולה עד המוח, ליטול משם טפה זרעית, בסוד משכיל לאיתן האורחי, כנוכר בסבא דמשפטים:

וגם מבואר שם בפרי עץ חיים שער הלולב פ"ג/ח¹⁰ שהכוונה בענין הכתוב יומם יצוה ה' חסדו שיש לדייק ממה שאמר יומם ולא אמר יום אלא יומם משמע שהוא הולך ומצוות ומתחבר עם כולם ע"ש כי הוא כלול מכולם. עד כאן האריז"ל.

וכל זה מבואר בהתורה הנ"ל, בדרך של הוראה ועצה ע"פ דרכו הנורא של רבינו ז"ל. כי מבואר שם באות ו' שע"י כפיית היצר זוכה לגלות את האהבה הגדולה של הקב"ה לישראל שהוא החסד שכולל את כל החסדים שהוא יומא דאזיל עם כולהי' יומין דהיינו שהאהבה שהוא החסד שהוא מלוּבש בכל המדות וכו'.

ומבואר שם באות ה' שיש אהבה שבדעת בחי' אהבת אב לבנו מצד היותו נמשך ממוחו, אהבה שאינה תלויה בשום דבר, דהיינו שהיא למעלה מהזמן והמדות. וע"י שמקשר לבו לדעתו דהיינו שכופה לבו לדעתו, דהיינו שלבו ברשותו וכו' להמליך את הקב"ה כראוי, אזי מקבלין המדות אור האהבה שבדעת וכו' כנ"ל.

וכל זה הוא סוד כוונות לולב הנ"ל בפרי עץ חיים שער הלולב, שהוא להמשיך הארה משורש החסדים שבדעת, שהוא בחי' אהבה שבדעת, לתוך החסדים שבגוף, שהם בחי' כלליות המדות שבכולם מלוּבשים חסדים שהם בחי' אהבה כנ"ל : וצ"ע כי בתורה מבואר שע"י שכופה יצרו לדעתו נכנע היצה"ר ונופלים הלבושים וההסתרות ומתגלות האותיות ואזי נשמע להם אור רב מלמעלה שהוא אור האהבה שבדעת. וא"כ מה הכוונה כאן שבלא כפיית היצר ישר ניגש להמשיך בעצמו את אור האהבה שבדעת למדות שבלב. וצ"ע אולי קדושת היום של יו"ט שהמלכות עולה לבינה כמבואר בפע"ח על איסרו חג. ובתורה קלה. ע"ז נעשה הארת הדעת ללב ונחלש היצה"ר. ואולי גם כיון שמדובר באור האהבה שבדעת רק לפי בחינתו ולא בשלימות לכן לא מאיר מעצמו אלא צריך להמשיך אותו. וכפי שביאר רבינו גם לעיל בביאורו לפסוק מי האיש החפץ חיים. ועיין לקמן שכל זה נעשה ע"י הצדיק שכופה את יצרו שהוא בחי' לולב. ואולי רומז שבאמת הטעם שאנו מיד ממשכיכים אור האהבה שבדעת בלא כפיית היצר כיון שכפיית היצר שלנו היא ההתקרבות לצדיק שבעצמו כופה יצרו לדעתו, אזי שמיעת תורה מפיהו מכניע את היצה"ר וכנ"ל בביאור הפל"ח אות ב' י"א לפסוק כי שפתי כהן ישמרו דעת.

ג' בדי הדס, רמזין לג' אבות, שהם חג"ת, ולפי שכל א' כלול מג', לכן יהיה הדס כשר, שכל בד בבד יהיה כלול מן ג' עליון. וב' בדי ערבה, הם נ"ה. והרי נמצא בד' מינים שבלולב, הם ז"ק ו"א, שהם חג"ת נה"י ועטרה. וסוד הענין – כי הלא החסד שאנו ממישיכין לנוקבא ע"י הלולב, הם מבחי' החסדים המתפשטים בו"ק דו"א, ולא מן החסדים שבדעת עצמן דו"א. והנה ד' מיני לולב, אינם הו"ק דו"א עצמו, רק ז' בחי' ז' החסדים המתפשטים בהם כנ"ל. ואמנם כדי להאיר מהם אל המלכות, אנו צריכין להמשיך להם בעצמן, אור עליון מן השרשים שלהם, שהם החסד שבדעת דו"א, ואחר שהם יקבלו ההארה משם, אז יוכלו הם לתת הארה אל הנוקבא. וא"כ נמצא עתה, כי סוד הלולב וד' מיניו, הם ז' בחי' חסדים המתפשטין בו"א, מחסד עד המלכות שבו, ואלו ז' בחי' אנו מנענעין אותן, ומעלין אותן עד השורש שלהם, שהוא בדעת דו"א עצמו, וע"י נענועין הוה, הם מקבלין הארה משם, ואז אנו מורידין הארה מהם אל הנוקבא:

אמנם סוד הורדת הארה זו אל הנוקבא, היא כי כאשר תענע ותוליך ותביא הלולב כנודע, תכוין להמשיך את סוף הלולב והדס וערבה ואתרוג, במקום החוה שלך, לכן כשתענע ותוליך את הלולב כנגד המורה, תכוין בעת הבאתו שתגיעו ותביאנהו עד החוה שלך. וכן כשתוליכהו לשאר הרוחות, או נגד מעלה ומטה, שתמיד בעת הבאות, תגיע ותביא עד החוה שלך, כי שם הוא מתחלת פרוצוף רחל כנודע. והאדם המנענע את הלולב, הוא דוגמת הו"א עצמו, והלולב ומיניו הם החסדים המתפשטין, והוא מנענע ומעלה אותן עד דעת, שיקבלו משם הארה. וכאשר יורדין תכוין שכל אותן החסדים שהם מכים בחוה, ויוצאה משם הארה שלהם, ונוחין על ראש רחל, שמתחלת מן החוה ולמטה, וניתנין בה החסדים הפנימים. ואע"פ שנטילת לולב ניטל אחר העמידה, שאז הוא פכ"פ, עכ"ז נודע הוא, כי בעמידה ראשונה או בחזרה שלה, אינה עולה יותר למעלה מן החוה שלו, רק בתפלת מוסף כנודע:

פרי עץ חיים – שער הלולב – פרק ג – והכוונה בענין שאמר הכתוב, יומם יצוה י"י חסדו, ולא אמר יום, אלא יומם, שהוא הולך עם כולם, וזהו יצוה, כשאמרז"ל כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה, שהוא לשון חבור, שמחבר החסד ומצוה לכולם, לכן אנו מנענעים בכל יום ע"ב נענועין בהלל, להמשיך אור החסד עם כולם, וגם ביום ראשון להמשיך אור החסד שבו, עם כל הבחי' שלו, שהוא יומא דכולהו, דכליל לכולהו: והנה הלולב הוא רומז אל היסוד, שהוא ו' זעירא, וגם רומז אל הדעת, שהוא ג"כ בחי' ו"ו, והוא רומז לשדרה, והוא המעורר ומוציא טפה מן הדעת דרך חוט השררה עד היסוד, ומוציא אותו לחוץ, לכן עיקר הברכה הוא על נטילת לולב, כי הוא העיקר שמוציא האור מן הדעת אל ה' חסדים המתפשטין, והוא המעורר כל איברי הגוף לענין זה. ומבשרי אחוה אלוה:

עוד שם – וסוד הענין, כי הלא בארתי לך, כי בכל יום נכנס חסד א', וכבר הודעתך בסוד יומם יצוה ה' חסדו, כי חסד הראשון הוא הולך ומתפשט עם כולם בכל יום, וז"ס הדי' נענועים של הלל, גי' ע"ב כמנין חסד, לרמז לחסד הראשון, שהולך ומתפשט עם כולם, כל יום ויום כנ"ל:

¹⁰ שער הלולב פ"ג

¹¹ גם בתולד – כולהי' ומתולדו – כולהי'

¹² עיין פל"ח אות ב' – (שהצדיק) שזוכה שכפה את יצרו וביטל הימי רע שלו לגמרי אז הימי טוב שלו לבד דהיינו האהבה שיש לו עם השם יתברך בזמן ובמדות, הוא בחינת אהבה שבדעת לפי מדריגתך. וגם כי על ידי זה הימי טוב שלו מקבלין מאור האהבה שבדעת

וכל זה כדי להאיר אל המלכות שהוא האתרוג [יב]. היינו כדי לגלות מלכותו לכל באי עולם [יג] כי הם בחי' מלכות, וכדי שימליכוהו עליהם, היינו למצוא אלקותו בכל לשונות העכו"ם ובכל הדברים גשמיים ובכל מדורי הקליפות כנ"ל שכל זה הוא בחינות ומלכותו בכל משלה [יד] כדי שאפילו במקומות היותר מטונפים בהסתרה, גם שם ימליכוהו עליהם.

וכל זה מה שאנו עושים בסוכות ע"י נענוע הד' מינים נעשה תמיד ע"י הצדיק שכופה יצרו לדעתו, שהוא בחי' הלולב שהוא כנגד היסוד שהוא בחי' צדיק יסוד עולם כידוע [טו]/[טז], בחי' צדיק כתמר יפרח [יז]/[יח] כי הלולב גדל בעץ התמר הרומז לצדיק, ונקרא בתורה/ט"ו כפת תמרים רמז שכופה יצרו. וכנ"ל שע"י כפית היצר נופל כל הלבושים ואזי מאיר אור הגנוז של אהבה שבדעת, ואותו אנו ממשיכים ללב ע"י נענוע הלולב. ומתכוונים גם להאיר אור הדעת לכל באי עולם כי בסוכות אנו עוסקין לגלות מלכותו לכל באי/כ עולם, ואפי' לכל הע' לשונות/כא העכו"ם, שזהו סוד הע' פרים שהיו מקריבים בבית המקדש והם הפרים שאנו מזכירים בתפלת מוסף של סוכות. ביום א' יג פרים וביום ב' יב פרים וביום ג' יא פרים וביום ד' י' פרים וביום ה' ט' פרים וביום ו' ח' פרים וביום ז' ז' פרים סך הכל שבעים פרים שמקריבין בשבילם בסוכות [בב]/[כג] פרש"י שכיון שבחג סוכות נידונים על המים

כנ"ל, ועל ידי זה שתקבל ממנו הארת אהבה שבדעת על ידי זה ממילא יתבטלו ויפלו המדות רעות שלך, ויעלו מהם הימי טוב המלוכשים בהם, ויקבלו גם כן התנוצצות מאור האהבה הזו שהוא בחינת אהבה שבדעת לפי מדריגתך.

²⁷ ע"ש פ"ב שהד' מינים כנגד ד' אותיות הויה והאתרוג כנגד ה' אחרונה מלכות דהיינו עטרת היסוד ע"ש. סוד הלולב ג' הדסים וב' ערבות ואתרוג סה"כ ז', הם ז' בחי' חסדים המתפשטין בו"א, מחסד עד המלכות שבו, ואלו ז' בחי' אנו מנענעין אותן, ומעלין אותן עד השרוש שלהם, שהוא בדת דו"א עצמו, וע"י הנענועין, הם מקבלין הארה טהם, ואז אנו מורידין הארה מהם אל הנוקבא: שמקומה מתחזה דו"א ולטטה. אל האתרוג.

²⁸ לשון חז"ל עיין טענה ראש השנה פ"א מ"ב

²⁹ תהלים קג יט

³⁰ זתר ח"ג דף רנה: רבינו בחיי ויקרא כג מ'

³¹ זוהר פנחס רע"מ דף רנה: לולב דא צדיק, דדמי לחוט השדרה, דביה ח"י חוליין לקבל ח"י נענועין דלולב, ואינון לקבל ח"י ברכאן דצלואתא, לקבל שמנה עשר אזכרות (תהלים כט) דהבו ליהו"ה בני אלים, לקבל שמנה עשר אזכרות דקריאת שמע, ונענוע לשית סיטרין בחושבן ו', תלת נענועין בכל סטרא, אינון ח"י:

לולב בימין כליל ששה מינין (דאינון) תלת הדסין, גדולה גבורה תפארת, ודמיין לתלת גווי עינא, תרין בדי ערבות, נצח והוד, ודמיין לתרין שפון, לולב יסוד דומה לשדרה, דביה קיום דכל גרמין, ועליה אמר דוד, (תהלים לה י) כל עצמותי תאמרנה יהו"ה מי כמוך, אתרוג מלכות, דומה ללבא, דביה הרהורין:

ונענועין דהלל אינון משותפין בנענועין דנטילת לולב, ואינון ח"י באנא, ח"י ח"י בהודו תחלה וסוף, ח"י דנטילת לולב, הרי ע"ב, ובגין דא לולב בחושבן ח"ס, וארבע מינין דלולב, הא חס"ד דרועא ימינא, ובגין דא תקינו לולב בימין לסטרא דחסד:

אתרוג לסטרא דגבורה לשמאלא לבא, ובגין דא אתרוג הדומה ללב תקינו למהוי ביד שמאל, כמה דאוקמוה, לולב בימין, ואתרוג בשמאלו, אינון לקבל זכור ושמור, ומאן נטיל תרווייהו, עמודא דאמצעיתא, לולב בימיניה ואתרוג בשמאליה:

³² תהלים צב יג ותענית כה:.

³³ תהילים פרק צב (יג) צדיק פתמר פרח פארוז פלבנון ישגה:

רש"י (יג) צדיק כתמר יפרח וגו' - כתמר לעשות פירות וכארו בלבנון להחליף גועו:

תענית דף כה. דרש רבי חייא בר לולייני מאי דכתיב צדיק כתמר יפרח כארו בלבנון ישגה אם נאמר תמר למה נאמר ארו ואם נאמר ארו למה נאמר תמר אילו נאמר תמר ולא נאמר ארו הייתי אומר מה תמר [דף כה:] אין גועו מחליף אף צדיק חס וחלילה אין גועו מחליף לכך נאמר ארו אילו נאמר ארו ולא נאמר תמר הייתי אומר מה ארו אין עושה פירות אף צדיק חס וחלילה אין עושה פירות לכך נאמר תמר ונאמר ארו וארו גועו מחליף.

סוכה דף מה: אמר רב הונא מאי טעמא דרבי יוחנן בן ברוקה דכתיב כפות שנים אחת ללולב ואחת למזבח ורבנן אמרי כפת כתיב רבי לוי אומר כתמר מה תמר זה אין לו אלא לב אחד אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים.

³⁴ ויקרא פרק כג (מ) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמתם לפני ידוד אלהיכם שבעת ימים:

רבנו בחיי - לולב אחד, כי כן לשון כפות לשון יחיד, כפת כתיב, והאמנם כי לפי דיוק הלשון היה לו לומר כף תמר הוצרך לומר כפות תמרים בהכרח, שאילו אמר כף היה במשמע אפילו עלה אחד לכך קרינן כפות שמשמעותו עלין רבים, והוא מצות הלולב והוא כתיב כפת כי החסרון הוא שלא תאמר שהמצוה הוא שני לולבין, אין המצוה אלא לולב אחד, ויהיה הענין נשלם עם הכתיב והקרי. ומלת תמרים לפי שהם שנים זכר ונקבה, ואם לא ינטעו כן לא יחיו, כי בכל המינין כולן גם בצמחים גם בדומם מצינו בדרך הטבע זכר ונקבה:

³⁵ צ"ע לשון באי עולם. האם בא לרבות יותר מע' האומות, גם בעלי חיים, כמו שיהיה לעתיד שיתפשט השלום גם עליהם ע"י האהבה שבדעת שתתגלה אז.

³⁶ צ"ע שלא אמר ע' אומות. אלא ע' לשונות. ואולי כי עיקר הרע שבאומות מתבטא בלשונות שלהם. שכל לשון היא ביטוי למדה רעה שלהם. וכמו שאנו אומרים בקדוש לג' רגלים ורוממנו מכל לשון.

³⁷ עיין סוכה נה:

מקריבים ע' פרים לכפר עליהם כדי שירד מטר בכל העולם. ועפ"י הסוד הפרים הם חלק שנותנים לסט"א (בבחי' מים אחרונים) כדי שלא יתגברו. ולפי רבנו הטעם כדי להכניעם כי הם הסט"א המכסה על האלוקות שבכל מקום, והכנעתם ע"י שמגלים מלכותו ית' לכל באי עולם, כי כשזה קם זה נופל. וכל זה אנו פועלים גם בנענוע הד' מינים וזהו שאנו אומרים בסוכות בכל יום אחר נטילת לולב והקפותיו, ^(כד) למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים ^(כ"ב) אין עוד ^(כ"א) מקור הפסוק הוא מהברכה שברך שלמה המלך את ישראל בחנוכת בית המקדש, שביקש אז שהקב"ה ישמע תפילתו כדי שיראו שהקב"ה שומע תפלת ישראל ועי"ז ידעו שה' הוא האלקים אין עוד. וחז"ל תיקנו לומר תפלה זו אחרי ההקפות, שהקפנו עם הלולב אחרי ההלל, שבו נענוענו בלולב והמשכנו אור אהבה שבדעת אל הלב ואל המלכות כנ"ל. ואז אנו מבקשים שכל תפילותינו שהתפללנו עם הד' מינים יתקבלו ואור הדעת שהמשכנו עלינו ימשך גם על כל באי עולם ותתגלה להם מלכותו ית'.

וכל זה מבואר בהתורה הזאת כמבוא' לעי' באריכות:

כוונות נענוע הד' מינים

האריז"ל מבאר בפרי עץ חיים לולב פ"ב ופ"ג שהד' מינים הם שבע, כי ההדס הם ג' בדים כנגד חסד גבורה תפארת, והערבה ב' בדים כנגד נצח הוד, והלולב יסוד, ואתרוג עטרת היסוד, דהיינו מלכות שבז"א בעצמו ולא נוק' דז"א. וע"כ סומכים את האתרוג לעיקר הלולב. ואין הכוונה לו' מדות של זעיר אנפין, אלא לו' חסדים המתפשטים בזעיר אנפין.

והכוונה שכשאנו נוטלין הלולב ומוליכין אותו תחילה לרוח דרום ומכסכסין, אנו ממשיכים אור מהדעת של ז"א לד' המינים שהם ז' החסדים הנ"ל והם מתפשטים ז"א. והארה מתפשטת תחילה עד הוד (ערבה) כי אמא עד הוד מתפשטת, והאור הזה מתקבץ ביסוד (לולב) וממנו לעטרת היסוד (לאתרוג).

(האתרוג אע"פ שהוא כנגד עטרת היסוד כנ"ל אבל גם רומז לנוק' דז"א לכן אחיותו בשמאל הרומז לה).

ואח"כ אנו חוזרים ומביאים את הד' מינים אל החוזה. הכוונה שאחרי שהארת הדעת התפשט בז' מדותיו של זעיר אנפין, הוא חוזר ומאיר אותם לראש הנוקבא דז"א הנמצאת מהחוזה שלו ולמטה.

(שעתה בנענוע שהוא בהלל שאחרי עמידה היא פנים בפנים עמו. (אלא שהיא עדין בחי' נער))

עוד מבואר שהאדם המנענע הוא ז"א. והד' מינים הם ז' חסדים המתפשטים בז' קצוות דז"א.

עוד מבואר שם בשם החברים "יומם צווה ה' חסדו" שצריך לצוות ולחבר את יומם שהוא החסד ההולך עם כולם, לכל החסדים הפרטיים של כל יום וכל מדה. ואנו מנענעים בכל פעם ג"פ לשש צדדים שהם ד' רוחות ומעלה ומטה שהם חי נענועים, ולבד מהנענוע שבברכה ראשונה, הם ד' מקומות בתוך ההלל, ב"פ בהודו ראשון ואחרון וב"פ אנה ה' הושיעה נא, סה"כ עב נענועים (ד"פ בכל פעם ג"פ לשש צדדים) גמ' חסד.

ורבנו מבאר שהדעת שממנו מקבלים החסדים את ההארה היא האהבה שבדעת שהוא יומא דאזיל עם כולו יומין. (הוא יומא חד שאתודע לה) נמצא שאנו מוליכים את הד' מינים אל האהבה שבדעת לקבל הארת הדעת שמעל המדות שתתפשט במדות בחסדים המתפשטים בזעיר דהיינו למדות שבליבנו (כנ"ל שהאדם המנענע הוא בחי' זעיר אנפין). ובהבאת הד' מינים לחוזה שלנו אנו ממשיכים אותם לנוק' דז"א, דהיינו למלכות, שלפי רבנו היא התגלות ה' בעולם שצריך שתתגלה בכל העולם לכל האומות, וכמו שאנו אומרים בסוף ההושענות "למען דעת כל עמי הארץ".

^{כב} **סוכה דף נה:** - אמר רבי (אליעזר) [אלעזר] הני שבעים פרים כנגד מי כנגד שבעים אומות פר יחידי למה כנגד אומה יחידה משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך אמר רבי יוחנן אוי להם לעובדי כוכבים שאבדו ואין יודעין מה שאבדו בזמן שביית המקדש קיים מזבח מכפר עליהן ועכשיו מי מכפר עליהן:

פרש"י - שבעים פרים - פרי החג שבעים הם, חוץ משל שמיני, כנגד שבעים אומות לכפר עליהם שירדו גשמים בכל העולם לפי שנידונין בחג על המים:

בשיר השירים רבה פרק א' פרשה טו אות ב' - נאמר שהע' פרים מקריבים ישראל כנגד הע' אומות כדי שלא יצדה. והתורה תמימה פירש שהכוונה שלא שלא יהיה העולם ריק, ובתשובות הגאונים (קורנל סי' קו) כתוב כדי שיהיו יושבים בשלוח. (מתיבתא)

המשך חכמה (פנחס כ"ח) הקשה שמבואר בתחילת מסכת שבעות שהפרים מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו, וא"כ מה כוונת ר"א שהיא כפרה על הע' אומות. ומתוך שטומאת מקדש נגרמת ע"י העכו"ם בהטעותם בדעות ומעשים עי"ש. (מתיבתא)

^{כד} **תחינה שאחרי ההקפות בכל יום בסוכות** - הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם: ויהיו דברי אלה אשר התחננתי לפני ידוד קרובים אל ידוד אלהינו יומם ולילה לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ושראל דבר יום ביומו: למען דעת כל עמי הארץ כי ידוד הוא האלהים אין עוד:

^{כז} בתקפא גיטין - האלקום

^{כח} מלכים-א ח' ס'

^{כט} **מלכים א פרק ח** (נט) ויהיו דברי אלה אשר התחננתי לפני ידוד קרובים אל ידוד אלהינו יומם ולילה לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ושראל דבר יום ביומו: (ס) למען דעת כל עמי הארץ כי ידוד הוא האלהים אין עוד:

והדעת הזו שהיא אהבה שבדעת היא אהבה שהקב"ה אוהב את ישראל מצד היותם בניו אתם לה' דהיינו כאב האוהב את בנו מצד היות נמשך ממוחו, שהיא אהבה שאינה תלויה בדבר. ואהבה גמט' אחד, היא התגלות הקב"ה בבחי' הנעלמת שלו דהיינו אריך אנפין, שמצטמצם לאהבה שבמדות שהיא בועיר אנפין, ואהבת ה' הזו ואחדותו צריך להאיר כל אדם תחילה למדות שבלבו, ומלבו אל כל העולם שתתגלה מלכות שמים בכל העולם.

ואחרי הנענועים אנו קוראים בתורה (בחוה"מ ד' פעמים) את קרבנות היום ומתפללים מוסף שהוא הקרבת קרבנות היום, שבהם הע' פרים שמקריבים כנגד הע' אומות להכניעם ע"י שנותנים להם חלקם, והקרבת בעצמו בחי' שחיטת הבהמיות, ואולי כל זה בחי' של כפיית היצר הרע, שהוא מתגבר עלינו בגלל הגויים.

ועדיין צ"ע כי מבואר בתורה שלזכות להארת האהבה שבדעת, גם רק כל אחד לפי בחינתו, זוכה האדם ע"י שכופה את יצרו לדעתו, למה שיודע מציאות ה', שע"י נופלות ההסתרות ומתגלות האותיות, ואזי מקבלות אור רב מלמעלה, של אהבה שבדעת. וצ"ע איזה כפיית יצר יש במה שמוליך את הד' מינים לו' צדדים.

ואולי כי בו' ימי החג יש סגולה מצד הזמן שמאיר בו דעת כידוע שימים טובים הם מצד הבינה כמבואר בתורה קלה, דהיינו שהמלכות עולה לבינה. ומאיר בהם הדעת וע"י נחלש היצה"ר, וע"י מתגלה אלוקותו ית' שבמדות ומקבלות אור רב מלמעלה את אור אהבה שבדעת.

ואולי כיון שזה לא כפיית היצר לדעת מתוך בחירה, לכן אור האהבה שבדעת לא מאיר ממילא כשנופלות ההסתרות ע"י בחי' כפיית היצר, אלא ע"י מעשה הולכת והבאת הלולב שע"י שיש בו ז' ענפים הוא בחי' ז' חסדים המתפשטים בו' מדות של זעיר וע"י ההולכה למעלה מאיר אהבה שבדעת לזעיר, ובהבאה זעיר מאיר לנוק' דליה. ומעשה זה שהוא בבחירה מצטרף לסגולת היום שכופה את היצר וצ"ע.

ואולי הטעם שצריך להמשיך את אור האהבה שבדעת ולא מאיר ממילא כיון שמדובר כאן לפי בחינתו ורק כשמאיר בשלימות אזי מאיר ממילא וצ"ע.

ועיין לעיל שכתב שכל זה נעשה ע"י הצדיק שכופה את יצרו שהוא בחי' לולב. ואולי רומז שבאמת הטעם שאנו מיד ממשיכים אור האהבה שבדעת בלא כפיית היצר כיון שכפיית היצר שלנו היא ההתקרבות לצדיק שבעצמו כופה יצרו לדעתו, וגם שמיעת תורה מפיהו מכניע את היצה"ר, וכנ"ל בביאור הפל"ח אות ב' כ"ח לפסוק כי שפתי כהן ישמרו דעת.

ועדיין צריכין עיונא רבא לבאר כל הכוונות של לולב ע"פ התור' הנ"ל באר היטב. וה' יאיר עינינו בתורתו שנזכה להבין דבריו ורמיזותיו הנוראים והנפלאים] :

עד כאן ביאור חברותא

^{כ"ח} עיין פל"ח אות ב' – (שהצדיק) שזוכה שכפה את יצרו וביטל הימי רע שלו לגמרי אז הימי טוב שלו לבד היינו האהבה שיש לו עם השם יתברך בזמן ובמדות, הוא בחינת אהבה שבדעת לפי מדריגתך. וגם כי על ידי זה הימי טוב שלו מקבלין מאור האהבה שבדעת כנ"ל, ועל ידי זה שתקבל ממנו הארת אהבה שבדעת על ידי זה ממילא יתבטלו ויפלו המדות רעות שלך, ויעלו מהם הימי טוב המלוכשים בהם, ויקבלו גם כן התנוצצות מאור האהבה הזו שהוא בחינת אהבה שבדעת לפי מדריגתך.

קצת ראשי פרקים של ביאור הריצ"ח בתורה לג.

השיעור עצמו אפשר לשמוע בקול הלשון. ובאוצרות ברטלב.

שיעור 1

מבאר ענין השלום

הכלל הוא שצריך לבקש שלום – הכלל הזה רומז למה שאמר ר"ע ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה. לרעך כמוך דייקא כי השלום צריך כלי ומהות כלי הוא שכל חלקיו בטלים זה לזה עמ"נ שיווצר מהם כלי לקבל בו את השפע.

שלום – לשון שלימות ולכן אין שלום לרשעים אמר ה' כי לא שייך שלום לנברא שהוא חלק לעצמו שהרי אינו שלם אלא השי"ת שזהו שמו, אתה שלום ושמך שלום וכשאומרים שלום הכוונה אליו לכן א"א לעשות שלום אלא רק לבקש שלום וזה ע"י שמבטל עצמו למי שהוא שלם ואז מאיר בו שלום ע"י שמצטרף לשלום בחי' ופרוס עלינו סוכת שלום דהיינו שמכניס עצמו תחת המציאות של שלום.

דקה 24 מבאר כל נתיבותיה שלום הפי' שאין כאן פרט שהוא דבר לעצמו אלא הכל נמצא בשלימות כדבר שכל פרט נוגע לכל המערכת ועל ידה מתגלה ענין השלום בעולם דהיינו דעת שאינו אפשר לתפוס שלום ולעשות שלום כי את השלום של הקב"ה בעצמו א"א לתפוס אלא ע"י הצמצום של התורה שגם היא נקראת שלום

דקה 28 התורה היא שלום מצד הדעת דהיינו מצד הכלליות שלה שזה בחי' זה כלל גדול בתורה ואהבת לרעך כמוך דקה 32 ביאר ששלום בין ישראל היינו ואהבת לרעך כמוך ודווקא כמוך כי בלא כמוך אין זה שלום וזה כנ"ל שאמר בדקה 24 ששלום הפי' שאין כאן פרט שהוא דבר לעצמו אלא הכל נמצא בשלימות

דקה 33 ביאר כאן שכלפי מה שקרא לה דעת אמר שם שזה מעין עוה"ב דהיינו הארה שאינה מעוה"ז כלל אלא צריך להמשיך את זה גם זה כלול במה שאמר לעיל צריך לבקש שלום כי זה דבר שלא נמצא כאן בשלימות אלא ע"י בקש שלום ורדפהו זו רדיפה עד א"ס כי אין גבול לשלום תמיד אפשר לבקשו עוד כי התרי"ג אע"פ שגם בהם יש דקדוקים ופרטים רבים אבל עכ"פ יש לזה גבול אבל שלום אין לו גבול כלל ותמיד צריך עוד לבקשו ולרדפו

דקה 36 ר"ת אומר עוה"ז דומה לאילן שרשו למעלה וענפיו למטה וככל שירוד יותר למטה כן מתרבים הפרטים ובפרטים כשפרט רואה עצמו כשלם זה הכרות המלחמה על השלום. ככל שאדם תופס עצמו יותר שלם הוא יותר במחלוקת עם כל העולם ולהפך להפך רק כשמתבטל לגמרי כל פרט לכל הפרטים אזי נעשה כלי שלם לקבל בו את השלום. נחננו מה זה הכלי להשגת השלום

דקה 37 הכלי להשגת השלום הוא הדעת והדעת כשהיא פועלת על האדם דהיינו שהיא זו שקובעת אצלו אם הוא מציאות שאפשר לקרא לו בר דעת אז האדם הזה הוא לעולם בטל אל הדעת ובשום מקרה שבעולם האדם הזה אינו נגרר אדרבה הוא הקובע של המציאות ודווקא משום כך הוא בטל למציאות האמיתית כיוון שיש לו דעת אמת ומכח המציאות של הדעת הוא קשור לשלום ולא לרע. רע ושלום הם שני הפכים אנחנו יודעים שמחלוקת זה הלעומת של השלום אבל בפסוק כתוב יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא רע כשם שאור וחושך הם שני ההפכים כך שלום ורע הם הפכים שלום זה השלם ורע זה השבור ומחמת הקושיא איך אפשר שנברא רע לכן בתפילה תרגמו וכתבו ובורא הכל לומר שהרע אינה בריאה לא כתכלית אלא כאפשרות כדי שעל ידה יהיה הברור והמבחן של הטוב שע"ז יש את השלימות שנקרא כל

כי דרך המציאות של הרע אפשר להגיע לשלום שבעצם הוא שנקרא כל וזה רמזו בפסוק כל נתיבותיה שלום כל דייקא לכן וזה עומק הענין הוא שלכן כל עוד שהאדם באיזה דרך שבעולם לא הופך את הרע לכיסא למרכבה לטוב אז הוא לא יכול להיות בשלום

דקה 40 כל עוד שרע נתפס אצלו כמציאות שלפירוד שכביכול לא מוצא בו את השי' רק באופן אחד א"א למצא את הקב"ה ברע זה כשנתפס אצלו שהרע מתכווין להיות רע

צריך לדעת שיש רע אבל לא כתכלית אלא כאפשרות יש פירוד כי יותר יש כבוד שמים שמוצאים את הטוב בתוך הרע כמבואר בזה לית טב אלא דנפיק מגו בישא וזה לא סותר למה שכתוב מבישא לא הוי טבא

דקה 45 אגרא דכלה על קרח לא כתוב בתורה מה לקח ומבאר שם בכמה אופנים שבאמת הוא לקח שום דבר וזה מה שנמצא במחלוקת

כי מי שחולק על התורה ועל משה שהוא שלימות של צדיק

דקה 46 מה זה משה מבואר בהמשך התורה באות ה זה ההתקשרות והאהבה אין אנו יכולים להשיג עכשיו כי אין משיגים עכשיו אלא בומן ובמדות וכו'

דקה 55 לפני השבירה לא נתפס חלקים בכלי

זה נמצא גם בהלכה שנים אוחזים בטלית כל אחד מקבל עד היכן שמגעת ידו והשאר יחלוקו אבל אם אוחזים כלי אומר האור שמח (טוען ונטען ט ז) שלא שייך עד מקום שידו מגעת כי אין חלקים בכלי כי כלי הוא דבר השלם וכחלק הוא לא כלי

דקה 57 סוד השבירה לכולם לבד מהשמיני לא היתה אשה וזה בחי' התם שמיד מסופר שהיתה לו אשה אבל לחכם לא ותמיד היה בחסרון תמיד ביהלום הכי יפה מצא איזה נקודת חסרון

אשתו של השמיני מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב בחי' חסד וגבורה ביחד

שיעור 2

דקה 42 סיפר ששמע מרבי לוי יצחק זצ"ל שהצדיק הגדול ביותר אינו מקיים מה שהרשע הגדול ביותר יודע דקה 46 ע"י כפית היצר נופל הרע ונתוסף אור רב מלמעלה לאותיות הכוונה שמאיר תוספת אור מהטוב לממלא

צ"ב

סובב וממלא אין לנו שום השגה בסובב מבחי' הסובב אין חילוק בין קצה הרגל לפנמיות המחשבה הכל מאיר בשווה בזה מתורץ איך שייך שהש"י מלא כל הארץ כבודו אפילו במקומות המטונפים כי ברגע שיש רצון שיהיו ממילא מאיר שם הסובב

שיעור 3

דיבר מתורה קמב ותורה לה ותורה יב אחרי השיעור ביאר ענין מלאכים וצדיקים בחי' צדיק ובע"ת ומבאר ענין חנוך שלכן לקחו האלקים

שיעור 4

עפ"י המהר"ל שריח רע גורם חסרון בבחי' מקום בפרקי אבות כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום לכן א"א להתפלל כי תפילה צריכה מקום בעל תשובה מעלתו על הצדיק היא שהוא הצליח להאיר מהסובב ע"י ששאל איה בחושך לכן בדיעבד הרויח הרבה אבל להכנס בזה לכתחילה ממה נפשך א"א כי אם מלכתחילה נכנס עמ"נ לצאת א"כ אין זה חושך והאיה לא אמיתי ואם ח"ו יהיה כן בחושך מי ערב לו שיצליח לצאת משם מבאר בתורה יב תנינא

שיעור 6

סוף השיעור אחרי 90 דקות ממשיך לבאר בתורה סו תנינא הקושיא איך מועיל הבכי לתקן והרי לכאורה הוא מקלקל כי הוא מאורי אש מבאר הגמ' שבת קה המוריד דמעה על אדם כשר הקב"ה נוטלה ומניחה בבית גנוזי המהר"ל שם מבאר כיון שלשם חזורות נשמות הצדיקים בחגיגה מבואר שבית גנוזי הוא הרקיע השביעי ערבות ששם מקור חיים גמ' ביצה מתנה טובה יש לי בבית גנוזי מבואר שהכוונה למתן שכר שבת הוא נמצא בבית גנוזי דקה 126 בהמשך ביאר ענין אור הנחמה עד נחמה יש בחי' פירוד כי כלפי העבר אתה עדין תופס בחי' רע אבל בבחי' נחמה גם העבר הוא טוב שמתברר שזה טוב כל כך גבוה שא"א שיתקבל אלא בכלי שנראה רע 128 מבאר ענין גם זו לטובה מהר"ל למה נוקטים לשון זו לשון נקבה ולא זכר 130 ר"ע אני ששימשתי את נחום איש גמזו כב שנה הוא אמר הכל לטובה כמו שמבארים על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות דהיינו על כל מכה ומכה כל כאב וכאב מצא בזה תורה

שיעור 7

98 המשך ענין ראש השנה שקיבל במתנה

שיעור 8

מדבר מכפית היצר

צ"ב אחרי 90 דקות

הגר"א על משלי ערום עומד כנגד פתי

הים וינס

נערמו מים כמו נד כי בזכות שיוסף היה ערום ולא נתפתה שאינו נמסר, ע"ז הים נעשה ערום ואינו נוזל.

התרגום מתרגם נערמו חכימו

נוזלין גמט' ניאוף תנאף היינו תן אף דיינו שנגרר באפו

סגולה להרדם היא לחשוב על מים כי מים מביא טשטוש ותרדמה

אלול תורה פז תנינא הנותן בים דרך

מבאר ענין נערמו מים שהתרגום חכימו מיא (מים בדרך כלל הן נגרר בחי' פתי וערום תמיד כנגד פתי)

אחרי השיעור

דקה 148 ערום ופתי התורה מלמדת מתי להיות ערום ומתי פתי עצת הנחש להיות ערום במקום שצריך להיות פתי

שיעור 9

מה שכתוב לשמוע בקול דברו ומשמע דהיינו דברי תורה וע"י שנוסף אור רב מלמעלה אל התורה וקשה איך שומעים אור ומתרץ כמו שמתרצים ויראו העם את הקולות דהיינו שעלו למדרגה שראו בחוש דברים שבדרך כלל אפשר רק לשמוע מהם ולא לדבר

ומתרץ עוד תירוץ עיקרי באריכות שבכל מצוה העשיה מלכות בחי' דיבור בחי' אדני-י ויש בחי' האור של המצוה שזה בחי' התורה שבה בחי' הויה

פרשת הקללות בבי תבוא עיקר הדגש על הקול אם לא תשמע בקול

בשעה שאין עושים רצונו של מקום נקראים עבדים פירוש רצון דייקא אבל צווי כן עושים

מדבר משופר

יושבי קרנות פירוש שתמיד יושב על הקרן ואינו מוסיף ואינו מתחדש כלל לאפוקי מיושבי ביהמ"ד שאין ביהמ"ד בלא

חידוש בחי' חיים

אדם חשוב שלא ידבר בר"ה כי אף שאז נברא המדבר אבל העיקר זה שורש הדיבור דהיינו להיות קשור לקול והדיבור הוא כבר הקליפה שלו

שיעור 10

יומם יצוה ה' חסדו חסד יומא דאזיל עם כלהו יומי
 תורה א' תנינא ראש השנה מקומו של עולם דייקא ע"י בחי' הביאו עלי כפרה עי"ז בעצמו הקב"ה הוא מקומו של עולם
 שמגיע למקום של החוטא
 תורה קטו משה ניגש אל הערפל
 אחרי השיעור
 דקה 96 מורא רבך כמורא שמים לכן חייבים לנסוע לאומין לר"ה
 מבאר ענין המניעות ואיך להתייחס אליהן
 דקה 106 משה נגש אל הערפל
 דקה 127 שופר בשבת גזרו בגלל איזה יהודי שבשוגג שישכח ויטלטל אין הכוונה שאין בשבת את האור של שופר אלא
 שהאמונת חכמים הזו שלא לתקוע היא יותר גבוהה מהשופר

שיעור 17

מבאר יסודות בענין הדעת
 ביאור ענין נחמה ביאור השם נחום איש גמזו
 כי השבע השביע שאין נגיעה בצדיק לא משביע להשביע ואפיו אם לא יתאפשר לעבור את ים סוף
 בסוף השיעור מדבר בחריפות מאד ברמז על אלו שניסו להביא את רבינו לארץ

שיעור 19

מבאר באריכות ענין חנוכה
 אחרי השיעור מבאר נגד החושך של יון צריך אור של חושך שזה בחי' נר חנוכה שהוא אור שמדליקים בחושך נגד זה
 אין לחושך של יון מה לעשות כי כמה שיוסיפו חושך זה רק יותר מאיר

